

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta
Ústav dějin křesťanského umění

Dějiny křesťanského umění

Monika Stoneová

EVANGELIÁŘ CIM. 2
METROPOLITNÍ KAPITULY U SV. VÍTA

*

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Viktor Kubík, Ph.D.

2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem *Evangeliář Cim. 2 Metropolitní kapituly u sv. Víta* napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury a že jsem ji nevyužila k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 3. 12. 2011

Monika Stoneová

Bibliografická citace

Evangeliář Cim. 2 z Metropolitní kapituly u sv. Víta

Diplomová práce / Monika Stoneová;

vedoucí práce: PhDr. Viktor Kubík, Ph.D.

Praha, 2012, 196 s.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá malířskou výzdobou Evangeliáře Cim. 2 z Metropolitní kapituly u sv. Víta. Tento rukopis se prozatím nedostal do obecného povědomí, o čemž svědčí i to, že není znám pod žádným přízviskem. Doposud nebyl ani předmětem monografického studia – s výjimkou základních katalogových údajů a orientačního zařazení. V úvodu tato práce rekapituluje dosavadní odbornou literaturu, ve které byla věnována pozornost studovanému rukopisu a podává stručný náčrt historických okolností, díky kterým se rukopis dostal do majetku Metropolitní kapituly Katedrály sv. Víta v Praze. Obsahuje důkladný popis malířské výzdoby rukopisu (39 folií z celkového počtu 244 folií). V kapitole Shrnutí výsledků rozboru výzdoby rukopisu se zabývám otázkou uměleckého původu malířské výzdoby rukopisu a v další kapitole problematikou působnosti malířské výzdoby rukopisu na mladší vrstvy iluminace.

Klíčová slova: rukopis, evangeliář, knižní iluminace

Abstract

The Gospel Book Cim. 2 from the Metropolitan Chapter Saint Vitus

This thesis is about the painting decoration in the Gospel Book Cim. 2 from the Metropolitan Chapter Saint Vitus. This manuscript is not well-known, in fact, it doesn't have a name. Up until now, it hasn't been the subject of monographic study, except for basic catalog classification. There is recapitulation of previous specialized literature in the opening and also a brief overview of its historical connections the result of which is there the manuscript following the property of the Metropolitan Chapter Saint Vitus in Prague. My thesis precisely describes the complete painting decoration in the manuscript which can be found on 39 of the 244 pages of the manuscript. In the chapter „A Summary of the Painting Decoration Analysis Results,“ I focus on the art origin of the painting decoration in this manuscript and in the following chapter I describe the painting decoration's influence on younger paintings.

Keywords: Manuscript, Gospel Book, Illuminated manuscript

Počet znaků (včetně mezer): 298 451

Poděkování

V první řadě děkuji za vedení této práce PhDr. V. Kubíkovi, PhD..

Dále děkuji za cenné rady a konzultace kolegům se semináře umění středověku Katolické teologické fakulty UK pod vedením PhDr. V. Kubíka, PhD., PhDr. A. Mudry a PhDr. M. Ottové a ze semináře umění středověku Filozofické fakulty UK vedeným PhDr. J. Hlaváčkovou, zejména Mgr. J. Šubrtové a Bc. V. Keprtovi. Dále pak kolegům z Katolické teologické fakulty UK Mgr. M. Kolářové, Mgr. D. Lepíkové, Mgr. L. Rychnové a především Bc. K. Vaňákové.

Za motivaci a podporu ve studiu děkuji kolegům ze Správy Pražského hradu, Kanceláře prezidenta republiky Ing. M. Maňanovi, PhDr. M. Gálové, MBA, PhDr. L. Kesnerovi st., PhDr. K. Chamonikole, PhDr. M. Bravermannové, PhD., A. Bradáčové, I. Sommerové, Ing. arch. P. Chotěborovi, Mgr. P. Měchurovi, PhDr. Lucii Čechové a zvláště Bc. G. Kolářové a PhDr. B. Kubíkové, PhD. a realizačnímu týmu projektu Střed Evropy kolem roku 1000 z Národního muzea v Praze, jmenovitě zejména PhDr. J. Militkému.

Za mimořádnou ochotu při poskytování materiálů děkuji H. Ulrichu Thieme ze Sächsische Landesbibliothek Staats und Universitätsbibliothek v Drážďanech.

OBSAH:

1. ÚVOD	6
2. EVANGELIÁŘ CIM. 2 Z METROPOLITNÍ KAPITULY U SV. VÍTA	
2.1. Evangeliař Cim. 2 z Metropolitní kapituly u sv. Víta v odborné literatuře	8
2.2. Historie rukopisu	13
2.3. Popis rukopisu	
2.3.1. Základní katalogové údaje	16
2.3.2. Rozbor malířské výzdoby rukopisu	21
2.3.2.1. Systém výzdoby rukopisu	21
2.3.2.2. Popis výzdoby rukopisu	34
2.3.3. Shrnutí výsledků rozboru výzdoby rukopisu	160
2.3.4. Problém působnosti malířské výzdoby rukopisu	172
3. ZÁVĚR	179
4. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	180
5. SEZNAM VYOBRAZENÍ	191

1. ÚVOD

V Čechách je dochováno několik kodexů karolinské proveniencí. Strahovský evangeliář (Strahovský klášter, DF III 3) vznikl patrně v Tours kolem roku 860 a jeho malířská výzdoba byla provedena kolem roku 980 v Trevíru.¹ Kodex S. Iohannis Chrysostomi Expositio evangeliorum (Národní knihovna, III E 10) z konce 9. a počátku 10. století patřil původně Klementinské koleji.² Gregoriánský Sakramentář (Arcibiskupský zámek Kroměříž, 21 134 o/c VI) pochází z remešské diecéze z poslední třetiny 9. století.³ V knihovně zámku Kynžvart je fragment Starého zákona ze 2. poloviny 9. století Testamenti Veteris fragmenta libri Iudicum, Levitici fragmentum, Numeri, Deuteronomium, Josue, Iudicum, Ruth (Zámek Kynžvart, 25-C-5).⁴ V majetku Metropolitní kapituly jsou gregoriánsko-gelasiánský Sakramentář a Poenitentiale (KK, O 83), který pochází z konce 8. století a počátku 9. století z řezenské diecéze, Evangeliář (KK, B 66) z kláštera sv. Omera v severní Francii ze 2. poloviny 9. století,⁵ Kodex Sermones diversorum auctorum (KK, A 156) z 9. století, který byl pravděpodobně již na konci 10. století v Břevnovském klášteře⁶ a studovaný Evangeliář (KK, Cim. 2) z doby po roce 870.

Až na výjimky se dostaly na naše území až s odstupem času, byť nějaké liturgické knihy v majetku nejstarších kostelů, budovaných přemyslovskými knížaty, být jistě musely.⁷ Jejich vliv na českou knižní kulturu byl však jistě nesporný.

¹ Orientačně TOŠNEROVÁ 2004, 178. Monograficky BRODSKÝ, PAŘEZ 2008, 121-123.

² BOHATEC 1970, 20. Orientačně TOŠNEROVÁ 2004, 151.

³ Orientačně TOŠNEROVÁ 1995, 69. Monograficky ČERNÝ 2006, 45-47.

⁴ Knihovna zámku Kynžvart <http://www.kynzvalt.cz/cz/libra.html>, vyhledáno 6.7.2011.
http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_num¶m=1&mode=&client=&mode=&viewas=XSL_RESULT, vyhledáno 6.7. 2011. TOŠNEROVÁ 1995, 77.

⁵ KOEHLER, MÜTHERICH 1997, 319. Rukopis je řazen ke skupině rukopisů pocházejících ze Saint-Bertin. TOŠNEROVÁ 2004, 148-151.

⁶ HLEDÍKOVÁ 1993, 41-52. TOŠNEROVÁ 2004, 148-151.

⁷ Ilustrativně např.: Bořivoj (†889-891) kostel Panny Marie na Pražském hradě a sv. Klimenta na Levém Hradci, Spytihněv (†915) kostel sv. Petra na Budči, Vratislav I. (†921) kostel sv. Kosmy a Damiána ve Staré Boleslavi a sv. Jiří na Pražském hradě (vysvěcen v roce 925), Václav (†935) kostel Panny Marie na Budči a sv. Víta na Pražském hradě. SOMMER, TŘEŠTÍK, ŽEMLIČKA 2009, 28

Má diplomní práce se zabývá malířskou výzdobou Evangeliáře z Knihovny Metropolitní kapituly Cim. 2. Tento kodex se prozatím nedostal do obecného povědomí, o čemž svědčí i to, že není znám pod žádným přízviskem. Doposud nebyl ani předmětem monografického studia – s výjimkou základních katalogových údajů a orientačního zařazení.⁸ Práce nejprve rekapituluje dosavadní odbornou literaturu, která se věnuje studovanému rukopisu (2.1.) a podává stručný náčrt historických okolností, díky kterým se rukopis dostal do majetku Metropolitní kapituly Katedrály sv. Víta (2.2.). Následující kapitola (2.3.) se věnuje popisu bohaté kaligrafické a malířské výzdoby, která zdobí 39 (z celkového počtu 244) folií rukopisu. Je rozdělena do podkapitol: „Základní katalogové údaje“ (2.3.1.), „Rozbor malířské výzdoby“ (2.3.2.) a to nejprve „Systém výzdoby rukopisu“ (2.3.2.1.) a následně „Popis výzdoby rukopisu“ (2.3.2.2.). V podkapitole „Shrnutí výsledků rozboru výzdoby rukopisu“ (2.3.3.) se zabývám otázkou uměleckého původu malířské výzdoby rukopisu a v další kapitole problematikou působnosti malířské výzdoby rukopisu na mladší vrstvy iluminace (2.3.3.). Šíře absorbovaných vlivů a následný ohlas malířské výzdoby rukopisu je ovšem tak rozsáhlý, že analogie jednotlivých typů výzdobných motivů zde nelze obsáhnout v celistvosti.⁹ Na zjištění této kritické sondy budu navazovat ve svém dalším studiu. V závěru práce je „Soupis použitých pramenů a literatury“ (4.) a „Seznam vyobrazení“ (5.).

⁸ V Čechách: PODLAHA 1903, 3-20. BOHATEC 1970a, 17. BOHATEC 1970b, s. 42, KOSTÍLKOVÁ 1975, nepag. KOSTÍLKOVÁ 1995, 6-7. TOŠNEROVÁ 1995. Nověji: ENGSTOVÁ – KUBÍNOVÁ 2002, 77-94. TOŠNEROVÁ 2004. ČERNÝ 2006, 48-53.

⁹ Ornamentální výzdoba kánonových tabulí vychází z tvarosloví klasických architektonických řádů a nejednou typologicky navazuje na motivy, které bychom našli v byzantské architektuře (kupř. v Konstantinopoli 4. století či 5. století v Raveně). Ohlasy malířské výzdoby rukopisu je možno přitom konstatovat v otonské knižní malbě a ještě v době vrcholného středověku (v Čechách ve druhé polovině 14. století).

2. EVANGELIÁŘ CIM. 2 Z METROPOLITNÍ KAPITULY U SV. VÍTA

2.1 Evangeliař Cim. 2 z Metropolitní kapituly u sv. Víta v odborné literatuře

První studii o rukopisu Cim. 2 publikoval Franz Bock v roce 1871.¹⁰ Stylová východiska malířské výzdoby rukopisu shledává v klasickém římském malířství (kompozice a draperie, kvadrurní rysy písmen BER ve slově Liber na fol. 25 [25] z řeckého meandru) a v anglosaském ornamentu (ornamentální složka). Dle autora nelze rozhodnout, zda obě složky jsou dílem jednoho umělce. Dále uvádí, že „*miniatury se zachovaly velmi hrubě zpracované a technikou se rovnají spíše nástěnným malbám.*“¹¹ Časově iluminace vřočil na konec 8. nebo počátek 9. století. Autor byl přesvědčen, že rukopis vznikl v některém benediktinském klášteře, které byly zakládány z Irska na Rýně, v jižním Německu či Itálii a do katedrály sv. Víta se dostaly darem od císaře Karla IV., z jehož doby pochází úpravy vazby rukopisu (obruba lectuly drahokamu a rytiny polopostav světců).

K nejstarším pracím z přelomu 19. a 20. století věnujícím se studovanému evangeliáři patří práce Stephana Beissela (1891, 1906).¹² a Antonína Podlahy (1902, 1903). A. Podlaha datoval rukopis Cim. 2 do 9. století, desky do 14. století s využitím slonovinového diptychu ze 4. století.¹³ Rok poté, v Soupise, dílo řadí do irské školy a dobu vzniku posunul do 10. století.¹⁴

Již Carl Nordenfalk v roce 1931 přiřadil evangeliář Cim. 2 spolu s Biblí (BNF, Lat. 2), Evangeliářem z Paříže (BNF Lat. 257), z Boulogne sur Mer (Bibl. Mun. 12), z Arrasu (Bibl. Mun. 233), z Remeše (Bibl. Mun. 10), Sakramentářem z Vídně (BN 958),

¹⁰ BOCK 1871, 97-107.

¹¹ Idem. 102.

¹² BEISSEL 1891, 23-24. BEISSEL 1906, 92-93.

¹³ PODLAHA 1902, 4.

¹⁴ PODLAHA 1903, 3-20.

Paříže (BNF, Lat. 2290), Remeše (Bibl. Mun. 213), Cambrai (Bibl. Com. 162-163) a Stockholmu (Kgl. Bibl., A. 136) do skupiny vrcholných děl Franko-saské školy a ve výzdobě kánonových tabulí zjistil prvky „dvorní školy Karla Holého.“¹⁵

Carl Axel Nordman pak roce 1953 otevřel otázku o působnosti rukopisu Cim. 2 na severoněmecké otonské knižní malířství.¹⁶ Doložil, že folia ze saského evangeliáře z 10. století se zobrazením Povolání Matouše (uloženém dnes v Národním muzeu v Helsinkách) [73] a folium s evangelistou Markem (dnes v Národní knihovně v Lipsku) [75] jsou přímými kopiemi miniatur fol. 23v [22] a fol. 83r [29] z evangeliáře Cim. 2.¹⁷

Evangeliář Cim. 2 však s největší pravděpodobností působil i na mladší vrstvy iluminace. Gerhardt Schmidt (1967) považuje evangeliář Cim. 2 za jednu z předloh korunovačního evangeliáře rakouských vévodů (dnes ve Vídni BN Cod. 1182) vytvořeným v Praze po roce 1368 Janem z Opavy.¹⁸ V katalogu výstavy Kunst und Kultur im Weserraum 800-1600 z r. 1966 Karl Hermann Usener (1966) jako první předdeslal možnost, že se rukopis Cim. 2 dostal do Prahy prostřednictvím biskupa Theodata (998-1017).¹⁹

Řada prací ke sledovanému rukopisu byla vydána v sedmdesátých letech 20. století. V souborných pracích o rukopisných památkách v Československu Miloslav Bohatec (1970) v souladu s Podlahovým Soupisem z počátku 20. století uvádí, že se jedná o rukopis pocházející zřejmě z irské školy, jehož vazba ze 14. století obsahuje slonovinovou řezbu z 5. století²⁰ Následně Marie Kostílková publikovala orientační studii o fondu Knihovny Metropolitní kapituly. K rukopisu Cim. 2 v roce 1975 uvádí, že malířská výzdoba rukopisu napodobuje pozdně antický iluzivní sloh a katedrále jej věnoval asi Karel IV., na jehož popud byla ve 2. polovině 14. století upravena plenářová deska, která jej zdobí.²¹ Wilhelm Koehler, který již od třicátých let stojí spolu s Florentine Mütherich u vydávání obsáhlého

¹⁵ NORDENFALK 1931, 217 a 234.

¹⁶ O působnosti rukopisu Cim. 2 v severním Německu podrobněji v kapitole 2.3.4.

¹⁷ NORDMAN 1953, 56-59.

¹⁸ SCHMIDT 1965, 282-283.

¹⁹ USENER 1966, 482-483.

²⁰ BOHATEC 1970a, 17. BOHATEC 1970b, 42.

²¹ KOSTÍLKOVÁ 1975, nepag.

korpusu Die Karolingischen Miniaturen,²² zařadil ve své práci z roku 1972 rukopis Cim. 2 do kontextu vedlejšího centra Franko-saské školy v Saint Vaast.²³ Stejně tak Joachim Gaehde a Florentine Mütherich zdůvodňují tuto tezi bohatostí ornamentálních výplní (až určitou přeplněností) a vlastními ornamentálními idiomy. Saint Vaast bylo blízké jednomu z hlavních center palácové školy Karla Holého v Saint Ammand, odkud pochází tzv. Druhá bible Karla Holého (BNF, Lat. 2) s velmi blízkými ornamentálními motivy. Ikonografie ojedinělého zobrazení Povolání evangelistů v úvodu každého evangelia vysvětlují autoři pozdně antickými obrazovými cykly o životě evangelistů. Ze stejného zdroje podle nich vychází i atribut evangelisty Matouše v podobě neokřídleného muže. Evangeliář Cim. 2 stojí u počátku tradice spojení Marka s Petrem a Lukáše s Pavlem.²⁴ Řada dalších navazujících prací se věnovala otázce vlivu evangeliáře Cim. 2 na otonskou knižní produkci v 10. století, tak jak ji nastolil Carl Axel Nordman (1953). Kromě Florentine Mütherich (1963, 1993, 2004),²⁵ též Peter Bloch a Hans Schnitzler (1970)²⁶ a Rainer Kahsnitz (1993).²⁷ Uvedení badatelé přičítají evangeliáři velmi významné místo, hodnotí jej jako *“most k počátkům otonského umění.”*²⁸ Souběžně s hodnocením významu Cim. 2 pro další vývoj byl rukopis studován i z hlediska zdrojů svého stylu a původu motivů - např. Gerd Bauer (1977) rozpoznal ve figurální typice postav evangelistů výrazné souvislosti s o něco starší malbou z Tours. Této orientaci by mohlo napovídat do jisté míry i jejich stylové provedení – v němž se však navíc podle autora uplatňují i elementy dvorní školy Karla Holého, na nějž upozornil již Carl Nordenfalk (1931).²⁹

David Ganz publikoval v roce 1990 práci o klášteře v Corbie a jeho slavné knihovně. Mezi rukopisy ovlivněnými corbijskými písaři působícími ve druhé polovině 9. století v Corvey uvádí i evangeliář Cim. 2.³⁰ I Marie Kostílková (1995) klade vznik

²² KOEHLER, MÜTHERICH 1930-2009.

²³ KOEHLER 1972, 174-179.

²⁴ GAEHDE, MÜTHERICH 1976, 17-18 a 110-113.

²⁵ MÜTHERICH 1963, 34. MÜTHERICH 1993, 570-578. MÜTHERICH 2004, 191-196.

²⁶ BLOCH, SCHNITZER 1970, 44-47.

²⁷ KAHSNITZ 1993, 22, 24, 34-36, 41.

²⁸ GAEHDE, MÜTHERICH 1976, 18.

²⁹ BAUER 1977, 7-15, 133-135, 277-279, 319-327.

³⁰ GANZ 1990, 66 a slov. s NORDENFALK 1931, 217, 234.

rukopisu do klášterního skriptoria v Corvey, odkud se podle autorky zřejmě dostal do Čech již s biskupem Thietmarem či Thiddagem (v souladu s tezí K. H. Usenera)³¹ a zde pak je doložen v inventáři svatovítského pokladu z roku 1354. V této studii tedy reviduje zde své předchozí závěry publikované v roce 1975.³²

Podle D. Ganze předpokládá vznik Cim. 2 v oblasti kláštera Corbie také Kateřina Engstová-Kubínová (2002). Autorka dále upozornila na řadu indicií vedoucích k domněnce, že Evangeliář Cim. 2 mohl plnit funkci korunovačního evangeliáře na dvoře Karla IV., který jej buďto získal nebo zvolil z majetku katedrály pro jeho starobylost a nechal opatřit novou vazbou. Mohl tak navázat na tradici Cášského evangeliáře Karla Velikého (dnes ve Vídni KHM Schatzkammer, Inv. XIII 18) a snad i zároveň přemyslovských předků. Napovídal by tomu i historizující ráz vazby s využitím svatých ostatků a znázorněním českých zemských patronů. Odmítla však Schmidtův pokus (1967)³³ o identifikaci evangeliáře Cim. 2 s nějakým plenářem uvedeným v inventářích svatovítské katedrály.³⁴

Nedávno Pavol Černý shrnul výsledky dosavadního bádání o rukopisu Cim. 2 v rámci katalogu výstavy Du Bon Du Cour (2006).³⁵ Řadí jej k dílům Franko-saské školy, rukopis podle autora nejpravděpodobněji pochází z kláštera Saint Vaast v Arrasu, „do jehož kontextu jej zařadil již Koehler (1972) ³⁶ a kde se střetávaly značně protichůdné umělecké tendence.“³⁷ Vyvozuje tak zejména z jeho ornamentální výzdoby, kde se kromě insulární tradice uplatňuje i řada nových antikizujících motivů, čímž „překonává normativní systém franko-saské školy.“³⁸ Geneze figurálních scén je podle autora „podstatně jiná a méně jednoznačně objasnitelná... Zde se uplatňují navíc i elementy

³¹ Srov. s pozn. 17.

³² KOSTÍLKOVÁ 1995, 6-7. A dále pozn. 19.

³³ SCHMIDT 1967, 282-283.

³⁴ ENGSTOVÁ – KUBÍNOVÁ 2002, 77-94.

³⁵ ČERNÝ 2006, 48-53.

³⁶ KOEHLER 1972, 174-179.

³⁷ ČERNÝ 2006, 51.

³⁸ ČERNÝ 2006, 51.

*obtížně lokalizovatelné tzv. „dvorní školy Karla Holého“*³⁹ na něj upozornil již C. Nordenfalk (1931)⁴⁰ a G. Bauer (1977).⁴¹ Jeho vznik klade do poslední třetiny 9. století. Připojuje se ke K. Usenerovi (1966), když se přiklání k možnosti, že rukopis se dostal pokladnice katedrály již na přelomu 10. a 11. století ve spojitosti s biskupem Theodatem.⁴² Dopady na české knižní malířství měl rukopis podle autora v době vrcholné gotiky, kdy byl parafrázován Janem z Opavy v korunovačním kodexu rakouských vévodů, jak předeslal již G. Schmidt (1967).⁴³

Sedmý díl korpusu *Die Karolingischen Miniaturen* Wilhelma Koehlera a Florentine Mütherich z roku 2009 je věnován Franko-saské škole.⁴⁴ Zde je produkce této stylové vrstvy rozdělena do třech skupin: Saint Ammand, Saint Bertin a Saint Vaast. Rukopis Cim. 2 zařadili do vedlejší podskupiny rukopisů vzniklých v Saint Vaast. Tuto skupinu tvoří Evangeliář z Boulogne sur Mer (Bibl. Mun. 12), z Arrasu (Bibl. Mun. 233) a Sakramentář z Cambrai (Bibl. Com. 162-163). Tyto rukopisy přiřadil do Frankosaského okruhu již C. Nordenfalk (1931).⁴⁵ V souladu s K. H. Usenerem (1966) předpokládají, že rukopis se dostal z Corvey do Prahy zřejmě ve spojitosti s biskupem Thietmarem (976-983) a Thiddagem (998-1017).

³⁹ ČERNÝ 2006, 51.

⁴⁰ NORDENFALK 1931, 222.

⁴¹ BAUER 1977, 134.

⁴² tento názor zastávají i další čeští badatelé např. KOSTÍLKOVÁ 1995, 6-7. MERHAUTOVÁ, SOMMER 2000, 147. TŘEŠTÍK, SOMMER, ŽEMLIČKA, 2009, 252.

⁴³ SCHMIDT 1965, 282-283.

⁴⁴ KOEHLER, MÜTHERICH 2009, 355- 369. Autoři zde navazují na své předchozí práce.

⁴⁵ NORDENFALK 1931, 217, 234.

2.2 Historie rukopisu

Evangeliář Cim. 2 je majetkem Metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze. Od roku 1957 je s ostatními rukopisy zapůjčen do správy Archivu Pražského hradu.⁴⁶

Prozatím nejstarší písemná zpráva jednoznačně dokládající kodex Cim. 2 v majetku Metropolitní kapituly je novodobý soupis, který zpracoval kanovník Emanuel A. hrabě z Valdštejna v polovině 18. století.⁴⁷ Tehdy opatřil rukopisy dnešními signaturami.

Jak a kdy se dostal kodex do Čech a Knihovny Metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze? Kapitula existovala při kostele snad od počátků pražského biskupství,⁴⁸ jistě se konstitovala ze sboru kleriků kostela (25 kanovníků v čele s proboštem) před rokem 1068.⁴⁹ Samotný kostel sv. Víta⁵⁰ byl založen knížetem Václavem asi po roce 925⁵¹ a vysvěcen řezenským biskupem Michalem asi 22. září 930.⁵² V roce 973 byl povýšen na kostel biskupský.⁵³ Kodex mohl sloužit k liturgickým potřebám kostela nebo také katedrální škole, která zahájila při kostele činnost již bezprostředně po založení pražského biskupství,⁵⁴ byť historicky doložena je od roku 1212.⁵⁵ Prvním biskupem byl bývalý corveyský mnich Dětmár (973-982). Po něm byl zvolen Vojtěch Slavník (982-997), jenž stál u založení Břevnovského kláštera.⁵⁶ Kromě toho, že byl sám autorem několika

⁴⁶ dle vyjádření APH.

⁴⁷ KOSTÍLKOVÁ 1995, 4.

⁴⁸ ERŠIL, PRAŽÁK 1956, 3. BLÁHOVÁ, FROLÍK, PROFANTOVÁ 1999, 371-375.

⁴⁹ HLEDÍKOVÁ 1994, 8.

⁵⁰ ZAHRADNÍK 1999, 11. P. Zahradník připomíná, že je možné prvotní patrocinium s. Jimrama, které uvádí staroslověnské legendy-minejní verze, na které upozornil již J. Cibulka viz. CIBULKA 1934, 230-285, Datum vysvěcení kostela podle Kosmy je 22. září, právě na svátek sv. Jimrama viz. Kosmova kronika česká, BLÁHOVÁ, FIALA 1972, 37.

⁵¹ KRÁLÍK 1969, 32-3.

⁵² ZAHRADNÍK 1999, 11-12.

⁵³ KADLEC 2004, 68. BLÁHOVÁ, FROLÍK, PROFANTOVÁ 1999, 301.

⁵⁴ KOSTÍLKOVÁ 1975, nepag.

⁵⁵ HLEDÍKOVÁ 1994, 9.

⁵⁶ Zal. v roce 992 knížetem Boleslavem II. a biskupem Vojtěchem viz. SLÁMA 1997, 34. TŘEŠTÍK 1998, 48.

literárních děl,⁵⁷ byl snad také iniciátorem „nejstarší kroniky české“ - díla Kristiána, jenž se měl stát jeho nástupcem na biskupském stolci.⁵⁸ Třetím biskupem se stal corveyský mnich Thiddag (998-1017).⁵⁹ Fakt, že první biskupové k nám přišli právě z kláštera Corvey samozřejmě nahrává hypotéze, že rukopis se do kostela dostal právě jejich prostřednictvím.⁶⁰ Nejstarší dochovaný inventář kodexů v archivu Metropolitní kapituly pochází z roku 1354, sestavil jej na příkaz arcibiskupa Arnošta z Pardubic sakristán pražské kapituly Jenec z Újezda.⁶¹ Další následovaly v letech 1355, 1362-6, 1368, 1374, 1386, 1396, 1397, 1441, 1444-50, 1454, 1471, 1496, 1503, 1512, 1517, 1521, 1523 a 1524.⁶² Postupně v inventářích přibývají, zejm. po roce 1386, údaje o donátorech příslušných knih i označení jejich vzhledu, nové jsou pak poznámky, uvádějící, kde se knihy nacházejí.⁶³ Bude předmětem dalšího studia, pokusit se spojit nějaký záznam v dochovaných inventářích⁶⁴ a zprávách archivu Metropolitní kapituly⁶⁵ s naším rukopisem a doložit jeho přítomnost zde alespoň v době lucemburské, pro což svědčí i vazba, kterou byl opatřen asi po roce 1365.⁶⁶

⁵⁷ Vojtěchu Slavníkovi je připisováno autorství písně *Hospodine pomyluj ny ad.* BALOWSKI 1999, DVORNÍK, 1983.

⁵⁸ KADLEC 2004, 76. BLÁHOVÁ, FROLÍK, PROFANTOVÁ 1999, 321-323. Kristián však zemřel při konsekračním obřadu. Osobnost Kristiána a jeho autorství legendy *Vita et passio sancti Vencaslai et sanctae Ludmilae aviae eius* je stále předmětem odborných diskusí. Např. TŘEŠTÍK 1999, 602-613, TÝŽ: 1999, 6-10, KUBÍN 2007, 63-72.

⁵⁹ KADLEC 2004, 78. TŘEŠTÍK, SOMMER, ŽEMLIČKA 2009, 252. MERHAUTOVÁ, SOMMER, 2000, 147.

⁶⁰ K této hypotéze K.H. Usenera (1966) se přikláněli i M. Kostílková (1995), K. Engstová-Kubínová (2002), P. Černý (2006), W. Koehler, F. Mutherich (2009).

⁶¹ HLAVÁČEK 1965, 65. je uložen v Archivu Pražské kapituly v krabici č. 252, KOSTÍLKOVÁ 1995, 4.

⁶² HLAVÁČEK 1965, 65-74. Jsou uloženy v Archivu Pražské kapituly 1354 Archiv pražské kapituly krabice č. 252, inventáře, s.15-18, 1355 Archiv pražské kapituly krabice č. 252, inventáře, s.18-20, 1362-66 Archiv pražské kapituly krabice č. 252, inventáře, s.13-14, 1368 Archiv pražské kapituly krabice č. 252, inventáře, s.32-40, 1374 Archiv pražské kapituly krabice č. 252, inventáře, s.31-40, 1386-1387 Archiv pražské kapituly krabice č. 252, inventáře, s.29-35 a 2.exemplář 32-39, 1395 Archiv pražské kapituly krabice č. 252, inventáře, s.23-28, 1397 Archiv pražské kapituly krabice č. 252 Hlaváček uvádí, že chybí, 1441 Archiv pražské kapituly krabice č. 253, inventáře, Hlaváček uvádí, že chybí, 1444-1450 Archiv pražské kapituly Co. XXVI, fol. 25v opis, 1454 Archiv pražské kapituly Co.XXX, fol. 15, 1471-1493 krabice č. 253, inventáře, Hlaváček uvádí, že chybí, 1496 Archiv pražské kapituly krabice č. 253, inventáře, Hlaváček uvádí, že chybí, 1503 Archiv pražské kapituly krabice 253, Hlaváček uvádí, že chybí 1512 Archiv pražské kapituly krabice 253, s.35.

⁶³ HLAVÁČEK 1965, 65-74.

⁶⁴ SCHMIDT 1967, 282-283. Schmidtův pokus odmítla ENGSTOVÁ – KUBÍNOVÁ 2002, 84. KOSTÍLKOVÁ 1995, 6: Marie Kostílková zde uvádí, že rukopis byl doložen v inventáři katedrály z roku 1354.

⁶⁵ ERŠIL, PRAŽÁK 1956.

⁶⁶ Více o vazbě rukopisu v kapitole 2.3.1..

Kodex Cim. 2 byl pravděpodobně v 9. století v majetku kláštera v Corvey v Sasku,⁶⁷ který byl založen kolem roku 820 z kláštera Corbie.⁶⁸ Tento předpoklad by potvrzovalo označení svátku sv. Štěpána, patrona kláštera v Corvey.⁶⁹

⁶⁷ Více o jeho vlivu na severoněmecké knižní malířství v kaptole 2.3.4.

⁶⁸ Klášter v Corbie či Corbey byl založen v roce 659/661 královnou Bathildou a jejím synem Clotairem III. První mniši sem přišli z Luxeuil (založeným sv. Kolumbánem ml.v roce 590). Proslul skriptoriem a knihovnou, z níž však byly rukopisy v roce 1624 převezeny do Saint Germain des Prés a odtud během Velké francouzské revoluce ztraceny či rozprodány. Zbývající rukopisy se z Corbie dostaly do Amiens a pak do Národní knihovny v Paříži. Do dnešní doby se dochovalo na 200 rukopisů. Viz Corvey Abbey, New Catholic Encyclopedia, ed., New York, 1913.

⁶⁹ Na fol. 66r.

2.3 Popis rukopisu

2.3.1 Základní katalogové údaje

Název:

Evangeliář z KK Cim. 2

Jméno autora výzdoby rukopisu:

neznámé, styl franko-saské školy a dvorské dílny Karla Holého

Datace:

poslední třetina 9. století

Písmo a zrcadlo textu:

karolinská minuskula, nápisy - unciála a capitalis quadrata

Složení rukopisu a materiál:

pergamen, 244 ff, rozměr 348 x 255 mm⁷⁰

Obsah rukopisu:

Fol. 1-3v vacat

Fol. 4-6 předmluva „INCIPIT PRAEFATIO S(AN)CTI HIERONIMI
PRESBITERI. BEATO PAPAE DAMASO. Novum opus“

Fol. 7 vacat

Fol. 7v-14v patnáct kánonových tabulí

Fol. 15-16v vacat

Fol. 17-19 třetí předmluva „ITEM PRAEPARATIO. PLVRES FVISSE“

Fol. 19-19v předmluva k Matoušovu evangeliu „Matthaeus ex Iudea“

Fol. 19-22v přehled kapitol „INCIPIVNT CAPITVLA EV(AN)G(E)LI(I)
SEC(VN)D(V)M MATTH(EV)M“

Fol. 23 vacat

⁷⁰ PODLAHA 1903, 4.

Fol. 24v „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM MATHEVM“

Fol. 25-78 Matoušovo evangelium „LIBER GENERATIONIS IHV XPI“

Fol. 79v-80 předmluva k Markovu evangeliu „INCIPIT ARGVMENTVM
EVANGELII SECVNDVM MARCVM“

Fol. 80-81v přehled kapitol „INCIPIVNT CAPITVLA“

Fol. 82 vacat

Fol. 83v „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM“

Fol. 84-117 Markovo evangelium „INITIVM EVANGELII“

Fol. 117v-118v předmluvy k Lukášovu evangeliu „INCIPIT PROLOGVS
EVANGELII SECVNDVM LUCAM“

Fol. 118v-123 přehled kapitol „INCIPIVNT CAPITVLA“

Fol. 123v-125 vacat

Fol. 126v „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM“

Fol. 127-182v Lukášovo evangelium „QVONIAM QVIDEM“

Fol. 182v-183v předmluvy k Janovu evangeliu „INCIPIT PROLOGVS“

Fol. 183v-184v přehled kapitol „INCIPIVNT CAPITVLA“

Fol. 185 vacat

Fol. 186v „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM JOHANNEM“

Fol. 187-227v Janovo evangelium „IN PRINCIPIO“

Fol. 229-243 „Capitulare evangeliorum“

Fol. 243r-244 vacat

Organizace textu:

jeden sloupec textu o 18 řádcích

Technika a organizace výzdoby:

Malířská výzdoba - celostránkové miniatury:

Fol. 23v povolání Matouše, nápis na okraji segmentu nebes „HIC CHORVS
ANGELICUS DNM REVERENTER ADORAT“, nápis na vodorovné liště : „HIC
A TELONE MATHEUS SORTE VOCATUR“

Fol. 24r evangelista Matouš, nápis na vodorovné liště „HAC HOMINE XPM
MATHEUS IMAGINE MONSTRAT“

Fol. 82v sv. Petr dává příkaz sv. Markovi k napsání evangelia, nápis na okraji segmentu nebes: „AETERNI PATRIS EST VIRTVS ET DEXTERA XPI“, nápis na vodorovné liště: „ISTIC PETRUS EVANGELIUM IVBET EDERE MARCVM“

Fol. 83r evangelista Marek, nápis na vodorovné liště : „MARCUS IN HOC REGIS XPI FERT. CEPTRA LEONE“

Fol. 125v sv. Pavel dává příkaz k napsání evangelia sv. Lukášovi, nápis na vodorovné liště: „HIC LVCAE EVANGEN PAVLVS COMENDAT AGENDVM“

Fol. 126r evangelista Lukáš, nápis na liště: „LUCAS PER VITVLV X / IT FERT. PONTIFICATUM“

Fol. 185v Poslední večeře, nápis na okraji segmentu nebes: „LUX MVNDI XPS SIMUL EST ET VITA PERENNIS“, nápis na vodorovné liště: „HIC CUM DISCIPULIS DNS CONVIVA RECUMBIT“

Fol. 186r evangelista Jan, nápis na liště: „HAC AVE IOHANNES DNI SIGNAT DITATEM“

Kaligrafická výzdoba - kánonové tabule, celostránkové iniciály a celostránkové nadpis, ozdobná rámování textu:

Fol. 7v-14v kánonové tabule

Fol. 24v celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM MATHEVM“

Fol. 25r celostránková iniciála „LIBER GENERATIONIS“

Fol. 25v a Fol. 26r Matoušovo evangelium „LIBER GENERATIONIS IHV XPI“ ozdobná rámování textu

Fol. 83v celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM“

Fol. 84r celostránková iniciála „INITIVM EVANGELII“

Fol. 84v a Fol. 85r Markovo evangelium „INITIVM EVANGELII“ ozdobná rámování textu

Fol. 126v celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM“

Fol. 127r celostránková iniciála „QVONIAM QVIDEM“

Fol. 127v a Fol. 128r Lukášovo evangelium „QVONIAM QVIDEM“ ozdobná
rámování textu

Fol. 186v celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM
JOHANNEM“

Fol. 187r celostránková iniciála „IN PRINCIPIO“

Fol. 187v a Fol. 188r Janovo evangelium „IN PRINCIPIO“ ozdobná rámování
textu

Desky:

Desky rukopisu jsou dřevěné. Horní deska je zdobena obdélným slonovinovým reliéfem, zaplňujícím přibližně její prostřední třetinu (255 x 117 mm), který je vsazen do rámu z pozlacené mědi zdobeném drahokamy, horským křišťálem a filigránem. Ve 14. století na něm byly vyryty postavy českých patronů.⁷¹ Slonovinový reliéf zobrazuje trůnícího sv. Petra. Byl zřejmě přezán v 11. století z konsulského dyptichu z 5. století. Na vnější straně spodní desky je prohlubeň, patrně po podobném reliéfu jako je na horní desce, ten se však nedochoval. Na příděti obou desek jsou nalepeny fragmenty hedvábí sasánovského původu z 5. či 6. století.⁷²

Stav dochování:

Dle vyjádření Phdr. M. Suchého z Archivu Pražského hradu⁷³ je rukopis v relativně dobrém stavu a nemají k dispozici žádnou restaurátorskou zprávu, protože žádným restaurátorským posouzením během posledních 30 let neprošel.

Místo uložení, instituce, signatura:

Praha, Archiv Pražského hradu, Archiv Metropolitní kapituly u sv. Víta, Cim. 2

⁷¹ HLEDÍKOVÁ 1994, 10. Ostatky sv. Zikmunda (burgundský král, zemřel roku 524) přivezl Karel IV. do Čech v roce 1354 a hlavní roku 1365, odkdy se začíná šířit jeho kult.

⁷² MEYER 1879, 22-24. GRAVEN 1892, 213-217. GOLDSCHMIDT 1918, č. kat. 195. DELBRUECK 1929, 169-171. VOLBACH 1976, č. kat. 40, CUTLER 1998, 701-707. KARA 2000, č. kat. 0209 s.27-28.

⁷³ Ústní sdělení kurátora rukopisného fondu APH Phdr. Marka Suchého dne 7.3. 2011.

Původ rukopisu:
Severní Francie⁷⁴

⁷⁴ Nejnověji viz ČERNÝ 2006, 48.

2.3.2 Rozbor malířské výzdoby rukopisu

2.3.2.1 Systém výzdoby rukopisu

Rukopis je vybaven bohatou kaligrafickou a malířskou výzdobou. Na počátku textu rukopisu se nachází řada 15 kánonových tabulí. Každé evangelium pak otevírá dvojice celostránkových miniatur s figurálními scénami, na versu epická scéna „povolání“ evangelisty a na protějším rectu jeho „portrét“. Za nimi následuje vždy ornamentálně pojednaný celostránkový nadpis a celostránková iniciála. První dvě stránky samotného textu evangelia jsou psány stříbrem na purpurovém podkladu a také opatřeny zdobeným rámem.

Kánonové tabule jsou upraveny do podoby trojdílných (fol. 9r [10], fol. 9v [11], fol. 10r [12], fol. 10v [13], fol. 11r [14], fol. 11v [15], fol. 14r [20], fol. 14v [21]) či čtyřdílných arkád (fol. 7v [7], fol. 8r [8], fol. 8v [9], fol. 12r [16], fol. 12v [17], fol. 13r [18], fol. 13v [19]), které se zvedají nad klasicky profilovaným či hranolovým podstavcem. Dekor arkád vytváří geometrické, rostlinné a zoomorfní motivy. Podstavce zdobí vlys, který tvoří: florealní ornament komponovaný jako vejcovce fol. 7v [7], fol. 8r [8], fol. 9v [11], fol. 10r [12], fol. 11v [15], fol. 12r [16], fol. 12v [17], fol. 13r [18], fol. 13v [19], fol. 14r [20], vidlicovitě štěpený stvol s palmetami, polopalmetami a bobulovitými akantoidními výhonky fol. 8v [9], fol. 9r [10], laločnaté palmety skládané do diagonální kompozice fol. 10v [13], fol. 11r [14], ornament z aditivní konstrukce medailonů spojených prstenci a vyplněnými zlatými vějířovitě rozeklanými zaostřenými palmetami 14v [21].

Arkády jsou tvořeny čtyřmi či pěti sloupy a zaklenuty třemi či čtyřmi polokruhovými oblouky. Nad nimi se vždy klene ještě velký půlkruhový oblouk. Klenutí arkád je zdobeno vlysem z pásově uspořádaných florálních motivů ve schématu vejcovce fol. 7v [7], fol. 8r [8], fol. 8v [9], fol. 9r [10], fol. 9v [11], fol. 10r [12], fol. 10v [13], fol. 11r [14], fol. 11v [15], fol. 12r [16], fol. 12v [17], fol. 13r [18], fol. 13v [19], fol. 14r [20] nebo geometrickými motivy pletenců na fol. 7v [7], fol. 8r [8], fol. 8v [9], fol. 9r [10], fol. 10v [13], fol. 11r [14], fol. 11v [15], fol. 12r [16], fol. 12v [17], fol. 13r [18] příp. ornamentem sestávajícím z pásově komponovaných zaostřených trojlístých palmet připomínajících liliovou korunu

či vidlicovitě štěpeným stvolem, z něhož vyrůstají palmety a bobulovité akantoidní výhonky na fol. 14v [21].

Dřívky sloupů jsou vždy monochromní hladké, kromě arkády na fol. 14v [21], který pokrývá zlatý ornament sestávající z žerdí, ze kterých vyrůstají dvojice trojdílných laločnatých palmet či pravidelně stočeného stvolu, jenž vrcholí dvojicí bobulovitých akantoidních výhonků. Stylizované hlavice sloupů z laločnatého listoví utvářených obvykle do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) jsou v menší míře doplněny jónskými hlavicemi na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavicemi tvořenými ze zmožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21]. Na většině kákonových tabulí patky sloupů tvoří zmnožené oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů zdobené geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy. Na fol. 10v [13] a 11r [14] jsou varianty těchto patek zdobené pletenci a merlaturou. Dále se ve výzdobě uplatňují patky ve formě převrácených kalichovitých hlavic zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy na fol. 9v [11] a 10r [12], patky ve formě převrácených stylizovaných kompozitních hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 11v [15] a 12r [16], patky z převrácených stylizovaných korintských hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 13v [19], 14r [20] a 14v [21] a patky v podobě převrácených stylizovaných jónských hlavic na fol. 12v [17] a 13r [18].

Ve vrcholu velkých oblouků bývá drobná zlatá palmeta fol. 7v [7], fol. 8r [8], fol. 10v [13], fol. 11r [14]. Mezi vrcholky zápatí malých arkád nacházíme palmety sasánovského typu na fol. 13v [19], fol. 14r [20], palmety parafrázujících palmetu sasánovského typu na fol. 7v [7], fol. 8r [8], květinové srostlice z laločnatých listů s bočními zavinutými tvary a vrcholem v podobě laločnaté vějířovité palmety s přisazenými bičíky zakončenými trojicí bobulí a květinovou srostlicí tvořenou dvojicí zaostřených polopalmet svírající středovou kaligrafickou linií, na jejíž vrchol je nasazena stylizovaná laločnatá roseta na fol. 8v [9] a fol. 9r [10], květinové srostlice složené ze stylizovaných trojlístých palmet kombinujících laločnaté a zaostřené tvary na fol. 9v [11] a fol. 10r [12], květinové srostlice stylizované z bobulí symetricky propojenými kaligrafickými liniemi na fol. 11v [15] a fol. 12r [16], stylizovanou srostlicí ze stvolu členěného čtyřdílnou rosetou, kruhovým terčem a výhonky zakončenými hrotitými srdčitými listy a také kapkovité lístky na fol. 12v [17] a fol. 13r [18], rozvilinové srostlice ze symetricky skládaných zaostřených palmet na fol. 14v [21], palmu

ze zaostřeného tvarosloví na fol. 13v [19] a fol. 14r [20]. Obdobné palmy ze zaostřeného tvarosloví, doplněné o stylizované hrozny, vyrůstají z abaků krajních sloupů na fol. 10v [13] a fol. 11r [14]. Jindy zde nacházíme stylizované stromové srostlice se zlatými bolulemi transformované do arabesky na fol. 7v [7] a fol. 8r [8], zelené kadeřavé zaostřené palmety s výrazně protahovanými a rozevlátými středovými výběhy na fol. 8v [9] a fol. 9r [10], srostlice složené z palmet kombinujících boční laločnaté a středové zaostřené tvary na fol. 9v [11], fol. 10r [12], srostlice složené ze sedmi zaostřených palmet na fol. 13v [19], fol. 14r [20] a květinové srostlice složené kadeřavých zaostřených palmet stylizovaných do arabesek na fol. 14v [21].

Na velkém oblouku je vždy usazena dvojice ptáků (kromě arkády na fol. 11v [15] a fol. 12r [16], kde pávi stojí na sloupcích přísazených k abakům krajních sloupů). Jedná se o zvířata skutečná, ačkoli ve všech případech není možno s určitostí stanovit druh. Na fol. 7v [7] a fol. 8r [8], fol. 11v [15] a fol. 12r [16] se jedná o pávy symbolizující nesmrtelnost,⁷⁵ na fol. 10v [13], fol. 11r [14] o kohouty jako symbol naděje.⁷⁶ Na fol. 14v [21] jde o dravce, opeřence na fol. 9v [11] a fol. 10r [12] určil A. Podlaha jako kachny a na fol. 12v [17], fol. 13r [18] jako husy.⁷⁷

Barevné škále ornamentální výzdoby kánonových tabulí dominuje zlatá a stříbrná, kterou je provedena většina rostlinné a geometrické výzdoby architektonických prvků i ptáků. Doplnují je růžové, purpurové, tyrkysové a modré dřívky sloupů.

Ornamentální výzdoba celostránkových iniciál a rámování prvních dvou stran textu evangelií je komponována z geometrických, rostlinných a zoomorfních motivů, které se různě prostupují a doplňují a vytváří tak organický celek. Jedná se o celostránkový nadpis „INCIPIIT EVANGELIVM“ na fol. 24v [24], celostránkovou iniciálu „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25], rámování textu evangelia na fol. 25v [26] a rámování textu evangelia na fol. 26r [27] na počátku Evangelia sv. Matouše, celostránkový nadpis „INCIPIIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], celostránkovou iniciálu „INITIVM EVANGELII“ na fol. 84r [31], rámování textu evangelia na fol. 84v [32] a rámování textu evangelia na fol. 85r [33] na počátku Evangelia sv. Marka, celostránkový

⁷⁵ HALL 1991, 341. RULÍŠEK 2001, nestránkováno, heslo páv

⁷⁶ HALL 1991, 341. RULÍŠEK 2001, nestránkováno, heslo kohout

⁷⁷ PODLAHA 1903, 7. HALL 1991, 169 atribut sv. Martina z Tours.

nadpis „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 126v [36], celostránkovou iniciálu „QVONIAM QVIDEM“ na fol. 127r [37], rámování textu evangelia na fol. 127v [38] a rámování textu evangelia na fol. 128r [39] na počátku Evangelia sv. Lukáše a celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42], celostránkovou iniciálu „IN PRINCIPIO“ na fol. 187r [43], rámování textu evangelia na fol. 187r [44] a rámování textu evangelia na fol. 187v [45] na počátku Evangelia sv. Jana.

Pletencové motivy se uplatňují v rámování všech celostránkových iniciál a prvních dvou stran textu evangelií a pak také pokrývají stránky celostránkových iniciál „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37] a „IN PRINCIPIO“ fol. 187v [43], kde se jedná o těla zoomorfních tvorů stylizovaná do složitých pletencových motivů většinou bílé barvy. Na celostránkových nadpisech „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 24v [24] a „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36] nacházíme pletencové motivy v dekorativních pásech oddělujících řádky textu.

Na všech všech celostránkových iniciálách se objevuje motiv pletencových kornuí v různých obměnách. Na celostránkové iniciále „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], na celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], na celostránkové iniciále „IN PRINCIPIO“ fol. 187r [43] a v rámování textu Evangelia sv. Matouše na fol. 25v a 26r [26] a [27] jsou varianty kornuí zakončené zoomorfními hlavami.⁷⁸

Jednotu stylu lze konstatovat v rozvrhu rámování všech celostránkových iniciál a celostránkových nadpisů a rámování prvních dvou stran textu evangelií. Rámování má vždy pletencovou výplň na hnědém podkladu a je silně zlatě konturováno. Nárožní ornamenty mají tvar čtverce (na celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 24v [24] a celostránkové iniciále „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25]), čtyřlístu (na celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30] a celostránkové iniciále „INITIUM EVANGELII“ na fol. 84r [31]), ornamentů se zoomorfními hlavami (na celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 126v [36] a celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ na fol. 127r [37]), kruhových medailonů (na celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“

⁷⁸ Analogie motivu kornuí zakončených zoomorfními hlavami a jejich další varianty je možno nalézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [49], jejíž vznik je kladen do let 871-877, v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [51], jež byl vytvořen ve třetí či čtvrté čtvrtině 9. století a v Evangelii ze Saint Vaast (Saint Vaast, BM, ms. 1045) [52] ze druhé poloviny 9. století. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011, CRIVELLO 2007, 16-23.

na fol. 186v [42] a celostránkové iniciále „IN PRINCIPIO“ na fol. 187r [43]), pletencových kornů zakončených zoomorfními hlavami (v rámování textu evangelia na fol. 25v [26] a fol. 26r [27]), ornamentů složených z fantaskních hlav a rostlinných prvků (v rámování textu evangelia na fol. 84v [32] a fol. 85r [33]), květinových srostlic (v rámování textu evangelia na fol. 127v [38], fol. 128r [39], fol. 187r [44] a fol. 187v [45]). Výplň nárožních ornamentů tvoří pletencové, rostlinné a zoomorfní motivy nebo jejich kombinace. Ornamenty ve středu vertikálních částí rámu v podobě čtyřlístu s rostlinnou výplní jsou na celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIUM“ na fol. 24v [24] a celostránkové iniciále „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25]. Jinde, na celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIUM“ na fol. 83v [30] a celostránkové iniciále „INITIUM EVANGELII“ na fol. 84r [31], pak mají tyto ornamenty podobu kruhového medailonu s pletencovou výplní. Podobné medailony s pletencovou výplní jsou umístěny i ve středech horizontálních částí rámu na celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIUM“ na fol. 24v [24] a celostránkové iniciále „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25]. Nárožní ornamenty a ornamenty ve středu vertikálních či horizontálních částí rámu jsou silně zlatě či stříbrně konturovány.

Na pletencových motivech v rámování a tělech iniciál je patrná snaha o modelaci, kde tmavší odstín prohlubuje určité partie pletence a dává tak dojem jejich trojrozměrnosti. U pletenců kombinovaných se zoomorfními prvky ve vnitřních a vnějších polích celostránkových iniciál nejsou snahy o modelaci tak patrné. Určitá plošnost je zřejmě i záměrem např. na fol. 127r [37], kde ornamentální výzdoba, s výrazně převažující složkou zoomorfní, působí až dojmem „*stránky-koberce*“.⁷⁹

V bohaté rostlinné ornamentice lze nalézt zaostřené palmety a akanty s naznačenou nervaturou a bílým okrajovým dessinem i jejich stylizovanější laločnaté formy. Rovněž tvary květinových srostlic – červené hvězdicovité květy, oranžové a fialové čtyřlístové květy a stylizované květy lilií. Ornamenty srdcovitého tvaru, sasánovský typ palmety na fol. 24v [24], fol. 187r [44] a fol. 188v [45] a ornamentální pás stvol stylizovaný do medailonů oddělených vždy od sebe dvojicí vertikálně převrácených trojlístů.⁸⁰

V rostlinné složce ornamentální výzdoby celostránkových iniciál a celostránkových nadpisů je možno rozlišit tři typologické okruhy. Do první skupiny lze

⁷⁹ GAEHDE, MÜTHERICH 1976, 112.

⁸⁰ KUBÍK 2008, 97. Jedná se typy ornamentů v kompozici byzantského původu.

zařadit rostlinnou výplň čtyřlaločnatých roset v rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 24v [24], veškerou ornamentální výzdobu celostránkové iniciály „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25] kromě výplně nárožních ornamentů v rámování, rostlinnou výplň nárožních ornamentů v rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 83v [30], veškerou rostlinnou ornamentiku ve výzdobě celostránkové iniciály „INITIUM EVANGELII“ fol. 84r [31], rostlinnou složku výzdoby celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36] a celostránkové iniciály „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], výplň nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 186v [42] a výzdobu celostránkové iniciály „QVONIAM QVIDEM“ fol. 187r [43], nárožní ornamenty rámování textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a fol. 128r [39] a nárožní ornamenty rámování textu evangelia sv. Jana na fol. 187r [44] a fol. 187v [45]. Charakterizuje ji naturalistický styl s naznačenou nervaturou a okrajovým dessinem listoví.

Druhou skupinu tvoří rostlinná výzdoba dekorativních pásů zrcadla textu a výplň nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 24v [24] a nárožní ornamenty rámování celostránkové iniciály „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25]. Tyto malby charakterizuje mnohem větší stylizovanost, jejíž ráz ještě podtrhují výrazné zlaté kontury rostlinných prvků. Třetí stylovou skupinu tvoří dekorativní výplň zrcadla textu celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 83v [30], jež tvoří pět stvolů, které jsou vždy monochromně kolorovány i s palmetoidy a akantoidy, které z nich vyrůstají, což podtrhuje jejich plošný účín.

Zoomorfí výzdoba se nachází ve výzdobě celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 24v [24], celostránkové iniciály „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciály „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 186v [42], celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ fol. 187r [43], v rámování textu evangelia sv. Matouše na fol. 25v [26] a fol. 26r [27]) a v rámování textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a fol. 85r [33]. V motivech zoomorfí nacházíme zvířata fantastická i skutečná. Lze rozlišit 2 základní typy hlav. V jedné skupině jsou hlavy s mandlovitými očima s výraznými černými zornicemi, jejich tlama s čenicem bývá častěji zavřená, někdy mají vyplazený stylizovaný jazyk. Nemají uši. Tyto hlavy

(na fol. 25r [25], fol. 25v [26], fol. 26r [27], fol. 84v [32], fol. 85r [33], fol. 127r [37] a fol. 187r [43]) jsou zobrazovány až na výjimky (draci pod kaudou písmene Q na fol. 127r [37]) bez těla, vycházejí z obrysu kornuí nebo rámování stránky (na fol. 84v [32] a fol. 85r [33]). Z tohoto typu vychází i hlavy fantaskních zvířat v nárožních ornamentech fol. 126v [36] a fol. 127r [37], které mají poměrně dlouhé, na konci zatočené uši a delší tlamu. Ve druhé skupině jsou štíhlé hlavy se stejnými mandlovitými očima, jako u předešlé skupiny. Mají štíhlé žluté nebo bílé zobáky, které se na koncích mírně zvedají. Tyto hlavy s ušima nebo bez nich jsou společné všem ostatním zobrazeným zoomorfním tvorům. Jejich těla jsou ve značné míře stylizovaná, různě se prolétají a prostupují s pletencovými motivy. Liší se tedy ostatními fyziognomickými znaky – počtem nohou, ocasy apod. Jednotný styl zoomorfní složky ornamentální malířské výzdoby lze sledovat u všech výše uvedených folií, kromě celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 24v [24], kde výrazné zlaté kontury fantaskních tvorů odlišují jejich charakter.

Pozadí vnitřních i vnějších polí celostránkových iniciál je v největší míře fialové, v odstínech jasných až po hnědavé, nejčastěji doplněno modrou a tyrkysovou. Z ní září tóny žluté, od odstínů bledších až po jasné, oranžové až jasně červené, odstíny zelené, tyrkysové a modré. Těla iniciál jsou vždy silně zlatě či stříbrně konturovány. Vliv ostrovní grafické tradice dokládají zelené a červené tečkované ornamentální motivy tzv. „*pointilismus*“.⁸¹ Řada tečkovaných bodů zdůrazňuje po obrysu linii iniciály L na celostránkové iniciále „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25] a iniciálu I na celostránkové iniciále „INITIUM EVANGELII“ fol. 84r [31]. Na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25] a „INITIUM EVANGELII“ fol. 84r [31] člení pozadí ornamentálními motivy vytvořené z červených a zelených teček. Na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25] a „IN PRINCIPIO“ fol. 187r [43] se pak setkáváme ještě s červenými geometrickými motivy se šrafurou.⁸²

⁸¹ <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.

⁸² „Pointilismus“ převzali umělci franko-saské školy z ostrovní tradice. Jeho Analogie lze nalézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [55] ze třetí či čtvrté čtvrtiny 9. století a ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [54], jehož vznik je kladen do let 871-877. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.

Na celostránkové iniciále „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25] nacházíme kvadraturní typ písma.⁸³

Příklady 1. typu hlav:

1. **Evangeliář**, fol. 25r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

2. **Evangeliář**, fol. 127r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

3. **Evangeliář**, fol. 187r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

⁸³ Analogie motivu kvadraturního typu písma je např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [57] vytvořeného v sedmdesátých letech 9. století v Saint Ammand.

Příklady 2. typu hlav:

4. **Evangeliař**, fol. 25r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

5. **Evangeliař**, fol. 127r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

6. **Evangeliař**, fol. 187r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Na počátku každého evangelia je dvojice celostránkových miniatur s figurálními scénami. Na versu je vždy epická scéna „povolání“ a na protější straně rectu „portrét“ evangelisty.⁸⁴ Celostránkové miniatury se scénou „povolání“ evangelisty se nachází na fol. 23v [22], fol. 82v [28], fol. 125v [34] a scéna Poslední večeře na fol. 185v [40]. Miniatury s „portrétem“ evangelisty se nachází na fol. 24r [23], fol. 83r [29], fol. 126r [35] a fol. 186r [41]. Rozvrh celostránkových miniatur je vždy shodný. Celostránková miniatura je vždy rozdělena do dvou polí. Rámována je v odstupňovaném rámci složeném ze dvou oranžových a červených pásků (vyjma fol. 185v [40] a fol. 186r [41] kde je pásek oranžový a žlutý). Vodorovné členění rámce do dvou částí tvoří nápisová páska, která rozděluje výjev na spodní větší díl (ve scénách „povolání“ asi dvě třetiny a „portrétech“ zhruba tři pětiny výjevu) a horní menší díl (ve scénách „povolání“ asi jedna třetina a „portrétech“ zhruba dvě třetiny výjevu). V menším poli je prostor pro devoční scénu ve scénách „povolání“ a na vyobrazení atributu evangelisty na miniaturách s „portrétem“ evangelisty.

Kompozice výjevů s „portréty“ evangelistů je téměř shodná. Sedící figury světců jsou vždy zobrazeny v prvním plánu a ve středu kompozice, jen Lukáš na fol. 126r [34] je mírně vysunut do pravé části výjevu. Světcí jsou zobrazeni ve třičtvrtěprofilu na fol. 83r [29], fol. 126r [35] a fol. 186r [41] nebo frontálně fol. 24r [23]. Scény „povolání“ zobrazují vždy dvě stojící či sedící figury - evangelistu Matouše s Kristem na fol. 23v [22], evangelistu Marka se svatým Petrem na fol. 82v [28], evangelistu Lukáše s Pavlem na fol. 125v [34] při dialogu. V úvodu Janova evangelia fol. 185v [40] je vícefigurální scéna Poslední večeře. Kompozice dotváří interierové prvky jako stolec, pulpit, truhla. Jejich pojetí vychází na všech foliích z téhož konceptu. Jsou zde zobrazeny objekty ze dřeva hnědé nebo oranžové barvy a z mramoru. Jsou dekorovány stříbrnými a zlatými lištami a drobnými kruhovými nebo útlými obloukovitě zakončenými ornamenty. Stolce někdy doplňují textilní podušky fol. 24r [23] a fol. 186r [41]. Pulpity a odkládací stolec na kalamář na fol. 24r [23] mají nohu tvořenou jednoduchým zlatým dřikem dosedajícím na trojnožku na fol. 83r [29] nebo v ostatních případech balustrádovitým dřikem z kuželek oddělovaných prstenci a kalichovitou patkou na fol. 24r [23], fol. 83r [29], fol. 125v [34], fol. 126r [35] a fol. 186r [41], noha pulpitu na fol. 24r [23] spočívá na obdélné mramorové základně. Na zobrazeních interierových prvků se

⁸⁴ GAEHDE, MÜTHERICH 1976, 17-18. Zvýšený důraz na manifestaci autenticity je možné vysvětlovat možným inspiračním zdrojem v podobě nějakého antického rukopisu.

setkáváme se snahou o perspektivní zobrazení, patrné z perspektivně ubíhajících stupínků, špalet dekorativních ornamentů apod., ale zároveň s určitou mírou nepochopení či nezájmem vytvořit dokonale prostorově prohloubený obraz. Výjevy jsou zasazeny do neurčité krajiny se zdůrazněním vegetabilního pásu, tvořeného z travnatého porostu seskupeného do kulovitých trsů a jednotlivých stvolů květin pravidelně střídajících trojice stonků s bělavými okvětimi a trojice stonků s tulipánovitými kalíšky červené barvy. Za travnatým porostem přechází pozadí do několika vodorovných barevných pásů, na fol. 82v [28] a fol. 83r [29] jsou pásy zvlněné. Několik barevných tónů okrové, zelené či modré.

Ať již jsou výjevy vymalovány v jasných či tlumenějších barevných odstínech (zeleného či okrového krajinného pásu a modří pozadí), vždy je pozornost diváka směřována k hlavním aktérům výjevu zejména díky jasným barvám jejich svrchních plášťů červené barvy Krista na fol. 23v [22] a fol. 186r [41], Matouše na fol. 23v [22], Marka na fol. 82v [28] a fol. 83r [29] a Lukáše na fol. 125v [34] a purpurové barvy pláště svatého Petra na fol. 82v [28], svatého Pavla na fol. 125v [34] a evangelisty Lukáše na fol. 126r [35]. Záhyby plášťů jsou modelovány prosvětlením lokálních tónů a často zdůrazněny zlatým stínováním.

Domnívám se, že lze konstatovat nejen jednotný rozvrh celostránkových miniatur a kompozici scén, ale i jednotu figurálního kánonu. Štíhlé postavy světců jsou zobrazeny s nimbem, jsou oděni do spodního roucha a svrchního pláště. Lze však pozorovat jistý rozdíl v typice tváří. Tváře figur na fol. 23v [22], fol. 24r [23], fol. 82v [28], fol. 83r [29] mají jemně modelované rysy. Mandlovité oči s výraznými zornicemi, jejichž linka není dotažena až ke koutkům. Nos a ústa zaostřený tvar, koutky rtů často svěšené. Linie nosu navazuje na nadočnicový oblouk a je utvářena tenkou hnědou linií. Tvář evangelisty Lukáše na fol. 125v [34] a fol. 126r [35] má velmi podobné, jemně modelované rysy, jako výše zmíněné postavy. Liší se tím, že výše popsaná linie nosu není konturována hnědou linkou. Naopak linie krku je vždy ohraničena tenkou hnědou linií. Tvář svatého svatého Petra na fol. 125v [34] charakterizují zejména velké mandlovité oči s výraznými zornicemi, jejichž linka není dotažena až ke koutkům, ovšem na opačné straně - u kořene nosu. Samotný tvar obličejů má výrazně mandlovitý tvar. Linie krku je rovněž ohraničena tenkou hnědou linií. Tvář evangelisty Jana na fol. 186r [41] a postavy ze scény Poslední večeře na fol. 185v [40] mají rysy expresivněji vyjádřené pomocí krátkých výrazných linií zejména v oblasti vlasů a vousů. Oči s výraznými zornicemi, jejichž linka není dotažena

až ke koutkům, jako u první skupiny, vykazují tvar spíše nepravidelný. Linie krku je vždy ohraničena tenkou hnědou linií. Rozdíl je dobře patrný při porovnání figury svatého Petra ve scéně „povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a svatého Petra⁸⁵ ve scéně Poslední večeře na fol. 185v [40]. Ve scéně „povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22] je Kristus zobrazen s vousy, na scéně Poslední večeře na fol. 185v [40] je bezvousý.

V miniaturách s „portrétem“ evangelisty člení menší pole trojdílná arkáda, nesená čtyřmi sloupy. Je zaklenuta polokruhovými oblouky nebo do trojúhelných střech. Ve středním poli je vždy vyobrazen atribut evangelistův – okřídlené apokalyptické bytosti lev na fol. 83r [29] s „portrétem“ Marka, vůl či býk na fol. 126r [35] s „portrétem“ Lukáše a orel na fol. 186r [41] s „portrétem“ Jana. Na fol. 24r [23] s „portrétem“ evangelisty Matouše na fol. 24r [23] je jako atribut Matouše zobrazen člověk s nimbem bez křídel.⁸⁶ V horním poli na fol. 83r [29] je rozevřená ruka Boha Otce.⁸⁷ V epických scénách „povolání“ je v horním poli symbolická scéna doprovázená vysvětlujícím textem na nápisové pásce. Ve scéně „povolání Matouše“ na fol. 23v [22] je to dvojice andělů kořících se Kristovi,⁸⁸ na fol. 82v [28] se scénou „povolání Marka“ je to ruka Vykupitele vyčnívající z mraků na hvězdnaté obloze. Ve scéně „povolání Lukáše“ na fol. 125v [34] segment otevřených Nebes jako Boží přízně. Na počátku Janova evangelia na fol. 185v [40] je scéna Poslední večeře na fol. 185v [40]⁸⁹ a v horním poli alegorický poloobraz slunce a měsíce.

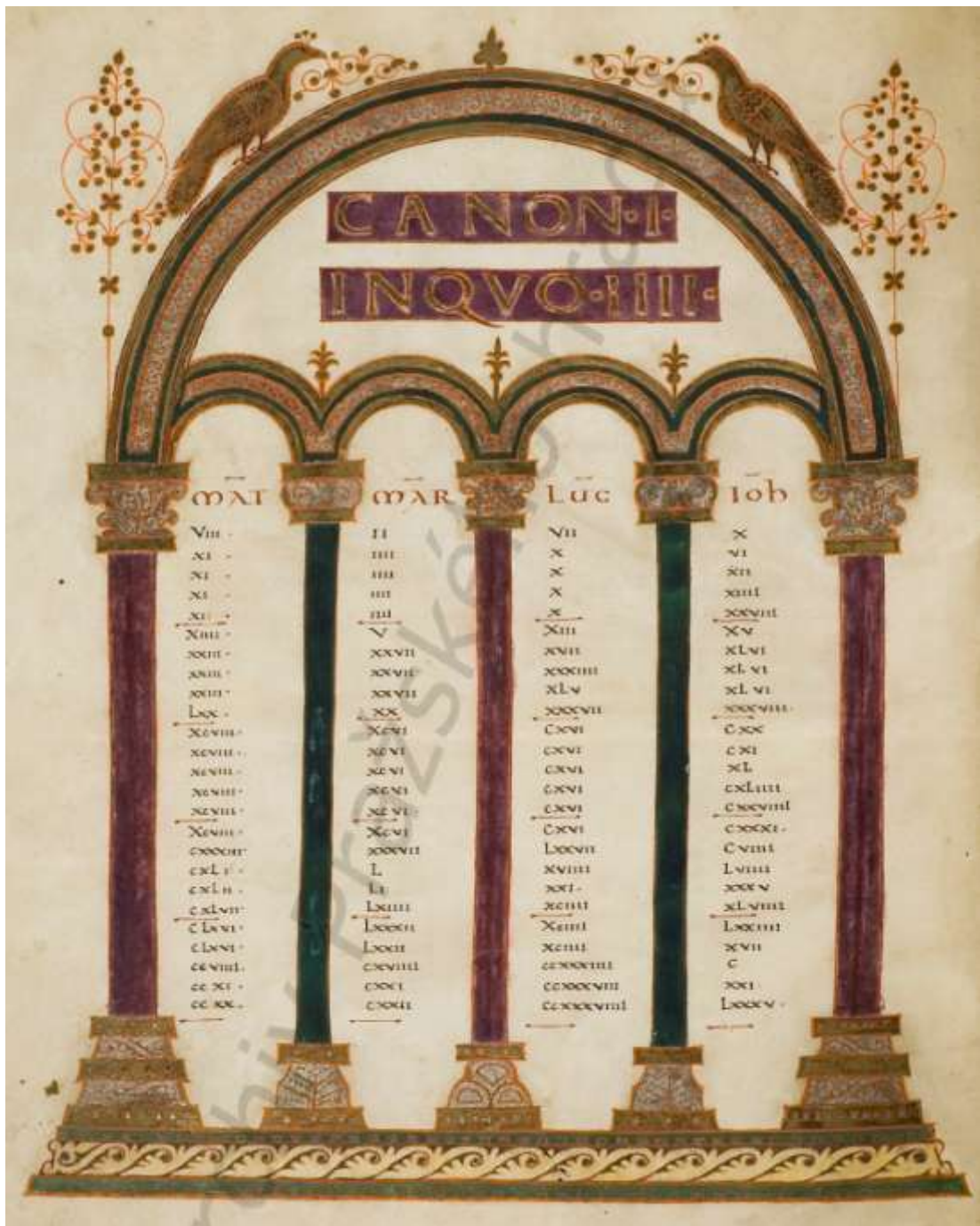
⁸⁵ Postava sedící pohledově vpravo od sv. Jana.

⁸⁶ ČERNÝ 2006, 48. Tento motiv lze podle autora vysvětlovat rovněž pozdně antickou předlohou.

⁸⁷ HALL 1974, 390. Oproti běžnému vyobrazení ikonografie takto zastoupeného Boha Otce, kdy bývá ruka v žehnajícím gestu.

⁸⁸ ROYT 2007, 123. Jindy bývá součástí zobrazení Majestas Domini.

⁸⁹ ROYT 2007, 244. Scéna se na rozdíl od pozdně antických kompozic odehrává u podélného stolu, u něhož apoštolové sedí. Kristus s Janem jsou situováni na jeho okraji. Jan pokládá svou hlavu na Kristovu hruď jako symbol Boží inspirace. Dokladem vlivu východní tradice je zobrazení Jana jako starce.

7. Evangelíř, fol. 7v, kánonové tabule, Praha, KK, Cim. 2

2.3.2.2 Popis výzdoby rukopisu

Fol. 7v kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 7v [7] je upravena do podoby čtyřdílné arkády. Je tvořena pěti sloupy, které se zvedají nad profilovaným podstavcem, zdobeným běžovým ornamentem komponovaným z pásově uspořádaných laločnatých polopalmet.⁹⁰ Jsou zaklenuty čtyřmi zelenými polokruhovými oblouky se stříbrným pletencovým ornamentem a zlatě konturovány. Nad oblouky malých arkád se klene velký zelený půlkruhový oblouk se stříbrným kaligrafickým pásovým ornamentem na způsob vejcovce, rovněž se zlatou konturou.⁹¹ Ve vrcholu velkého oblouku je drobná zlatá palmeta kombinující laločnaté i zaostřené tvary.⁹² Mezi vrcholky zápatí malých arkád je trojice zlatých zaostřených palmet parafrázujících palmetu sasánovského typu.⁹³ Vnější sloupy a střední sloup mají hladké purpurové dřívky a stříbrné kompozitní hlavice se zlatými krycími deskami.⁹⁴ Jejich patky kombinují zlaté a stříbrné ornamentálně pojednané florealní a geometrické prvky. Vnitřní sloupy mají hladké zelené dřívky, stříbrné stylizované jónské hlavice, rovněž se zlatými krycími deskami, a ornamentálně pojednané patky ve formě převrácených hlavic.⁹⁵ Na velkém oblouku je symetricky usazena dvojice zlatých pávů se svěšenými ohony.⁹⁶

⁹⁰ Motiv pásově uspořádaných laločnatých polopalmet zdobící podstavec se v Cim. 2 objevuje ve výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a 8r [8].

⁹¹ KUBÍK 2008, 466-467.

⁹² KUBÍK 2008, 492. Obdobný motiv palmety kombinující laločnaté i zaostřené tvary nacházíme v Cim 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a na protějším fol. 8r [8].

⁹³ KUBÍK 2008, 462. Motiv sasánovské palmety nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a 14r [20]. v ornamentální výzdobě celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 24v [24] a v rámování textu evangelia sv. Jana na fol. 187r [44] a 188r [45]. Analogie tohoto motivu - zaostřené palmety parafrázující výše zmíněný sasánovský typ palmet nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a 8r [8] a na celostránkové miniatuře „portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23].

⁹⁴ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplnují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

⁹⁵ Motiv ornamentálně dekorované patky ve formě převrácené hlavice, které nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a na protějším fol. 8r [8], vychází z tvarosloví byzantské architektury. Typologicky vychází např. ze San Vitale v Ravenně.

⁹⁶ Motiv pávů se svěšenými ohony se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a fol. 8r [8].

Kontury křídel a jemné šrafury perutí jsou provedeny tenkou oranžovou linkou, tenké nožky jsou hnědé barvy. Ptáci jsou zobrazeni z profilu, oba nesou v zobáčcích oranžové ratolesti se zlatými bobulemi, podobného typu, jaké zdobí do arabesky stylizované stromečky vyrůstajícími za nimi, z abaku krajních sloupů.⁹⁷

V prostoru pod velkým obloukem je na purpurové pásce nápis [CANON I INQVO III], provedený zlatou kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

⁹⁷ Motiv do arabesky stylizovaných květinových srostlic, který nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a 8r [8] je byzantského původu.

*

8. **Evangeliiář**, fol. 8r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 8r kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 8r [8] je upravena do podoby čtyřdílné arkády. Je tvořena pěti sloupy, které se zvedají nad profilovaným podstavcem, zdobeným béžovým ornamentem komponovaným z pásově uspořádaných laločnatých polopalmet.⁹⁸ Jsou zaklenuty čtyřmi zelenými polokruhovými oblouky se stříbrným pletencovým ornamentem a zlatě konturovány. Nad oblouky malých arkád se klene velký zelený půlkruhový oblouk se stříbrným kaligrafickým pásovým ornamentem na způsob vejcovce, rovněž se zlatou zlatou konturou.⁹⁹ Ve vrcholu velkého oblouku je drobná zlatá zpětně přetáčená palmeta kombinující laločnaté i zaostřené tvary.¹⁰⁰ Mezi vrcholky zápatí malých arkád je trojice zlatých zaostřených palmet parafrázujících palmetu sasánovského typu.¹⁰¹ Vnější sloupy a střední sloup mají hladké purpurové dřívky a stříbrné kompozitní hlavice se zlatými krycími deskami.¹⁰² Jejich patky kombinují zlaté a stříbrné ornamentálně pojednané florealní a geometrické prvky. Vnitřní sloupy mají hladké zelené dřívky, stříbrné stylizované jónské hlavice, rovněž se zlatými krycími deskami, a ornamentálně pojednané patky ve formě převrácených hlavic.¹⁰³ Na velkém oblouku je symetricky usazena dvojice zlatých pávů se svěšenými ohony.¹⁰⁴ Kontury křídel a jemné šrafury perutí jsou provedeny

⁹⁸ Motiv pásově uspořádaných laločnatých polopalmet zdobící podstavec se v Cim. 2 objevuje ve výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a 8r [8].

⁹⁹ KUBÍK 2008, 466.

¹⁰⁰ KUBÍK 2008, 498. Obdobný motiv palmety kombinující laločnaté i zaostřené tvary nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a na protějším fol. 8r [8].

¹⁰¹ KUBÍK 2008, 462. Motiv sasánovské palmety nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a 14r [20]. v ornamentální výzdobě celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 24v [24] a v rámování textu evangelia sv. Jana na fol. 187r [44] a 188r [45]. Analogie tohoto motivu - zaostřené palmety parafrázující výše zmíněný sasánovský typ palmet nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a 8r [8] a na celostránkové miniatuře „portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23].

¹⁰² Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplnují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

¹⁰³ Motiv ornamentálně dekorované patky ve formě převrácené hlavice, které nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a na protějším fol. 8r [8], vychází z tvarosloví byzantské architektury. Typologicky vychází např. ze San Vitale v Ravenně.

¹⁰⁴ Motiv pávů se svěšenými ohony se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a fol. 8r [8].

tenkou oranžovou linkou, tenké nožky jsou hnědé barvy. Ptáci jsou zobrazeni z profilu, oba nesou v zobáčkách oranžové ratolesti se zlatými bobulemi, podobného typu, jaké zdobí do arabesky stylizované stromečky vyrůstajícími za nimi, z abaku krajních sloupů.¹⁰⁵

V prostoru pod velkým obloukem je na purpurové pásce nápis [CANON I INQVO IIII], provedený zlatou kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

¹⁰⁵ Motiv do arabesky stylizovaných květinových srostlic, který nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a 8r [8] je byzantského původu.

9. **Evangeliář**, fol. 8v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 8v kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 8v [9] je upravena do podoby čtyřdílné arkády. Je tvořena pěti sloupy, které se zvedají nad profilovaným podstavcem, jehož povrch zdobí oranžový vidlicovitě štěpený stvol se zelenými palmetami a polopalmetami kombinující laločnaté a zaostřené tvary a zelené bobulovité akantoidní výhonky. Oblouky arkád jsou zaklenuty čtyřmi purpurovými polokruhovými tvary se zlatým pletencovým ornamentem a jsou stříbrně konturovány. Nad oblouky malých arkád se klene velký modrý půlkruhový oblouk se zlatým rozvilinovým ornamentem z pásově komponovaných zaostřených polopalmet, rovněž se stříbrnou konturou.¹⁰⁶ Mezi vrcholky zápatí malých arkád je dvojice zelených květinových srostlic z laločnatých listů s bočními zavinutými tvary a vrcholem v podobě laločnaté vějířovité palmety s přisazenými bičíky zakončenými trojicí bobulí,¹⁰⁷ zatímco nad středním sloupkem vyrůstá zelená květinová srostlice tvořená dvojicí zaostřených polopalmet svírající středovou kaligrafickou linii, na jejíž vrchol je nasazena stylizovaná laločnatá roseta.¹⁰⁸ Vnější sloupy mají hladké tyrkysové dřívky a zlaté stylizované korintské hlavice, vždy se stříbrným prstencem a abakem.¹⁰⁹ Vnitřní sloupy mají hladké tyrkysové dřívky a zlaté stylizované korintské hlavice, vždy se stříbrným prstencem a abakem. Střední sloup má hladký tyrkysový dřív a jeho hlavice tvořena, stejně tak jako patky všech sloupů, stříbrnými a zlatými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů pokryté pletencovými motivy a merlaturou.¹¹⁰

¹⁰⁶ KUBÍK 2008, 444.

¹⁰⁷ Motiv květinových srostlic z laločnatých listů s bočními zavinutými tvary a vrcholem v podobě laločnaté vějířovité palmety s přisazenými bičíky zakončenými trojicí bobulí a květinové srostlice tvořené dvojicí zaostřených polopalmet svírající středovou kaligrafickou linii, na jejíž vrchol je nasazena stylizovaná laločnatá roseta se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 8v [9] a fol. 9r [10].

¹⁰⁸ Motiv květinové srostlice tvořená dvojicí zaostřených polopalmet svírající středovou kaligrafickou linii, na jejíž vrchol je nasazena stylizovaná laločnatá roseta.

¹⁰⁹ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplnují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

¹¹⁰ Motiv patek sloupů tvořených zmoženými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy nacházíme v ornamentální výzdobě většiny kánonových tabulí. Vychází z tvarosloví byzantské architektury, jejich varianty zdobené pletenci a merlaturou na fol. 10v [13] a 11r [14] typologicky vychází z Konstantinopole doby císaře Konstantina. Dále se ve výzdobě uplatňují patky ve formě převrácených kalichovitých hlavic zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy na fol. 9v [11] a 10r [12].

Na velkém oblouku je symetricky usazena dvojice opeřenců.¹¹¹ Ptáci jsou zobrazeni z profilu, protáhlé úzké krky s drobnými hlavami mají zhluboka zakloněny k hřbetům, jakoby je měly složeny až ke křídlům. Pták v pohledově pravém rohu nese v pootevřeném zobáčku stylizovanou zeleň. Zobáčky, stejně jako tenké nožky ptáků jsou oranžové barvy, těla ptáků popelavě šedá. Okraje křídel imitující perutě jsou zvýrazněny tmavšími odstíny šedo modré barvy. Za nimi, z abaku krajních sloupů, vyrůstá dvojice zelených kadeřavých zaostřených palmet s výrazně protahovanými a rozevlátými středovými výběhy.¹¹²

V prostoru pod velkým obloukem je nápis [CAN PRIMVS INQVOQVAT TUR], provedený zlatou kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

patky ve formě převrácených stylizovaných kompozitních hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 11v [15] a 12r [16], patky ve formě převrácených stylizovaných korintských hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 13v [19], 14r [20] a 14v [21] a patky ve formě převrácených stylizovaných jónských hlavic na fol. 12v [17], 13r [18].

¹¹¹ Motiv opeřence, snad volavky, se zakloněnými hlavami se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 8v [9] a fol. 9r [10].

¹¹² Motiv kadeřavých zaostřených palmet s protahovanými a rozevlátými výběhy se v Cim. 2 objevuje ve výzdobě kánonové tabule na fol. 8v [9] a fol. 9r [10]. S tímto motivem se můžeme setkat ve výzdobě rukopisů vzniklých v Saint Gallenském skriptoriu např. Folchardův žaltář (Saint Gallen, klášterní knihovna, Cod. 23) ze třetí čtvrtiny 9. století. Listy mají také obdobnou povrchovou texturu. GOLDSCHMIDT 1928, 71.

10. Evangeliiar, fol. 9r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 9r kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 9r [10] je upravena do podoby trojdílné arkády. Je tvořena čtyřmi sloupy, které se zvedají nad profilovaným podstavcem, jehož povrch zdobí oranžový vidlicovitě štěpeným stvol se zelenými palmetami a polopalmetami kombinující laločnaté a zaostřené tvary a zelené bobulovité akantoidní výhonky. Oblouky arkád jsou zaklenuty třemi purpurovými polokruhovými tvary se zlatým pletencovým ornamentem a jsou stříbrně konturovány. Nad oblouky malých arkád se klene velký modrý půlkruhový oblouk se zlatým rozvilinovým ornamentem z pásově komponovaných zaostřených polopalmet, rovněž se stříbrnou konturou.¹¹³ Mezi vrcholky zápatí malých arkád je dvojice zelených květinových srostlic z laločnatých listů s bočními zavinutými tvary a vrcholem v podobě laločnaté vějířovité palmety s přísazenými bičíky zakončenými trojicí bobulí.¹¹⁴ Vnější sloupy mají hladké tyrkysové dřívky a zlaté stylizované korintské hlavice, vždy se stříbrným prstencem a abakem.¹¹⁵ Uprostřed je sloup s hladkým tyrkysovým dřívkem, jehož hlavice se skládá ze zlatých a stříbrných prvků, zbývající dva sloupy mají hladké tyrkysové dřívky a zlaté stylizované korintské hlavice, vždy se stříbrným prstencem a abakem. Patky sloupů jsou tvořeny stříbrnými a zlatými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů pokryté pletencovými motivy a merlaturou.¹¹⁶ Na velkém oblouku je symetricky usazena dvojice

¹¹³ KUBIK 2008, 466.

¹¹⁴ Motiv květinových srostlic z laločnatých listů s bočními zavinutými tvary a vrcholem v podobě laločnaté vějířovité palmety s přísazenými bičíky zakončenými trojicí bobulí a květinové srostlice tvořené dvojicí zaostřených polopalmet svírající středovou kaligrafickou linii, na jejíž vrchol je nasazena stylizovaná laločnatá roseta se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 8v [9] a fol. 9r [10].

¹¹⁵ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listovní do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplňují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

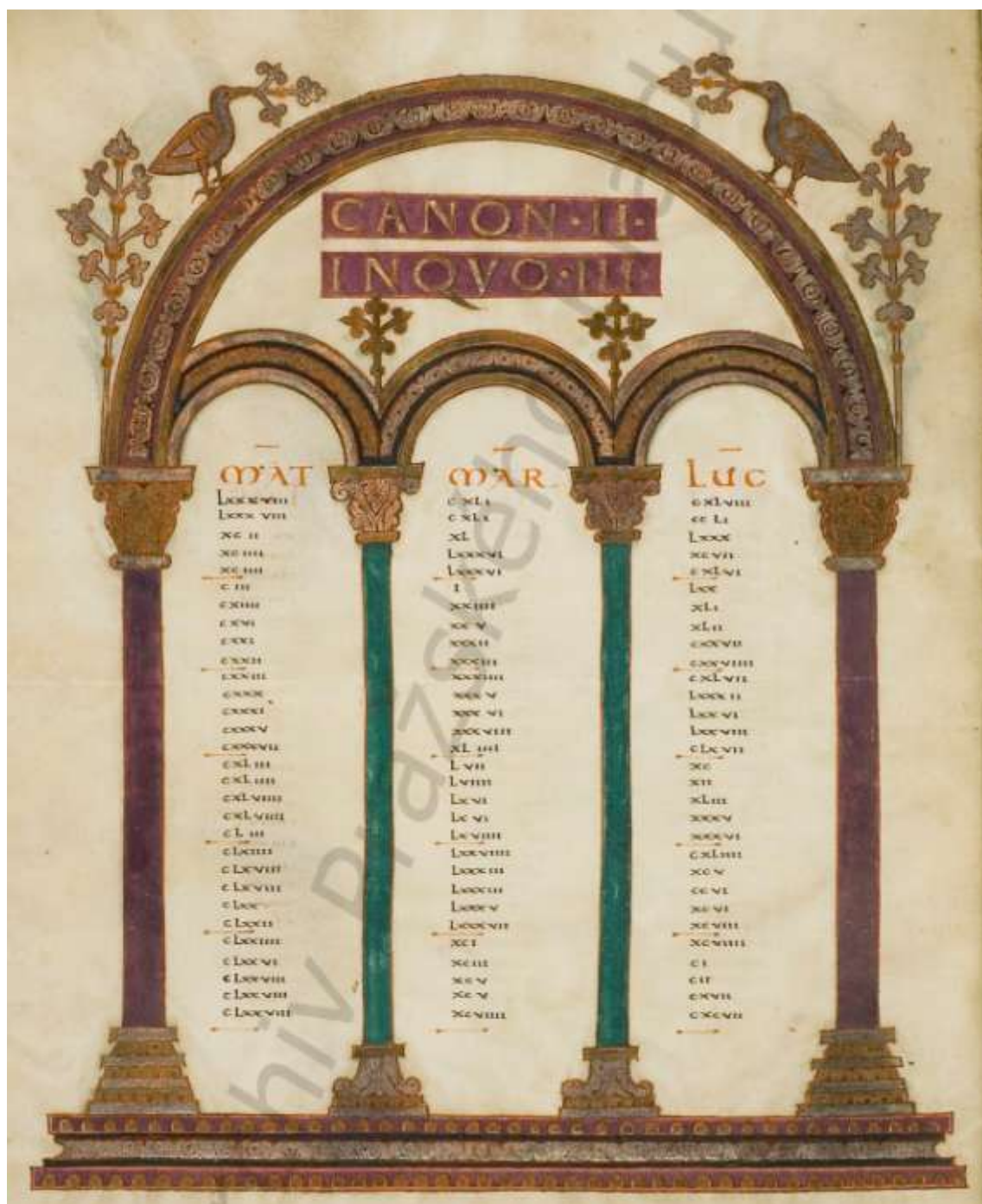
¹¹⁶ Motiv patek sloupů tvořených zmnoženými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy nacházíme v ornamentální výzdobě většiny kánonových tabulí. Vychází z tvarosloví byzantské architektury, jejich varianty zdobené pletenci a merlaturou na fol. 10v [13] a 11r [14] typologicky vychází z Konstantinopole doby císaře Konstantina. Dále se ve výzdobě uplatňují patky ve formě převrácených kalichovitých hlavic zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy na fol. 9v [11] a 10r [12], patky ve formě převrácených stylizovaných kompozitních hlavic tvořených z laločnatého listovní na fol. 11v [15] a 12r [16], patky ve formě převrácených stylizovaných korintských hlavic tvořených z laločnatého listovní na fol. 13v [19], 14r [20] a 14v [21] a patky ve formě převrácených stylizovaných jónských hlavic na fol. 12v [17], 13r [18].

opeřenců.¹¹⁷ Ptáci jsou zobrazeni z profilu, protáhlé úzké krky s drobnými hlavami mají zhluboka zakloněny k hřbetům, jakoby je měly složeny až ke křídům. Pták v pohledově levém rohu nese v pootevřeném zobáčku stylizovanou zeleň. Zobáčky, stejně jako tenké nožky ptáků jsou oranžové barvy, těla ptáků popelavě šedá. Okraje křídel imitující perutě jsou zvýrazněny tmavšími odstíny šedo modré barvy. Za nimi, z abaku krajních sloupů, vyrůstá dvojice zelených kadeřavých zaostřených palmet s výrazně protahovanými a rozevlátými středovými výběhy.¹¹⁸

V prostoru pod velkým obloukem je nápis [CAN PRIMVS INQVOQVAT TUR], provedený zlatou kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

¹¹⁷ Motiv opeřence, snad volavky, se zakloněnými hlavami se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 8v [9] a fol. 9r [10].

¹¹⁸ Motiv kadeřavých zaostřených palmet s protahovanými a rozevlátými výběhy se v Cim. 2 objevuje ve výzdobě kánonové tabule na fol. 8v [9] a fol. 9r [10]. S tímto motivem se můžeme setkat ve výzdobě rukopisů vzniklých v Saint Gallenském skriptoriu např. Folchardův žaltář (Saint Gallen, klášterní knihovna, Cod. 23) ze třetí čtvrtiny 9. století. Listy mají také obdobnou povrchovou texturu. GOLDSCHMIDT 1928, 71.

11. **Evangeliář**, fol. 9v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 9v kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 9v [11] je upravena do podoby trojdílné arkády, kterou tvoří čtyři sloupy, jež se zvedají nad klasicky profilovaným podstavcem z oblounu a výžlabku sevřeného lištami. Purpurové lišty zdobí stylizovaná zlatá merlatura a purpurový středový vlys stříbrný floreální ornament, komponovaný jako vejcovce.¹¹⁹ Arkády jsou zaklenuty třemi černými polokruhovými oblouky s obdobným floreálním ornamentem na způsob vejcovce. Nad střední arkádou je ornament stříbrný a kontury oblouku zlaté, nad bočními arkádami je ornament zlatý a kontury oblouku stříbrné. Nad oblouky malých arkád se klene velký purpurový půlkruhový oblouk se stříbrným kaligrafickým pásovým ornamentem na způsob vejcovce a zlatou konturou. Mezi zápatí malých arkád jsou nasazeny dvojice zlatých srostlic složené ze stylizovaných trojlistých palmet kombinujících laločnaté a zaostřené tvary.¹²⁰ Vnější sloupy mají hladké purpurové dřívky a zlaté, rostlinným ornamentem pokryté, stylizované korintské hlavice se stříbrnými prstenci a krycími deskami.¹²¹ Jejich patky jsou složené ze stříbrných a zlatých prvků, komponované do podoby stylizovaných převrácených kalichovitých hlavic s převážně geometrickým ornamentem.¹²² Vnitřní sloupy mají hladké tyrkysové dřívky a stříbrné, rostlinným ornamentem pokryté, kompozitní hlavice se zlatými prstenci a krycími deskami. Jejich patky tvoří převrácené jónské hlavice ze stříbrných a zlatých prvků.

¹¹⁹ KUBÍK 2008, 466.

¹²⁰ Motiv květinových srostlic složených ze stylizovaných trojlistých palmet kombinujících laločnaté a zaostřené tvary.

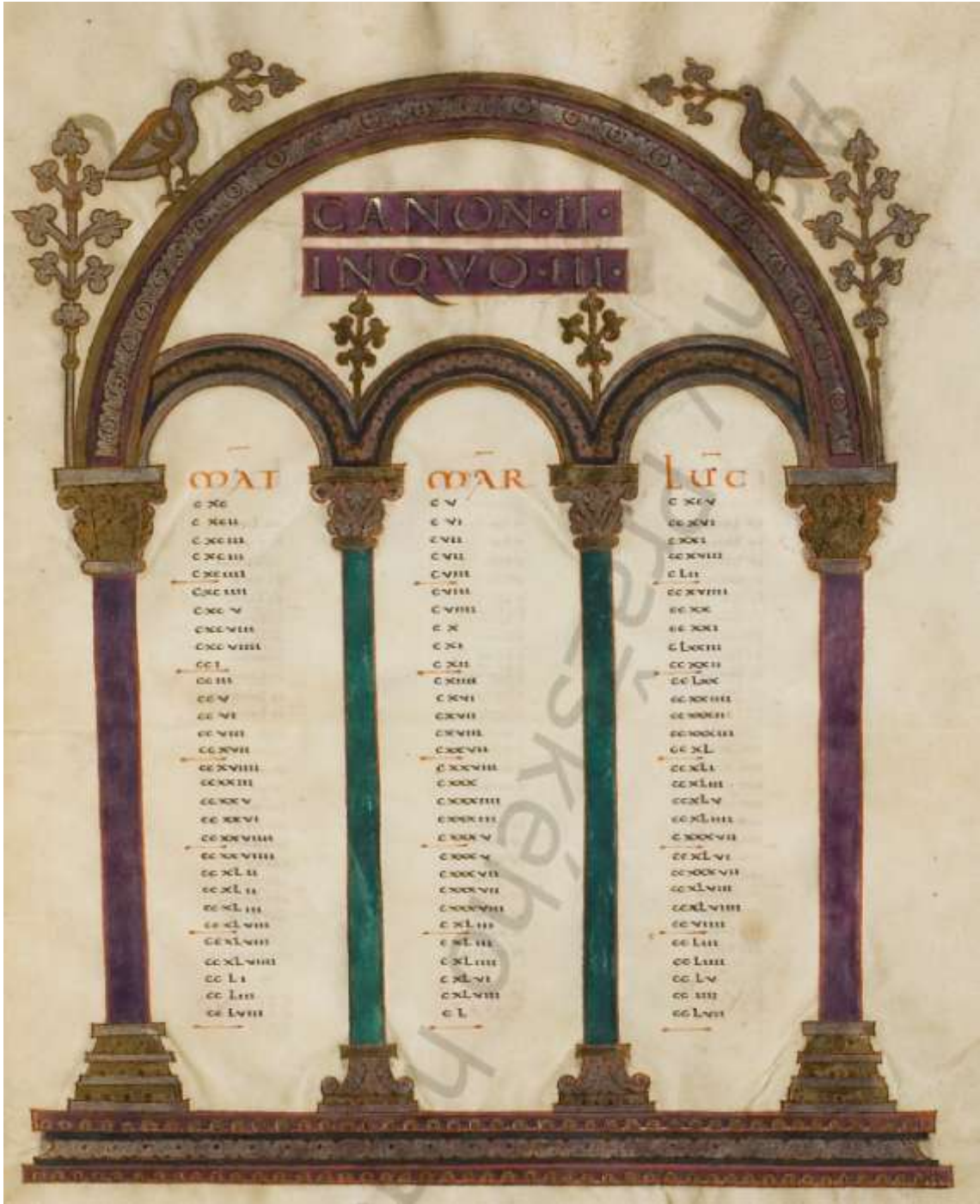
¹²¹ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplňují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

¹²² Motiv patek sloupů tvořených zmnoženými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy nacházíme v ornamentální výzdobě většiny kánonových tabulí. Vychází z tvarosloví byzantské architektury, jejich varianty zdobené pletenci a merlaturou na fol. 10v [13] a 11r [14] typologicky vychází z Konstantinopole doby císaře Konstantina. Dále se ve výzdobě uplatňují patky ve formě převrácených kalichovitých hlavic zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy na fol. 9v [11] a 10r [12], patky ve formě převrácených stylizovaných kompozitních hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 11v [15] a 12r [16], patky ve formě převrácených stylizovaných korintských hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 13v [19], 14r [20] a 14v [21] a patky ve formě převrácených stylizovaných jónských hlavic na fol. 12v [17], 13r [18].

Na velkém oblouku je symetricky usazena dvojice stříbrných opeřenců.¹²³ Ptáci jsou zobrazeni z profilu se stříbrnozlatou ratolestí v zobáku, analogickou srostlicím mezi oblouky malých arkád – zmíněnými výše. Těla ptáků jsou stříbrná, zobáčky, nožky a kontury křídel jsou zlaté. Okraje perutí jsou zvýrazněny zlatou šrafurou. Za nimi z abaku krajních sloupů vyrůstá obdobná dvojice zlatých srostlic složených z palmet kombinujících boční laločnaté a středové zaostřené tvary s naznačenou nervaturou.

V prostoru pod velkým obloukem je na purpurové pásce nápis [CANON II INQVO III], provedený zlatou kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

¹²³ Motiv opeřence se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 9v [11] a fol. 10r [12]. PODLAHA 1903, 7 opeřence identifikoval jako kachny.

12. **Evangeliař**, fol. 10r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 10r kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 10r [12] je upravena do podoby trojdílné arkády, kterou tvoří čtyři sloupy, jež se zvedají nad klasicky profilovaným podstavcem z oblounu a výžlabku sevřeného lištami. Purpurové lišty zdobí stylizovaná zlatá merlatura purpurový středový vlys stříbrný florealní ornament komponovaný jako vejcovce.¹²⁴ Arkády jsou zaklenuty třemi černými polokruhovými oblouky s obdobným florealním ornamentem na způsob vejcovce. Nad střední arkádou je ornament stříbrný na černém pozadí a kontury oblouku zlaté, nad bočními arkádami je ornament zlatý na černém pozadí a kontury oblouku stříbrné. Nad oblouky malých arkád se klene velký purpurový půlkruhový oblouk se stříbrným kaligrafickým pásovým ornamentem na způsob vejcovce a zlatou konturou. Mezi zápatí malých arkád jsou nasazeny dvojice zlatých srostlic složené ze stylizovaných trojlístých palmet kombinujících laločnaté a zaostřené tvary.¹²⁵ Vnější sloupy mají hladké purpurové dřívky a zlaté rostlinným ornamentem pokryté stylizované korintské hlavice se stříbrnými prstenci a krycími deskami.¹²⁶ Jejich patky jsou složené ze stříbrných a zlatých prvků komponované do podoby stylizovaných převrácených kalichovitých hlavic s převážně geometrickým ornamentem.¹²⁷ Vnitřní sloupy mají hladké tyrkysové dřívky a stříbrné rostlinným ornamentem pokryté kompozitní hlavice se zlatými prstenci a krycími deskami. Jejich patky tvoří převrácené jónské hlavice ze stříbrných

¹²⁴ KUBÍK 2008, 466.

¹²⁵ Motiv květinových srostlic složených ze stylizovaných trojlístých palmet kombinujících laločnaté a zaostřené tvary.

¹²⁶ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplňují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

¹²⁷ Motiv patek sloupů tvořených zmnoženými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy nacházíme v ornamentální výzdobě většiny kánonových tabulí. Vychází z tvarosloví byzantské architektury, jejich varianty zdobené pletenci a merlaturou na fol. 10v [13] a 11r [14] typologicky vychází z Konstantinopole doby císaře Konstantina. Dále se ve výzdobě uplatňují patky ve formě převrácených kalichovitých hlavic zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy na fol. 9v [11] a 10r [12], patky ve formě převrácených stylizovaných kompozitních hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 11v [15] a 12r [16], patky ve formě převrácených stylizovaných korintských hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 13v [19], 14r [20] a 14v [21] a patky ve formě převrácených stylizovaných jónských hlavic na fol. 12v [17], 13r [18].

a zlatých prvků. Na velkém oblouku je symetricky usazena dvojice stříbrných opeřenců.¹²⁸ Ptáci jsou zobrazeni z profilu se stříbrnozlatou ratolestí v zobáku, analogickou srostlicím mezi oblouky malých arkád – zmíněnými výše. Těla ptáků jsou stříbrná, zobáčky, nožky a kontury křídel jsou zlaté. Okraje perutí jsou zvýrazněny zlatou šrafurou. Za nimi z abaku krajních sloupů vyrůstá obdobná dvojice zlatých srostlic složených z palmet kombinujících boční laločnaté a středové zaostřené tvary s naznačenou nervaturou.

V prostoru pod velkým obloukem je na purpurové pásce nápis [CANON II INQVO III], provedený zlatou kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

¹²⁸ Motiv opeřence se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 9v [11] a fol. 10r [12]. PODLAHA 1903, 7 opeřence identifikoval jako kachny.

13. *Evangeliář*, fol. 10v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cím. 2

Fol. 10v kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 10v [13] je upravena do podoby trojdílné arkády, tvořené čtyřmi sloupy, které se zvedají nad hranolovým podstavcem v podobě stupňovité podezdívky, kterou tvoří dva tyrkysové pásy svírající širší střední modrý pás se zlatým vlysem komponovaným z laločnatých palmet skládaných do diagonální kompozice.¹²⁹ Arkády jsou zaklenuty třemi šedomodrými polokruhovými oblouky se stříbrnými motivy meandru a zlatou konturou. Nad oblouky malých arkád se klene velký modrý půlkruhový oblouk se zlatým pásovým ornamentem komponovaných ze zaostřených palmet a stříbrnou konturou. Ve vrcholu velkého oblouku je drobná zlatá palmeta kombinující laločnaté i zaostřené tvary zjednodušující sasánovský typ palmet.¹³⁰ Vnější sloupy mají hladké modré dřívky a hlavice pokryté stylizovaným zeleným rostlinným ornamentem se zlatou konturou, prstence a krycí desky jsou zlaté a dekorované geometrickými ornamenty. Celková kompozice představuje stylizovanou variantu korintských hlavic.¹³¹ Jejich patky jsou složeny ze stříbrných a zlatých prvků a rovněž dekorované geometrickým ornamentem, v němž se střídá merlatura s prostým pletencem.¹³² Vnitřní sloupy mají hladké tyrkysové dřívky a abstrahované korintské hlavice pokryté stylizovaným zeleným rostlinným ornamentem se zlatou konturou, prstence a krycí desky jsou stříbrné a dekorované merlaturou. Jejich patky jsou složeny z klasických oblounů a výžlabků

¹²⁹ Motiv laločnatých palmet skládaných do diagonální kompozice zdobící podstavec se v Cim. 2 objevuje ve výzdobě kánonové tabule na fol. 10v [13] a 11r [14].

¹³⁰ Motiv drobné palmety kombinující laločnaté i zaostřené tvary, zjednodušující sasánovský typ palmet, nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 8r [8], fol. 10v [13] a fol. 11r [14], motiv zaostřené sasánovské palmety se uplatňuje ve výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a fol. 14r [20].

¹³¹ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplňují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

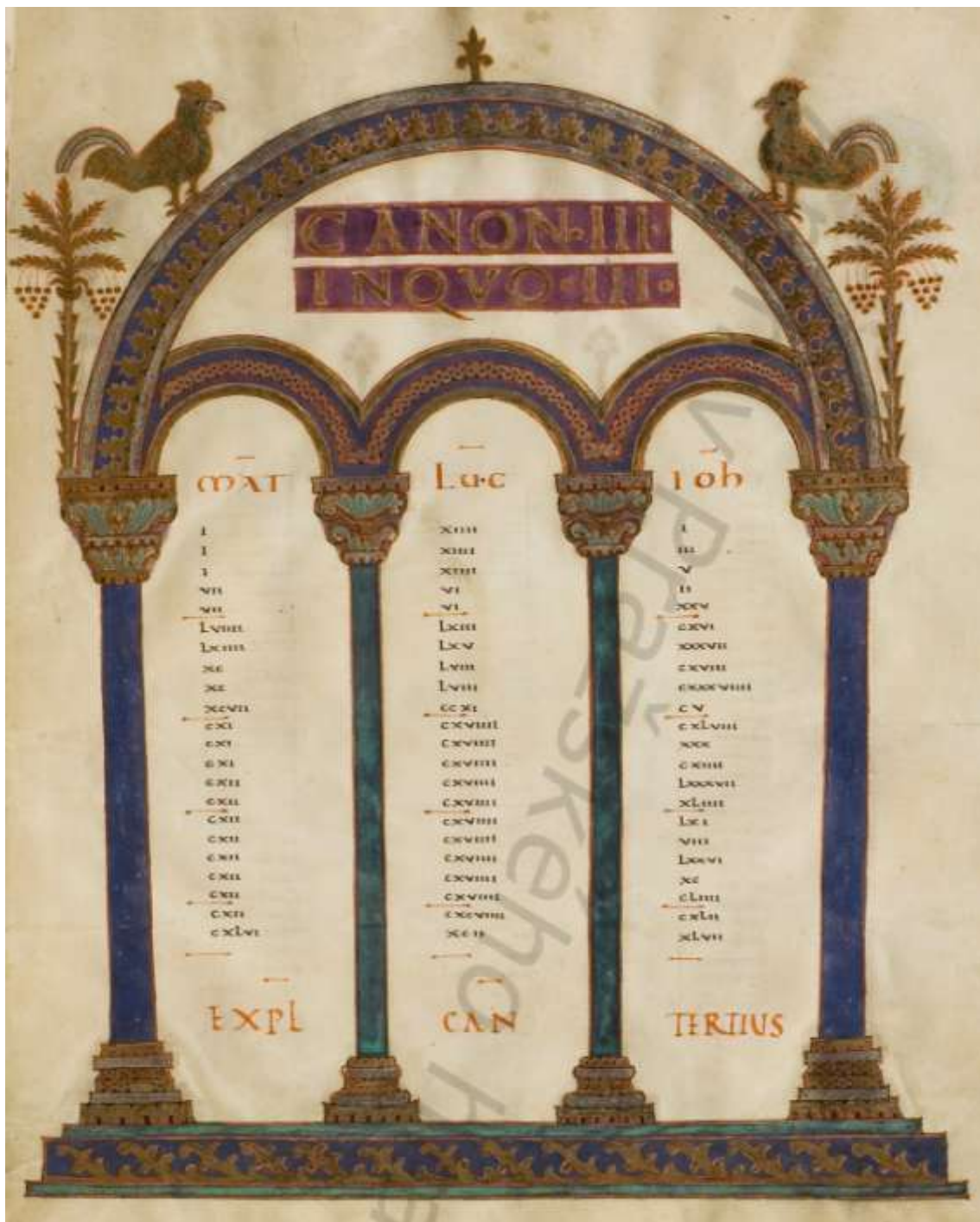
¹³² Motiv patek sloupů tvořených zmnoženými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy nacházíme v ornamentální výzdobě většiny kánonových tabulí. Vychází z tvarosloví byzantské architektury, jejich varianty zdobené pletenci a merlaturou na fol. 10v [13] a 11r [14] typologicky vychází z Konstantinopole doby císaře Konstantina. Dále se ve výzdobě uplatňují patky ve formě převrácených kalichovitých hlavic zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy na fol. 9v [11] a 10r [12], patky ve formě převrácených stylizovaných kompozitních hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 11v [15] a 12r [16], patky ve formě převrácených stylizovaných korintských hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 13v [19], 14r [20] a 14v [21] a patky ve formě převrácených stylizovaných jónských hlavic na fol. 12v [17], 13r [18].

a jejich povrch zdobí stříbrné a zlaté prvky geometrického ornamentu, v němž se střídá merlatura s prostým pletencem. Na velkém oblouku je symetricky usazena dvojice zlatých kohoutů.¹³³ Ptáci jsou zobrazeni z profilu, jejich těla jsou zlatá, zobáčky a ocasní perutě stříbrné. Perutě křídel jsou zvýrazněny zlatou šrafurou. Za nimi z abaku krajních sloupů vyrůstají palmy ze zaostřeného tvarosloví, ke kterému je symetricky na bocích v dolních partiích koruny stromu připojena dvojice stylizovaných hroznů.¹³⁴

V prostoru pod velkým obloukem je na purpurové pásce nápis [CANON II INQVO III], provedený zlatou kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

¹³³ Motiv kohouta se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 10v [13] a fol. 11r [14].

¹³⁴ Motiv palmy ze zaostřeného tvarosloví, ke kterému je symetricky na bocích v dolních partiích koruny stromu připojena dvojice stylizovaných hroznů nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol.10v [13], fol.11r [14], palmy ze zaostřeného tvarosloví bez připojených hroznů na fol.13v [19] a fol.14r [20].

14. **Evangeliář**, fol. 11r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 11r kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 11r [14] je upravena do podoby trojdílné arkády, tvořené čtyřmi sloupy, které se zvedají nad hranolovým podstavcem v podobě stupňovité podezdívky, kterou tvoří dva tyrkysové pásy svírající širší střední modrý pás se zlatým vlysem komponovaným z laločnatých palmet skládaných do diagonální kompozice.¹³⁵ Arkády jsou zaklenuty třemi modrými polokruhovými oblouky se stříbrnými motivy meandru a zlatou konturou. Nad oblouky malých arkád se klene velký modrý půlkruhový oblouk se zlatým pásovým ornamentem komponovaných ze zaostřených palmet a stříbrnou konturou. Ve vrcholu velkého oblouku je drobná zlatá palmeta kombinující laločnaté i zaostřené tvary zjednodušující sasánovský typ palmet.¹³⁶ Vnější sloupy mají hladké modré dřívky a hlavice pokryté stylizovaným zeleným rostlinným ornamentem se zlatou konturou, prstence a krycí desky jsou zlaté a dekorované geometrickými ornamenty. Celková kompozice představuje stylizovanou variantu korintských hlavic.¹³⁷ Jejich patky jsou složeny ze stříbrných a zlatých prvků a rovněž dekorované geometrickým ornamentem, v němž se střídá merlatura s prostým pletencem.¹³⁸ Vnitřní sloupy mají hladké tyrkysové dřívky a abstrahované korintské hlavice pokryté stylizovaným zeleným rostlinným ornamentem se zlatou konturou, prstence a krycí desky jsou stříbrné a dekorované merlaturou. Jejich patky jsou složeny z klasických oblounů

¹³⁵ Motiv laločnatých palmet skládaných do diagonální kompozice se v Cim. 2 objevuje ve výzdobě kánonové tabule na fol. 10v [13] a 11r [14].

¹³⁶ Motiv drobné palmety kombinující laločnaté i zaostřené tvary, zjednodušující sasánovský typ palmet, nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 8r [8], fol. 10v [13] a fol. 11r [14], motiv zaostřené sasánovské palmety se uplatňuje ve výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a fol. 14r [20].

¹³⁷ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplnují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

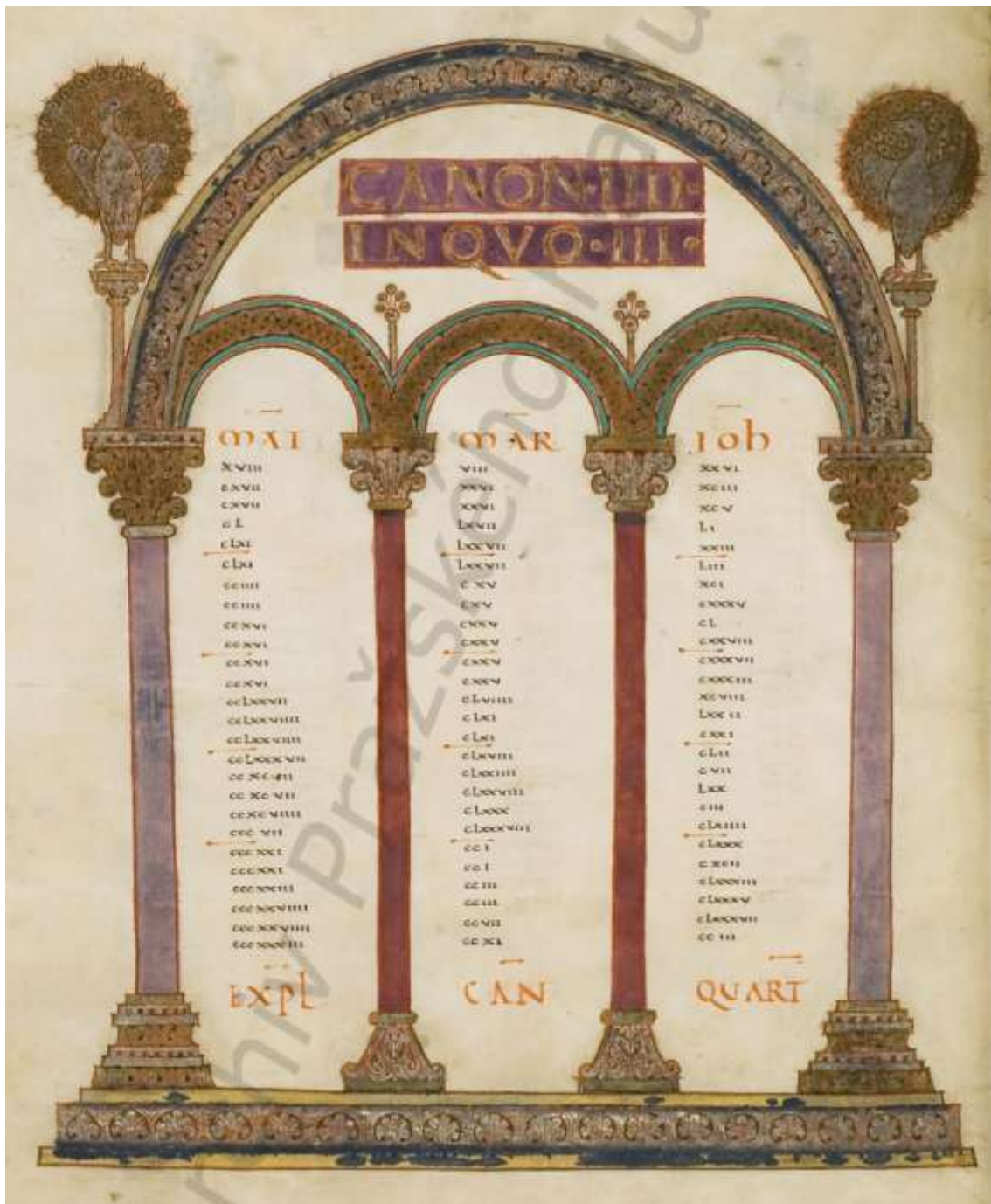
¹³⁸ Motiv patek sloupů tvořených zmnoženými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy nacházíme v ornamentální výzdobě většiny kánonových tabulí. Vychází z tvarosloví byzantské architektury, jejich varianty zdobené pletenci a merlaturou na fol. 10v [13] a 11r [14] typologicky vychází z Konstantinopole doby císaře Konstantina. Dále se ve výzdobě uplatňují patky ve formě převrácených kalichovitých hlavic zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy na fol. 9v [11] a 10r [12], patky ve formě převrácených stylizovaných kompozitních hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 11v [15] a 12r [16], patky ve formě převrácených stylizovaných korintských hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 13v [19], 14r [20] a 14v [21] a patky ve formě převrácených stylizovaných jónských hlavic na fol. 12v [17], 13r [18].

a výžlabků a jejich povrch zdobí stříbrné a zlaté prvky geometrického ornamentu, v němž se střídá merlatura s prostým pletencem. Na velkém oblouku je symetricky usazena dvojice zlatých kohoutů.¹³⁹ Ptáci jsou zobrazeni z profilu, jejich těla jsou zlatá, zobáčky a ocasní perutě stříbrné. Perutě křídel jsou zvýrazněny zlatou šrafurou. Za nimi z abaku krajních sloupů vyrůstají palmy ze zaostřeného tvarosloví, ke kterému je symetricky na bocích v dolních partiích koruny stromu připojena dvojice stylizovaných hroznů.¹⁴⁰

V prostoru pod velkým obloukem je na purpurové pásce nápis [CANON II INQVO III], provedený zlatou kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

¹³⁹ Motiv kohouta se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 10v [13] a fol. 11r [14].

¹⁴⁰ Motiv palmy ze zaostřeného tvarosloví, ke kterému je symetricky na bocích v dolních partiích koruny stromu připojena dvojice stylizovaných hroznů nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol.10v [13], fol.11r [14], palmy ze zaostřeného tvarosloví bez připojených hroznů na fol.13v [19] a fol.14r [20].

15. **Evangeliář**, fol. 11v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 11v kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 11v [15] je upravena do podoby trojdílné arkády, tvořené čtyřmi sloupy, které se zvedají nad hranolovým podstavcem. Podstavec zdobí dva zlaté pásy a uprostřed hnědý pás s vlysem z laločnatých palmet komponovaných na způsob vejcovce.¹⁴¹ Arkády jsou zaklenuty třemi tyrkysovými polokruhovými oblouky se stříbrnými motivy hustě propleteného masivního pletence a oranžovou konturou. Nad oblouky malých arkád se klene velký hnědý půlkruhový oblouk se dvěma stříbrnými, vertikálně proti sobě obrácenými, ornamenty z pásově komponovaných stylizovaných laločnatých palmet se stříbrnou konturou. Mezi zápatí malých arkád jsou nasazeny dvojice zlatých květinových srostlic stylizovaných z bobulí symetricky propojených kaligrafickými liniemi.¹⁴² Vnější sloupy mají hladké růžové dřívky a stylizované zlaté korintské hlavice z laločnatého listoví, prstence jsou stříbrné, rovněž krycí desky, které zdobí merlatura.¹⁴³ Jejich patky jsou složeny ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků stříbrné a zlaté barvy, jejichž povrch je pokryt geometrickým ornamentem, merlaturou a ornamentem složeným z pásově komponovaných stylizovaných laločnatých palmet.¹⁴⁴ Vnitřní sloupy mají hladké tmavě červené dřívky, stříbrné korintské hlavice z laločnatého listoví a zlaté prstence a krycí desky. Jejich patky tvoří převrácené stylizované kompozitní hlavice. K abakům krajních sloupů jsou přisazeny stříbrné sloupky se zlatou konturou zakončené

¹⁴¹ KUBÍK 2008, 466.

¹⁴² Motiv květinových srostlic stylizovaných z bobulí symetricky propojených kaligrafickými liniemi nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 11v [15] a fol. 12r [16].

¹⁴³ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplnují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

¹⁴⁴ Motiv patek sloupů tvořených zmnoženými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy nacházíme v ornamentální výzdobě většiny kánonových tabulí. Vychází z tvarosloví byzantské architektury, jejich varianty zdobené pletenci a merlaturou na fol. 10v [13] a 11r [14] typologicky vychází z Konstantinopole doby císaře Konstantina. Dále se ve výzdobě uplatňují patky ve formě převrácených kalichovitých hlavic zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy na fol. 9v [11] a 10r [12], patky ve formě převrácených stylizovaných kompozitních hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 11v [15] a 12r [16], patky ve formě převrácených stylizovaných korintských hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 13v [19], 14r [20] a 14v [21] a patky ve formě převrácených stylizovaných jónských hlavic na fol. 12v [17], 13r [18].

jónskými hlavicemi a abakem, na nichž stojí stříbrní pávi.¹⁴⁵ Pávi jsou zobrazeni čelně, jen jejich hlavy jsou otočeny k sobě navzájem. Těla ptáků jsou stříbrná, zvýrazněná zlatými šrafy, jejich zlatostříbrné rozestřené ohony pokrývají zlaté kruhové ornamenty.

V prostoru pod velkým obloukem je na purpurové pásce nápis [CANON III INQVO III], provedený zlatou kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

¹⁴⁵ Motiv pávů s rozestřeným ohonem se nechází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 11v [15] a fol. 12r [15].

16. **Evangeliař**, fol. 12r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 12r kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 12r [16] je upravena do podoby čtyřdílné arkády, tvořené pěti sloupy, které se zvedají nad hranolovým podstavcem. Podstavec zdobí dva zlaté pásy a uprostřed hnědý pás s vlysem z laločnatých palmet komponovaných na způsob vejcovce.¹⁴⁶ Arkády jsou zaklenuty čtyřmi tyrkysovými polokruhovými oblouky se stříbrnými motivy hustě propleteného masivního pletence a oranžovou konturou. Nad oblouky malých arkád se klene velký hnědý půlkruhový oblouk se dvěma stříbrnými vertikálně proti sobě obrácenými ornamenty z pásově komponovaných stylizovaných laločnatých palmet se zlatou konturou. Mezi zápatí malých arkád jsou nasazeny dvojice zlatých květinových srostlic stylizovaných z bobulí symetricky propojených kaligrafickými liniemi,¹⁴⁷ zatímco uprostřed je zaostřený akantový list lancetového typu. Vnější sloupy mají hladké růžové dřívky a stylizované zlaté korintské hlavice z laločnatého listoví, prstence jsou stříbrné, rovněž krycí desky, které zdobí merlatura.¹⁴⁸ Jejich patky jsou složeny ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků stříbrné a zlaté barvy, jejichž povrch je pokryt geometrickým ornamentem, merlaturou a ornamentem složeným z pásově komponovaných stylizovaných laločnatých palmet.¹⁴⁹ Vnitřní sloupy mají hladké tmavě červené dřívky, stříbrné korintské hlavice z laločnatého listoví a zlaté prstence a krycí desky. Jejich patky tvoří převrácené stylizované kompozitní hlavice. Střední sloup má hladký růžový dřív, stříbrnou korintskou hlavici z laločnatého listoví, zlaté prstence a krycí

¹⁴⁶ KUBÍK 2008, 466.

¹⁴⁷ Motiv květinových srostlic stylizovaných z bobulí symetricky propojených kaligrafickými liniemi nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 11v [15] a fol. 12r [16].

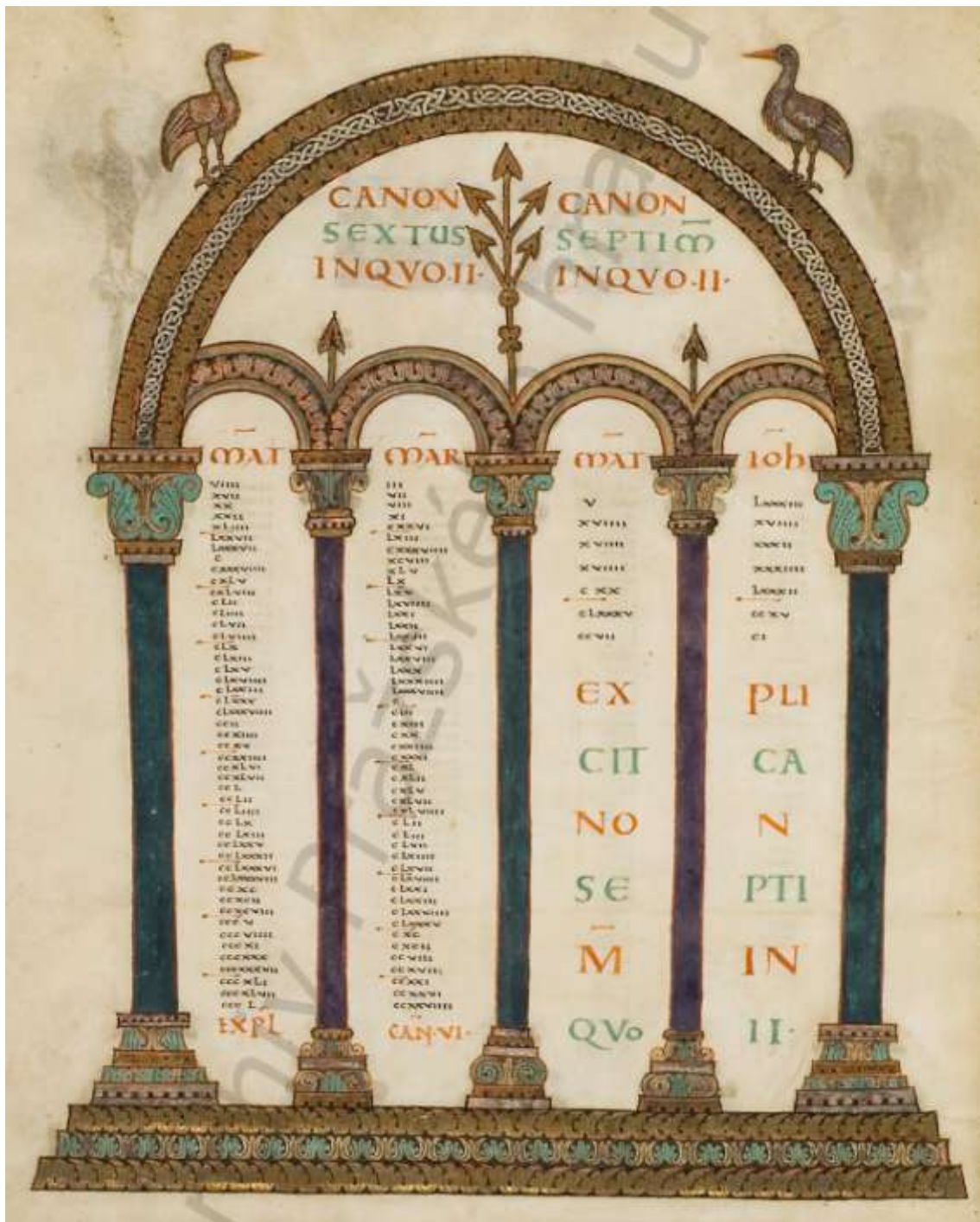
¹⁴⁸ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplňují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

¹⁴⁹ Motiv patek sloupů tvořených zmnoženými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy nacházíme v ornamentální výzdobě většiny kánonových tabulí. Vychází z tvarosloví byzantské architektury, jejich varianty zdobené pletenci a merlaturou na fol. 10v [13] a 11r [14] typologicky vychází z Konstantinopole doby císaře Konstantina. Dále se ve výzdobě uplatňují patky ve formě převrácených kalichovitých hlavic zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy na fol. 9v [11] a 10r [12], patky ve formě převrácených stylizovaných kompozitních hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 11v [15] a 12r [16], patky ve formě převrácených stylizovaných korintských hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 13v [19], 14r [20] a 14v [21] a patky ve formě převrácených stylizovaných jónských hlavic na fol. 12v [17], 13r [18].

desky a stříbrnou patku ve formě převrácené korintské hlavice. K abakům krajních sloupů jsou přisazeny stříbrné sloupky se zlatou konturou zakončené jónskými hlavicemi a abakem, na nichž stojí stříbrní pávi.¹⁵⁰ Pávi jsou zobrazeni čelně, jen jejich hlavy jsou otočeny k sobě navzájem. Těla ptáků jsou stříbrná, zvýrazněná zlatými šrafy, jejich zlatostříbrné rozestřené ohony pokrývají zlaté kruhové ornamenty.

V prostoru pod velkým obloukem je nápis [CANON V INQVO II], provedený zlatou kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

¹⁵⁰ Motiv pávů s rozestřeným ohonem se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 11v [15] a fol. 12r [15].

17. *Evangeliář*, fol. 12v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 12v kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 12v [17] je upravena do podoby čtyřdílné arkády. Je tvořena pěti sloupy, které se zvedají nad hranolovým podstavcem v podobě stupňovité podezdívky. Podstavec zdobí tři stejně vysoké hnědé pásy. Horní a dolní vyplňuje ornament z pásově komponovaných zlatých zaostřených palmet. Prostřední pás zdobí ornament, složený z vlysu palmet kombinujících zaostřené a laločnaté tvary, v zeleném a zlatém odstínu, komponovaných ve schématu vejcovce.¹⁵¹ Arkády jsou zaklenuty čtyřmi hnědými polokruhovými oblouky se zlatým ornamentem komponovaným ze stylizovaných trojdílných palmet ve schématu vejcovce a zlatou a oranžovou konturou. Nad oblouky malých arkád se klene velký hnědý půlkruhový oblouk se třemi soustřednými ornamentálními pásy. Prostřední pás tvoří běžový pletencový ornament, krajní pásy jsou komponovány ze zlatých palmetových vlysů, jaké pokrývají oblouky menších arkád. Mezi vrcholky zápatí malých arkád je dvojice zlatých kapkovitých lístků s naznačenou nervaturou a uprostřed symetrická stylizovaná srostlice ze stvolu členěného čtyřdílnou rosetou, kruhovým terčem a výhonky zakončenými hrotitými srdčitými listy.¹⁵² Sloupy mají hladké tyrkysové dřiky a stylizované hlavice pokryté tyrkysovými a zlatými rostlinnými motivy, komponovanými do stylizovaných korintských hlavic z laločnatého listoví.¹⁵³ Prstence a krycí desky jsou zlaté a stříbrné, dekorované merlaturou. Patky vnějších sloupů jsou složeny ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků stříbrné a zlaté barvy, jejichž povrch je pokryt geometrickým ornamentem, merlaturou a ornamentem složeným z pásově komponovaných stylizovaných laločnatých palmet.¹⁵⁴

¹⁵¹ KUBÍK 2008, 466.

¹⁵² KUBÍK 2008, 448. Motiv stylizované srostlice ze stvolu členěného čtyřdílnou rosetou, kruhovým terčem a výhonky zakončenými hrotitými srdčitými listy se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 12v [17] a fol. 13r [18].

¹⁵³ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplnují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

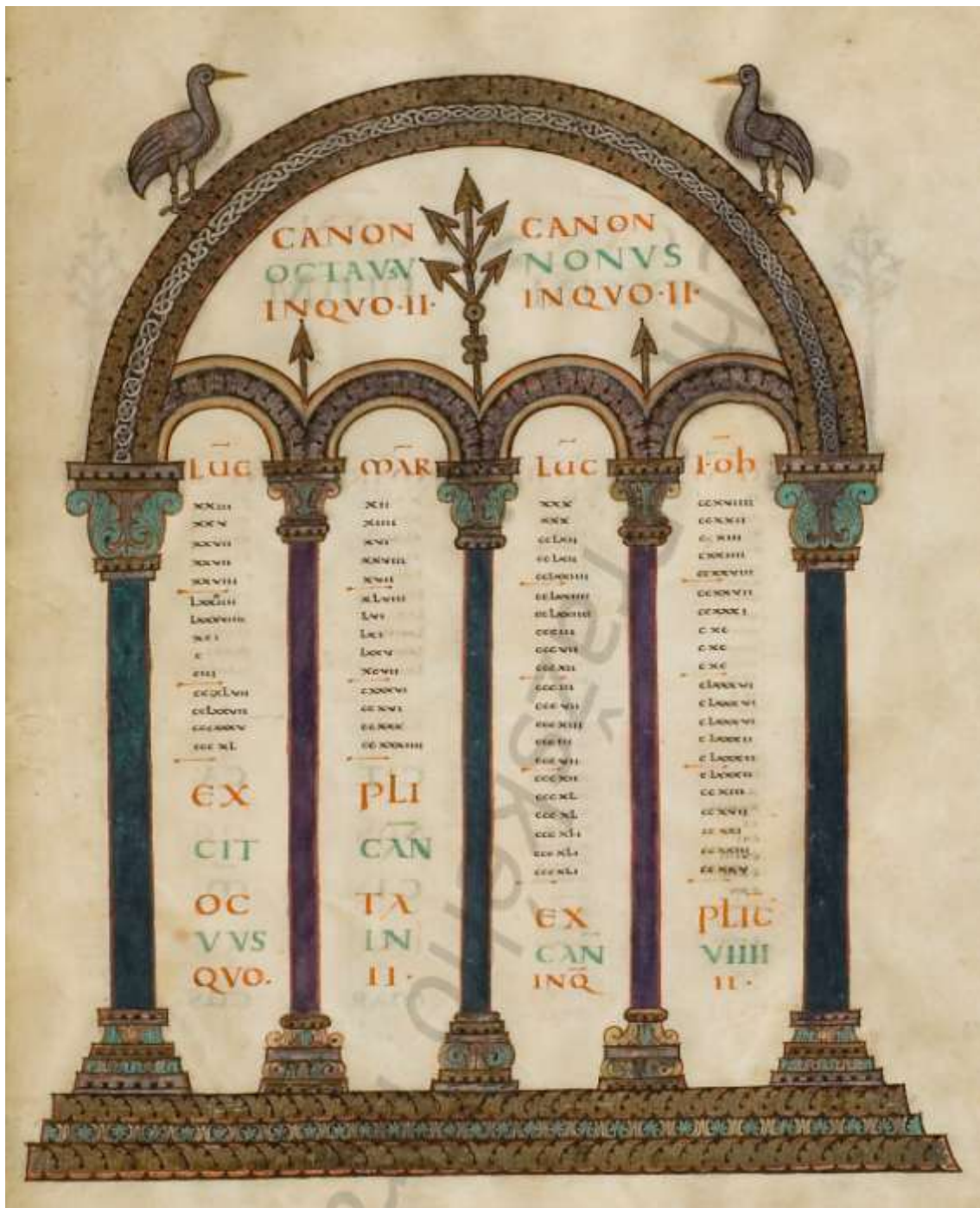
¹⁵⁴ Motiv patek sloupů tvořených zmnoženými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy nacházíme v ornamentální výzdobě většiny kánonových tabulí. Vychází z tvarosloví byzantské architektury, jejich varianty zdobené pletenci a merlaturou na fol. 10v [13] a 11r [14] typologicky vychází z Konstantinopole doby císaře Konstantína. Dále se ve výzdobě uplatňují patky ve formě převrácených kalichovitých hlavic zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy na fol. 9v [11] a 10r [12].

Patky středních sloupů jsou aditivní variací na převrácené jónské hlavičky. Dřívky krajních sloupů a prostředního sloupu jsou tyrkysové, zbývající dva purpurové. Na velkém oblouku je symetricky usazena dvojice zlatostříbrných opeřenců.¹⁵⁵ Ptáci jsou zobrazeni z profilu. Jejich zobáčky jsou oranžové, křídla utváří tenká hnědá linie, stejně tak jako šrafy znázorňující perutě.

V prostoru pod velkým obloukem jsou oranžovo zelené nápisy [CANON SEXTUS INQVO II a CANON SEPTIM INQVO II], provedené kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

patky ve formě převrácených stylizovaných kompozitních hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 11v [15] a 12r [16], patky ve formě převrácených stylizovaných korintských hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 13v [19], 14r [20] a 14v [21] a patky ve formě převrácených stylizovaných jónských hlavic na fol. 12v [17], 13r [18].

¹⁵⁵ Motiv opeřence se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 12v [17] a fol. 13r [18]. PODLAHA 1903, 8 opeřence identifikoval jako husy.

18. **Evangeliář**, fol. 13r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 13r kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 13r [18] je upravena do podoby čtyřdílné arkády. Je tvořena pěti sloupy, které se zvedají nad hranolovým podstavcem v podobě stupňovité podezdívky. Podstavec zdobí tři stejně vysoké hnědé pásy. Horní a dolní vyplňuje ornament z pásově komponovaných zlatých zaostřených palmet. Prostřední pás zdobí ornament, složený z vlysu palmet kombinujících zaostřené a laločnaté tvary, v zeleném a zlatém odstínu, komponovaných ve schématu vejcovce.¹⁵⁶ Arkády jsou zaklenuty čtyřmi hnědými polokruhovými oblouky se zlatým ornamentem komponovaným ze stylizovaných trojdílných palmet ve schématu vejcovce a zlatou a oranžovou konturou. Nad oblouky malých arkád se klene velký hnědý půlkruhový oblouk se třemi soustřednými ornamentálními pásy. Prostřední pás tvoří běžový pletencový ornament, krajní pásy jsou komponovány ze zlatých palmetových vlyků, jaké pokrývají oblouky menších arkád. Mezi vrcholky zápatí malých arkád je dvojice zlatých kapkovitých lístků s naznačenou nervaturou a uprostřed symetrická stylizovaná srostlice ze stvolu členěného čtyřdílnou rosetou, kruhovým terčem a výhonky zakončenými hrotitými srdčitými listy.¹⁵⁷ Sloupy mají hladké tyrkysové dřiky a stylizované hlavice pokryté tyrkysovými a zlatými rostlinnými motivy, komponovanými do stylizovaných korintských hlavic z laločnatého listoví.¹⁵⁸ Prstence a krycí desky jsou zlaté a stříbrné, dekorované merlaturou. Patky vnějších sloupů jsou složeny ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků stříbrné a zlaté barvy, jejichž povrch je pokryt geometrickým ornamentem, merlaturou a ornamentem složeným z pásově komponovaných stylizovaných laločnatých palmet.¹⁵⁹

¹⁵⁶ KUBÍK 2008, 466.

¹⁵⁷ KUBÍK 2008, 448. Motiv stylizované srostlice ze stvolu členěného čtyřdílnou rosetou, kruhovým terčem a výhonky zakončenými hrotitými srdčitými listy se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 12v [17] a fol. 13r [18].

¹⁵⁸ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplnují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

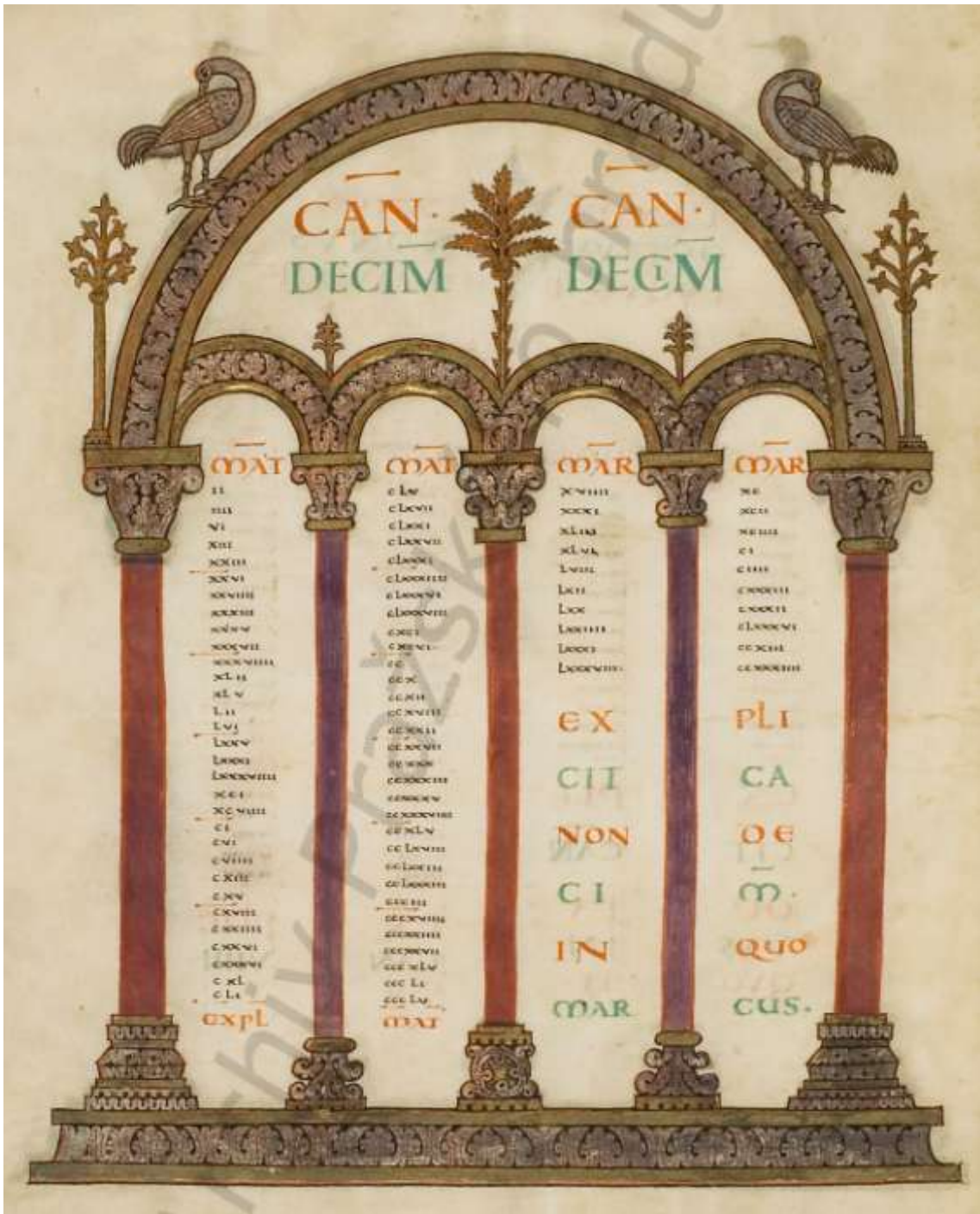
¹⁵⁹ Motiv patek sloupů tvořených zmnoženými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy nacházíme v ornamentální výzdobě většiny kánonových tabulí. Vychází z tvarosloví byzantské architektury, jejich varianty zdobené pletenci a merlaturou na fol. 10v [13] a 11r [14] typologicky vychází z Konstantinopole doby císaře Konstantína. Dále se ve výzdobě uplatňují patky ve formě převrácených kalichovitých hlavic zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy na fol. 9v [11] a 10r [12].

Patky středních sloupů jsou aditivní variací na převrácené jónské hlavice. Dřívky krajních sloupů a prostředního sloupu jsou tyrkysové, zbývající dva purpurové. Na velkém oblouku je symetricky usazena dvojice zlatostříbrných opeřenců.¹⁶⁰ Ptáci jsou zobrazeni z profilu. Jejich zobáčky jsou oranžové, křídla utváří tenká hnědá linie, stejně tak jako šrafy znázorňující perutě.

V prostoru pod velkým obloukem jsou oranžovo zelené nápisy [CANON OCTAVV INQVO II a CANON NONVS INQVO II], provedené kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

patky ve formě převrácených stylizovaných kompozitních hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 11v [15] a 12r [16], patky ve formě převrácených stylizovaných korintských hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 13v [19], 14r [20] a 14v [21] a patky ve formě převrácených stylizovaných jónských hlavic na fol. 12v [17], 13r [18].

¹⁶⁰ Motiv opeřence se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 12v [17] a fol. 13r [18]. PODLAHA 1903, 8 opeřence identifikoval jako husy.

19. Evangeliář, fol. 13v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 13v kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 13v [19] je upravena do podoby pětídílné arkády. Je tvořena pěti sloupy, které se zvedají nad klasicky profilovaným podstavcem, avšak stylizovaným do dvou zlatých lišt svírajících výžlabek. Středový pás zdobí hnědý vlys se stříbrným ornamentem z pásově komponovanými palmetami střídajících laločnaté a kadeřavé tvary v kompozici vejcovce.¹⁶¹ Arkády jsou zaklenuty čtyřmi hnědými polokruhovými oblouky se stříbrnozlatým rostlinným ornamentem opakujícím motiv z podstavce. Nad oblouky malých arkád se klene velký hnědý půlkruhový oblouk se stejným motivem. Oblouky jsou zlatě konturovány. Mezi vrcholky zápatí malých arkád je dvojice zlatých zaostřených palmet sasánovského typu¹⁶² a uprostřed palma ze zaostřeného tvarosloví.¹⁶³ Vnější sloupy mají hladké červené dřívky a hlavice pokryté stříbrnými rostlinnými motivy komponovanými do stylizovaných korintských hlavic z laločnatého listoví.¹⁶⁴ Prstence a krycí desky jsou zlaté. Jejich patky jsou složeny ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků stříbrné a zlaté barvy, jejichž povrch je pokryt geometrickým ornamentem, merlaturou a ornamentem složeným z pásově komponovaných stylizovaných laločnatých palmet.¹⁶⁵ Vnitřní sloupy mají hladké purpurové dřívky a hlavice

¹⁶¹ KUBÍK 2008, 466.

¹⁶² KUBÍK 2008, 462. Motiv sasánovské palmety nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a 14r [20], v ornamentální výzdobě celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 24v [24] a v rámování textu evangelia sv. Jana na fol. 187r [44] a 188r [45]. Analogie tohoto motivu - zaostřené palmety parafrázující výše zmíněný sasánovský typ palmet nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a 8r [8] a na celostránkové miniatuře „portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23].

¹⁶³ Motiv palmy ze zaostřeného tvarosloví, ke kterému je symetricky na bocích v dolních partiích koruny stromu připojena dvojice stylizovaných hroznů nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 10v [13], fol. 11r [14], palmy ze zaostřeného tvarosloví bez připojených hroznů na fol. 13v [19] a fol. 14r [20].

¹⁶⁴ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplňují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8] a hlavice tvořené ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

¹⁶⁵ Motiv patek sloupů tvořených zmnoženými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy nacházíme v ornamentální výzdobě většiny kánonových tabulí. Vychází z tvarosloví byzantské architektury, jejich varianty zdobené pletenci a merlaturou na fol. 10v [13] a 11r [14] typologicky vychází z Konstantinopole doby císaře Konstantina. Dále se ve výzdobě uplatňují patky ve formě převrácených kalichovitých hlavic zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy na fol. 9v [11] a 10r [12], patky ve formě převrácených stylizovaných kompozitních hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 11v [15] a 12r [16], patky ve formě převrácených stylizovaných korintských hlavic tvořených z laločnatého listoví

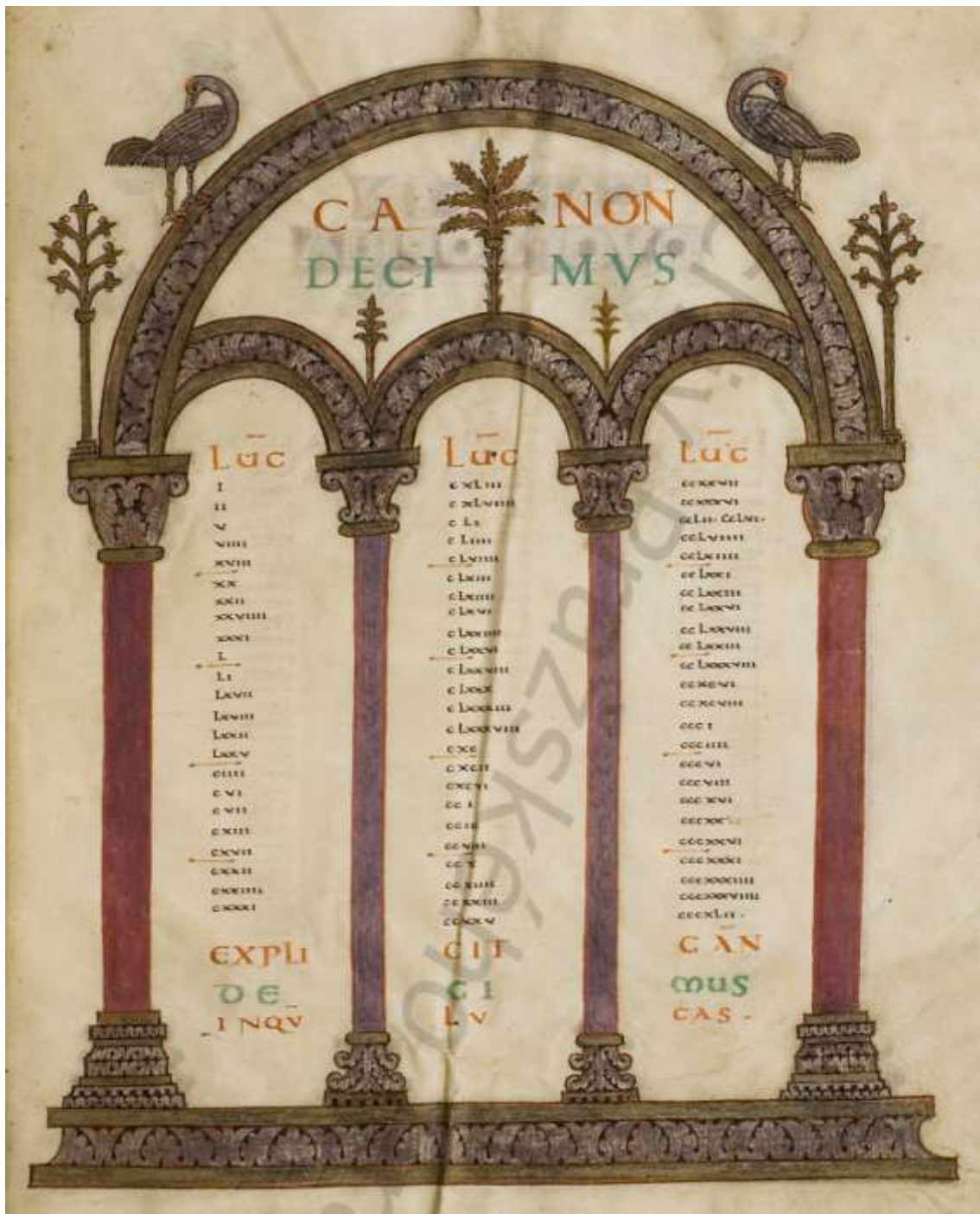
pokryté zlatostříbrnými rostlinnými motivy, komponovanými do stylizovaných korintských hlavic z laločnatého listoví. Prstence jsou zlaté, krycí desky jsou rovněž zlaté, pokryté merlaturou. Jejich patky mají podobu převrácené stříbrnozlaté korintské hlavice z laločnatého listoví. Střední sloup má hladký červený dřív, stříbrnou korintskou hlavici z laločnatého listoví a zlatý prstenec a abakus. Jeho patka je složená z klasických oblounů a výžlabků stříbrné a zlaté barvy, jejichž povrch je pokryt merlaturou a ornamentem složeným ze stylizovaných laločnatých palmet. Na velkém oblouku je symetricky usazena dvojice stříbrných opeřenců.¹⁶⁶ Ptáci jsou zobrazeni z profilu, protáhlé úzké krky s drobnými hlavami mají otočeny ke hřbetům, jakoby si čechrali peří. Zobáčky, stejně jako tenké nožky ptáků jsou zlaté, těla ptáků stříbrná. Křídla utváří tenká hnědá linie. Za nimi z abaku krajních sloupů vyrůstají zlaté srostlice složené ze sedmi zaostřených palmet.¹⁶⁷

V prostoru pod velkým obloukem jsou oranžovozelené nápisy [CAN DECIM a CANDECIM] provedené kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

na fol. 13v [19], 14r [20] a 14v [21] a patky ve formě převrácených stylizovaných jónských hlavic na fol. 12v [17], 13r [18].

¹⁶⁶ Motiv opeřence se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a fol. 14r [20].

¹⁶⁷ Motiv srostlice složené ze sedmi zaostřených palmet nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a 14r [20].

20. *Evangeliař*, fol. 14r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 14r kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 14r [20] je upravena do podoby čtyřdílné arkády. Je tvořena čtyřmi sloupy, které se zvedají nad klasicky profilovaným podstavcem, avšak stylizovaným do dvou zlatých lišt svírajících výžlabek. Středový pás zdobí hnědý vlys se stříbrným ornamentem z pásově komponovanými palmetami střídajících laločnaté a kadeřavé tvary v kompozici vejcovce.¹⁶⁸ Arkády jsou zaklenuty třemi hnědými polokruhovými oblouky se stříbrným rostlinným ornamentem, opakujícím motiv z podstavce. Nad oblouky malých arkád se klene velký hnědý půlkruhový oblouk se stejným motivem. Oblouky jsou zlatě konturovány. Mezi vrcholky zápatí malých arkád je dvojice zlatých zaostřených palmet sasánovského typu¹⁶⁹ a ve vrcholu středního oblouku palma ze zaostřeného tvarosloví.¹⁷⁰ Vnější sloupy mají hladké červené dřívky a hlavice pokryté stříbrnými rostlinnými motivy, komponovanými do stylizovaných korintských hlavic z laločnatého listoví.¹⁷¹ Prstence a krycí desky jsou zlaté. Jejich patky jsou složeny ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků stříbrné a zlaté barvy, jejichž povrch je pokryt geometrickým ornamentem, merlaturou a ornamentem složeným z pásově komponovaných stylizovaných laločnatých palmet.¹⁷² Vnitřní sloupy mají hladké

¹⁶⁸ KUBÍK 2008, 466.

¹⁶⁹ KUBÍK 2008, 462. Motiv sasánovské palmy nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a 14r [20], v ornamentální výzdobě celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 24v [24] a v rámování textu evangelia sv. Jana na fol. 187r [44] a 188r [45]. Analogie tohoto motivu - zaostřené palmy parafrázující výše zmíněný sasánovský typ palmet nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a 8r [8] a na celostránkové miniatuře „portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23].

¹⁷⁰ Motiv palmy ze zaostřeného tvarosloví, ke kterému je symetricky na bocích v dolních partiích koruny stromu připojena dvojice stylizovaných hroznů nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 10v [13], fol. 11r [14], palmy ze zaostřeného tvarosloví bez připojených hroznů na fol. 13v [19] a fol. 14r [20].

¹⁷¹ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplnují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

¹⁷² Motiv patek sloupů tvořených zmnoženými oblouny a výžlabky podle tvarosloví klasických architektonických řádů zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy nacházíme v ornamentální výzdobě většiny kánonových tabulí. Vychází z tvarosloví byzantské architektury, jejich varianty zdobené pletenci a merlaturou na fol. 10v [13] a 11r [14] typologicky vychází z Konstantinopole doby císaře Konstantina. Dále se ve výzdobě uplatňují patky ve formě převrácených kalichovitých hlavic zdobených geometrickými ornamenty (merlaturou, pletenci) a florálními motivy na fol. 9v [11] a 10r [12], patky ve formě převrácených stylizovaných kompozitních hlavic tvořených z laločnatého listoví na fol. 11v [15] a 12r [16], patky ve formě převrácených stylizovaných korintských hlavic tvořených z laločnatého listoví

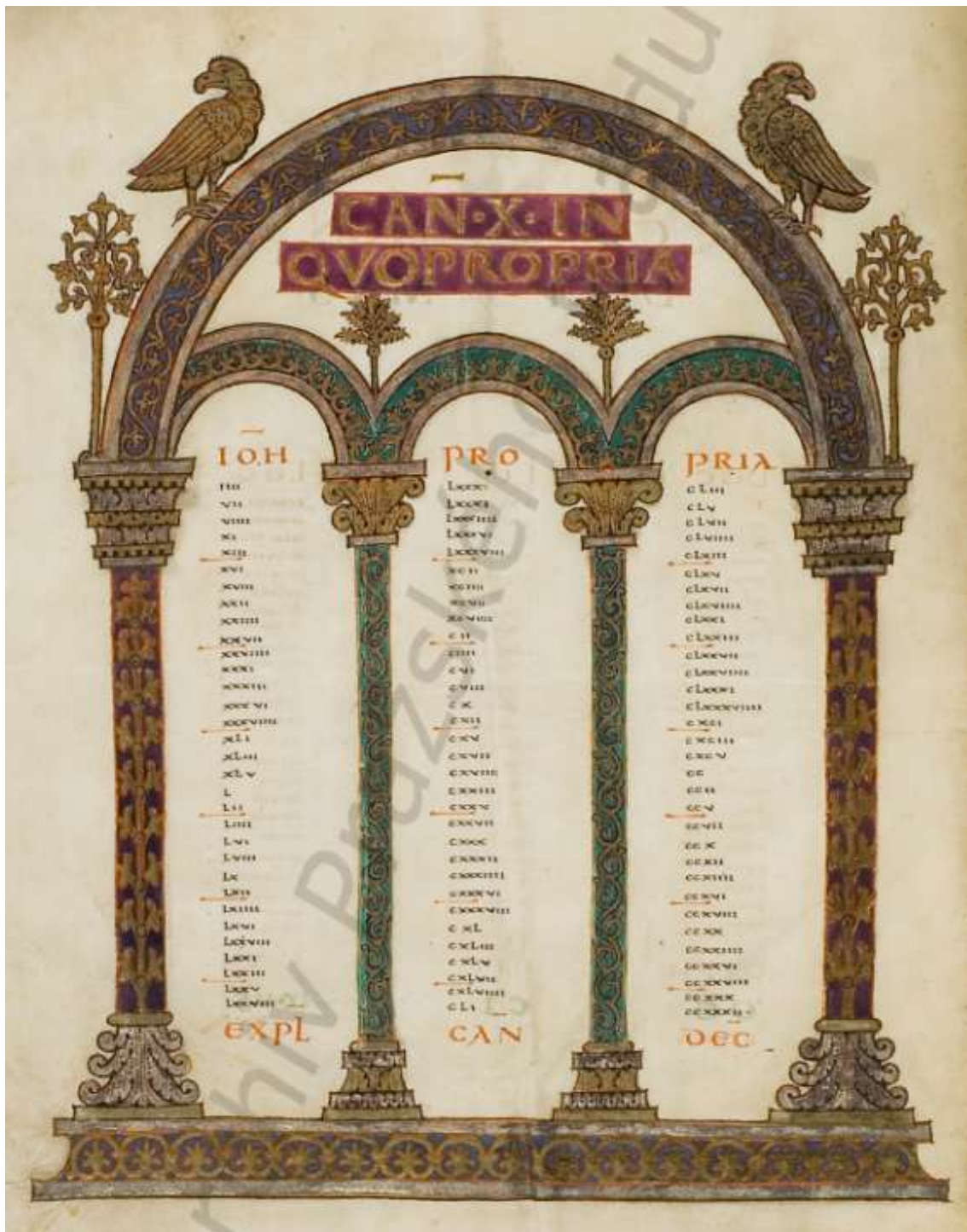
purpurové dříky a hlavice pokryté zlatostříbrnými rostlinnými motivy komponovanými do stylizovaných korintských hlavic z laločnatého listoví. Prstence jsou zlaté, krycí desky jsou rovněž zlaté, pokryté merlaturou. Jejich patky mají podobu převrácené stříbrnozlaté korintské hlavice z laločnatého listoví. Na velkém oblouku je symetricky usazena dvojice stříbrných opeřenců.¹⁷³ Ptáci jsou zobrazeni z profilu, protáhlé úzké krky s drobnými hlavami mají otočeny ke hřbetům, jakoby si čechrali peří. Zobáčky, stejně jako tenké nožky ptáků jsou zlaté, těla ptáků stříbrná. Křídla utváří tenká hnědá linie. Za nimi z abaku krajních sloupů vyrůstají zlaté srostlice složené ze sedmi zaostřených palmet.¹⁷⁴

V prostoru pod velkým obloukem je oranžovozelený nápis [CANON DECIMVS] provedený kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

a fol. 13v [19], 14r [20] a 14v [21] a patky ve formě převrácených stylizovaných jónských hlavic na fol. 12v [17], 13r [18].

¹⁷³ Motiv opeřence se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a fol. 14r [20].

¹⁷⁴ Motiv srostlice složené ze sedmi zaostřených palmet nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a 14r [20].

21. *Evangeliář*, fol. 14v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 14v kánonové tabule

Kánonová tabule na fol. 14v [21] je upravena do podoby trojdílné arkády. Je tvořena čtyřmi sloupy, které se zvedají nad klasicky profilovaným podstavcem, avšak stylizovaným do dvou zlatých lišt svírajících výžlabek. Středový pás zdobí modrý vlys se zlatým ornamentem z aditivní konstrukce medailonů spojených prstenci a vyplněných zlatými vějířovitě rozeklanými zaostřenými palmetami.¹⁷⁵ Arkády jsou zaklenuty třemi jasně tyrkysovými polokruhovými oblouky se zlatým ornamentem sestávajícím z pásově komponovaných zaostřených trojlístých palmet, připomínajících liliovou korunu včetně střídání zkráceného a protáhlého trojlístu.¹⁷⁶ Nad oblouky malých arkád se klene velký modrý půlkruhový oblouk se stylizovaným rozvilinným ornamentem tvořeným pravidelně stáčeným vidlicovitě štěpeným stvolem, z něhož vyrůstají palmety kombinující laločnaté i zaostřené tvary a bobulovité akantoidní výhonky.¹⁷⁷ Oblouky jsou stříbrně konturovány. Mezi vrcholky zápatí malých arkád je dvojice zlatých rozvilinových srostlic ze symetricky skládaných zaostřených palmet.¹⁷⁸ Vnější sloupy mají hladké purpurové dřívky se zlatým ornamentem sestávajícím z žerdí, ze kterých vyrůstají dvojice trojdílných laločnatých palmet. Jejich hlavice jsou komponovány ze stříbrných a zlatých prvků s geometrickým i rostlinným ornamentem.¹⁷⁹ Jejich patky mají podobu převrácené stříbrnozlaté korintské hlavice z laločnatého listoví. Vnitřní sloupy mají hladké tyrkysové dřívky se zlatým ornamentem sestávajícím z pravidelně stočeného stvolu, z něhož vyrůstají dvojice bobulovitých akantoidních výhonků. Jejich hlavice mají podobu stříbrnozlaté korintské hlavice z laločnatého listoví a jejich patky jsou složeny ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků stříbrné a zlaté barvy, jejichž povrch je pokryt

¹⁷⁵ KUBÍK 2008, 466.

¹⁷⁶ KUBÍK 2008, 466.

¹⁷⁷ KUBÍK 2008, 466.

¹⁷⁸ KUBÍK 2008, 492. Motiv rozvilinových srostlic ze symetricky skládaných zaostřených palmet nacházíme v Cim. 2 ve výiv zdobě kánonové tabule na fol. 14v [21].

¹⁷⁹ Motiv stylizovaných hlavic utvářených z laločnatého listoví do kompozic korintských či kompozitních hlavic (až k abstrahovaným formám) nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě téměř všech kánonových tabulí. Doplnují je jónské hlavice na fol. 7v [7] a 8r [8], a hlavice tvořené ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků, jejichž povrch je pokryt florálními ornamenty a merlaturou na fol. 14v [21].

geometrickým ornamentem a ornamentem složeným z pásově komponovaných stylizovaných laločnatých palmet.¹⁸⁰ Na velkém oblouku je symetricky usazena dvojice zlatých ptáků.¹⁸¹ Ptáci jsou zobrazeni z profilu, hlavy mají otočeny za sebe. Zahnuté zobáky napovídají, že se jedná o dravce. Křídla utváří tenká hnědá linie, peří je naznačeno jemnou šrafurou. Za nimi z abaku krajních sloupů vyrůstají zlaté květinové srostlice složené ze stylizovaných kadeřavých zaostřených palmet stylizovaných do arabesek.¹⁸²

V prostoru pod velkým obloukem je purpurové pásce nápis [CAN X IN QVOPROPRIA], provedený zlatou kapitálou. Mezi arkádami jsou čísla kapitol v jednotlivých evangeliích.

¹⁸⁰ Motiv patek složených ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků stříbrné a zlaté barvy, jejichž povrch je pokryt geometrickým ornamentem, merlaturou a ornamentem složeným z pásově komponovaných stylizovaných laločnatých palmet se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 11v [15], fol. 12r [16], fol. 12v [17], fol. 13r [18], fol. 13v [19], fol. 14r [20], obdobný motiv patek složených ze zmnožených klasických oblounů a výžlabků stříbrné a zlaté barvy, jejichž povrch je pokryt geometrickým ornamentem a ornamentem složeným z pásově komponovaných stylizovaných laločnatých palmet se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule fol. 14v [21].

¹⁸¹ Motiv opeřence se nachází v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 14v [21]. Jedná se pravděpodobně o dravce.

¹⁸² Motiv květinové srostlice složené ze stylizovaných kadeřavých zaostřených palmet, pásek a arabesek na fol. 14v [21] dále rozvíjí motiv srostlice složené ze sedmi zaostřených palmet, který nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a 14r [20].

22. **Evangeliář**, fol. 23v, povolání Matouše, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 23v povolání Matouše, nápis na okraji segmentu nebes „HIC CHORVS ANGELICUS DNM REVERENTER ADORAT“, nápis na vodorovné liště „HIC A TELONE MATHEUS SORTE VOCATUR“

Celostránková miniatura se scénou povolání evangelisty Matouše [22] je rozvržena do dvou polí. Rámována je v odstupňovaném rámci složeném ze dvou pásků oranžové a červené barvy s vnějšími konturami zlaté a tmavě hnědé a vnitřními konturami černé a bílé barvy.

Vodorovné členění rámce do dvou částí tvoří purpurová nápisová páska, která rozděluje výjev na spodní větší díl (zhruba dvě třetiny výjevu) a horní menší díl (zhruba jednu třetinu obrazu).

Výjev zachycuje Krista přistupujícího ke svatému Matoušovi, kterého povolává mezi apoštoly.¹⁸³ Scéna je zasazena do neurčité krajinné scenerie.

Zády stojící Kristus spočívá v kontrapostu (s pravíci odlehčenou) se přes rameno ohlíží k Matoušovi. Oděn je do dlouhého spodního pláště modré barvy a širokými rukávy. Přes spodní roucho má přehozený svrchní plášť červené barvy. Plášť zcela halí levé rameno a ruku. Dále je plášť veden kolem zad, zahaluje bedra Krista a cíp draperie má přehozen přes předloktí levé ruky. Zpod spodního roucha vykukují bosé nohy. Kontury inkarnátů rumělkové barvy. Pozvednutá pravice v náznaku gesta směřuje k Matoušovi. Dlaň levé ruky přidržuje pod paží vložený knihový svitek. Ohlížející hlava Krista se mírně přiklání k pravému rameni, zobrazena ze tříčtvrtečního profilu, je lemována dlouhými kučeravými vlasy uprostřed sčesanými do pěšinky. Plnovous krátký. Oči upřené k apoštolovi. Za hlavou Krista zlatá kruhová svatozář vymezená červenou konturou.

Svatý Matouš je zobrazen v nakročení, levá noha předsunuta, oděn je do modrého splývavého roucha s dlouhými rukávy. Svrchní plášť skoro zakrývá spodní

¹⁸³ ROYT 2007, 153. HALL 1991, 266. RULÍŠEK 2005, nepag.heslo Matouš. Apoštol Matouš napsal kolem roku 40 n. l. první evangelium. Jeho atributem zde je meč symbolizující jeho mučednickou smrt. Mince upomínají na jeho původní zaměstnání. Podle tradice zanechal živnost celníka a výběrčího daní, kterou vykonával v Kafarnau u Genezaretského jezera. Muž, původním jménem Levi, přijal jméno Matouš a stal se Ježíšovým žákem, zemřel kolem roku 70 n.l.. Sám popisuje tuto událost ve svém evangeliu takto: *Když šel Ježíš odtud dál, viděl v celnici sedět člověka jménem Matouš a řekl mu: „Pojď za mnou!“ On vstal a šel za ním.* BIBLE (Mt 9.9)

roucho a to až do půli lýtky pravé nohy, u levé nohy pod kolena. Na plášti nejsou skoro patrné linie draperie, na spodním rouše jsou sklady vymezeny tmavě modrou linkou. Ruce rozpřeny. Z pravé rozevřené ruky se odsypávají kulaté penízky do trávy. Hlava zobrazena z profilu je lemována krátkými kučeravými vlasy. Matouš hledí ke Kristu. Za hlavou Matouše je kruhová svatozář zlaté barvy. Před Matoušem je v trávě odložen jeho meč, zasunutý do černé pochvy a stříbrozlatým jílcem. Celý výjev je zasazen do neurčité krajiny se zdůrazněním vegetabilního pásu, tvořeného travnatým porostem seskupeným do kulovitých trsů. Travnaté drny doplňují vždy trojice stonků, které vytváří svou pravidelností dekor. Jde o opakované střídání tří prohnutých stonků s bělavými okvětimi a trojici stonků s tulipánovitými kališkami červené barvy.¹⁸⁴ Za travnatým porostem přechází pozadí do zelené barvy, na nějž dosedají dva modré pásy oblak a zcela nahoře okrový pás.¹⁸⁵

Obraz zachycující Matouše při rozmluvě s Kristem je vymalován v poměrně jasných barvách. Důraz je kladen na jasně červené pláště Krista i Matouše. Pozadí vychází z jemných dvou odstínů modře imitující nebe, na nějž dosedají rumělkově okrové červánky a jasně zeleného krajinného pásu ve spodní části výjevu.

Předělová nápisová páska s textem [HIC A TELONE MATHEUS SORTE VOCATUR] je purpurové barvy, písmena jsou psána zlatou kapitálou. Ve volném prostoru na konci řádku je tečka v ose řádku.

V horním poli miniatury, v půl kruhové výseči imitující pohled do rozevřeného nebe, vymezeného nápisovou páskou s textem [HIC CHORVS ANGELICUS DNM REVERENTER ADORAT] provedeným zlatou kapitálou. V půlkruhu nebes jsou vymalováni dva adorující andělci zachyceni v dynamickém pohybu.¹⁸⁶ Pohledově pravý

¹⁸⁴ Vegetativní porosty s trsy trávy jsou stejného charakteru na celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Jedním z inspiračních zdrojů krajinného prostředí výjevu mohla být scéna Geneze v Bibli z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL, Ad. 10 546) [65].

¹⁸⁵ Pozadí tvořené několika vodorovnými barevnými pásy jemných pastelových tónů je komponováno obdobně na všech celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Poslední večeře“ na fol. 185r [40], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Ve scénách „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29] jsou vodorovné pásy zvlněné. Malíř mohl vycházet z předloh, jakými jsou díla Tourské školy kolem poloviny 9. století (během episcopátu opata Viviana 843–851) např. Bible z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL Ad. 10 546) [65], První bible Karla Holého tzv. Vivianova bible (dnes v Paříži, BNF, Lat. 1) [64] či Evangeliář de Du Fey, (dnes v Paříži, BNF 9385, Lat. 9385) [69].

¹⁸⁶ ČERNÝ 2006, 49. Ikonografický motiv dvou andělů kočících se Kristovi patří obvykle k zobrazení Majestas Domini.

andílek s modravými křídélky je oděn do dlouhé červené řízy, pohledově levý do řízy zelené, jehož křídélka jsou starorůžová. Pozadí segmentu nebes je monotónní modré, ve cviklech temně zelené se zlatými nepravidelnými ornamenty imitujícími hvězdy.

23. **Evangeliář**, fol. 24r, evangelista Matouš, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 24r evangelista Matouš, nápis na vodorovné liště „HAC HOMINE XPM MATHEUS IMAGINE MONSTRAT“

Celostránková miniatura s portrétem evangelisty Matouše [23] je rozvržena do dvou polí. Rámována je v odstupňovaném rámci složeném ze dvou pásků světle oranžové a červené barvy s vnějšími konturami tmavě hnědé a zlaté barvy a vnitřními konturami černé a bílé barvy.

Vodorovné členění rámce do dvou částí tvoří černá nápisová páska, která rozděluje výjev na spodní větší díl (zhruba tři pětiny výjevu) a horní menší dílec (zhruba dvě pětiny obrazu).

Přísně čelně vyobrazený svatý Matouš sedí na stolci truhlového typu, s jednoduchým zdobením z horizontálních lišt a na čelní straně vyřezávaným obdélným otvorem, obloukovitě zakončeným, připomínajícím útlé okno.¹⁸⁷ Bočnici stolce zdobí sloupek na poměrně nadnesené noze, na kterou nasedá jednoduchý zlatý dřík. Nohu sloupku, stejně jako stylizovanou hlavici oddělují kulovité prstence modravé barvy. Ačkoli na diváka působí tento zdobný prvek jako solitér (odkládací prostor pro nádobku s inkoustem), je překvapivé, že je pevně spojen s vrchní deskou stolce.¹⁸⁸

Sedící Matouš, s hlavou skloněnou k levému rameni je oděn do spodního modrého roucha s lineárně naznačeným řasením. Přes spodní roucho má světec přehozen svrchní tmavě modrý plášť, který zakrývá celé levé rameno, odkud je vinutý ze zad kolem pasu a volně spadá k levé noze, kde levé koleno zcela zakrývá. Obtočení kolem Matoušova břicha je v draperii zdůrazněno přehrnutím pláště. Sklady a záhyby pláště jsou měkce modelovány hnědou barvou. Bosé nohy vyčnívající ze spodního roucha jsou zlehka opřeny o stupeň stolce. Pravice otáčí list v evangeliáři, levice v naznačeném gestu s písadlem zlehka vloženém v dlaní. Přiklánějící se hlava světce je zobrazena ze tříčtvrtečního profilu,

¹⁸⁷ Pojetí interiérových prvků (stolců, písařských pulpitů, truhlic a příp. stolku na lahvičku s inkoustem) na všech celostránkových miniaturách vychází z téhož konceptu. Objevují se objekty ze dřeva, mramoru, se zlatými a stříbrnými partiemi a zdobením. Na všech zobrazeních se setkáváme se snahou o perspektivní zobrazení, patrné z perspektivně ubíhajících stupínků, špalet dekorativních ornamentů apod., ale zároveň s určitou mírou nepochopení prostorové perspektivy (např. stolec zobrazený z enfacu a jen jeho hrní plocha vykazuje náznak prostorového řešení) či nezájmem vytvořit dokonale prostorově prohloubený obraz.

¹⁸⁸ Stříbrná lišta vzbuzuje dojem, že byla malována dodatečně obd. jako na celostránkové iniciále „IN PRINCIPIO“ na fol. 187r [43].

lemována hnědými kučeravými vlasy. Za hlavou světce jednoduchá kruhová svatozář zlaté barvy. Modelace inkarnátů světlými lazurami, oči, ústa, nos jsou rámovány hnědými konturami. Velké mandlovité oči shlíží ke kodexu. Za zády světce vykukuje objemná poduška zelenavé barvy zdobená horizontálním pruhováním. Vpravo od této podušky, je uložen polštářek v modravých odstínech pro kvádríkovou lahvičku s inkoustem. Po levém boku stolce je umístěn pulpit spočívající na obdélné zakládně. Balustrádovitý dřík je členěn kuželkami, od sebe oddělovanými prstenci.¹⁸⁹ Nakloněná plocha na odkládání evangelia je vynášena zeširoka rozevřenými popalmetami. Opodál v prostoru stojí truhla na svitky. Celý výjev je zasazen do neurčité krajiny se zdůrazněním vegetabilního pásu, tvořeného z travnatého porostu seskupeného do kulovitých trsů a jednotlivých stvolů květin, které vytváří svou pravidelností dekor. Jde o pravidelné střídání trojice prohnutých stonků s bělavými okvětimi a trojici stonků s tulipánovými kališkami červené barvy.¹⁹⁰ Za travnatým porostem přechází pozadí do okrové barvy, v prostředním pásu je o tón světlejší a nahoře na něj dosedá pás modrých těžkých oblak.¹⁹¹

Výjev zachycující sv. Matouše při čtení evangelia je vymalován ve spíše tlumené barevné škále, převládá několik tónů oranžových, která přechází na stonku a květech až do červené, a šedomodré barvy doplněné zlatými detaily na stolci, stolicích, kalamári, kování truhly a nimbu světce.

Předělová nápisová páska s textem [HAC HOMINE XPM MATHEUS IMAGINE MONSTRAT] je černé barvy, písmena jsou psána zlatou kapitálou. Poslední písmena nápisu A a T expandují do plochy vnějšího rámce.

¹⁸⁹ Výše popsané schéma je rozpracováváno na dalších místech Cim. 2: na celostránkových miniaturách „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35] a „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41].

¹⁹⁰ Vegetativní porosty s trsy trávy jsou stejného charakteru na celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Jedním z inspiračních zdrojů krajinného prostředí výjevu mohla být scéna Geneze v Bibli z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL, Ad. 10 546) [65].

¹⁹¹ Pozadí tvořené několika vodorovnými barevnými pásy jemných pastelových tónů je komponováno obdobně na všech celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Poslední večeře“ na fol. 185r [40], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Ve scénách „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29] jsou vodorovné pásy zvlhňené. Malíř mohl vycházet z předloh, jakými jsou díla Tourské školy kolem poloviny 9. století (během episcopátu opata Viviana 843-851) např. Bible z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL Ad. 10 546) [65], První bible Karla Holého tzv. Vivianova bible (dnes v Paříži, BNF, Lat. 1) [64] či Evangeliář de Du Fey, (dnes v Paříži, BNF 9385, Lat. 9385) [69].

V menším poli, nad nápisovou páskou, je prostor pro vyobrazení atributu svatého Matouše. V jednoduché architektuře tvořené z arkády sloupoví, středního oblouku a bočních branek jež jsou sklenuty do trojúhelných střech, stojí přísně čelně polopostava člověka s rozevřenou knihou.¹⁹² Člověk je oděn do jasně červeného roucha, na němž jsou schematicky naznačeny sklady draperie. Čelně hledící hlavu lemují krátké světle hnědé kadeře, za hlavou světce jednoduchá svatozář. Střední oblouk přesahuje vnější rám výjevu, je zdoben vejcovcem a v jeho vrcholu je zlatá palmeta sasánovského typu.¹⁹³ Pozadí monotónně zelené, doplněné ve spodní části o opakující se motiv dekorativní vegetace. Avšak traviny zde jsou uskupeny do dramatictějších kup, navozujících dojem kupovitých oblaků.

¹⁹² ROYT 2007, 153 a HALL 1991, 266 a RULÍŠEK 2005, nepag. heslo Matouš. Symbol Matouše v podobě člověka bez křídel, oproti ostatním evangeliím, kde jsou symboly evangelistů okřídlené apokalyptické bytosti (Apokalypsa, 3), vysvětlují někteří badatelé možným využitím nějakého antického inspiračního zdroje. GAEHDE, MÜTHERICH 1976, 109.

¹⁹³ KUBÍK 2008, 462. Motiv sasánovské palmety nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a 14r [20]. v ornamentální výzdobě celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 24v [24] a v rámování textu evangelia sv. Jana na fol. 187r [44] a 188r [45]. Analogie tohoto motivu - zaostřené palmety parafrázující výše zmíněný sasánovský typ palmet nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a 8r [8] a na celostránkové miniatuře „portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23].

24. **Evangeliář**, fol. 24v, celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM MATHEVM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Čim. 2

Fol. 24v Celostránkový nadpis „INCIPIIT EVANGELIVM SECVNDVM MATHEVM“

Celostránkový nadpis Evangelia sv. Matouše [24] je vsazen do bohatě zdobeného pravoúhlého rámu.

Vnitřní pole zrcadla textu je rozděleno na čtyři řádky textu, vložených mezi pět dekorativních pásů. Řádky s textem [INCIPIIT EVANGELIVM SECUNDUM MATHEVM] provedeným zlatou kapitálou jsou silně stříbrně rámovány.

Dekorativní pásy jsou rámovány tenkou zlatou linkou, zlaté jsou i kontury rostlinných a zoomorfních motivů v jejich výplni. V horním a dolním pásu je uprostřed symetricky do stran stočený vidlicovitě štěpený stvol, ze kterého na obou koncích uprostřed rámu vyrůstá palmeta sasánovského typu.¹⁹⁴ Po stranách pak leží dva fantaskní tvorové, kteří otáčejí hlavu za sebe směrem k vnějším okrajům rámu. Mají štíhlé bílé hlavy s výraznými ušima a žluté dlouhé zobáky, které se ve špičkách stáčí nahoru, zelené tělo, pod sebe složené nohy a dlouhé spletené ocasy. Prostřední pás pokrývá vidlicovitě štěpený stvol, stylizovaný do šestice medailonů, oddělených vždy dvojicí vertikálně převrácených trojlístů.¹⁹⁵ V jejich vnitřním poli je vždy dvojice k sobě hřbetem listu přisazených laločnatých polopalmet. Ve zbývajících dvou pásech se vždy od středu rozpíná stylizovaná rozvilina z laločnatých listů. Značnou míru stylizace rostlinných motivů - bez nervatury a okrajového dessinu umocňují jasné tóny žluté, oranžové, zelené, tyrkysové, modré a fialové barvy.¹⁹⁶

Celostránkový nadpis je zasazen do výrazného obdélného rámování, vyplněným motivy symetrických pletenců. Jeho rozvrh je shodný jako na protějším fol. 25r [28].

¹⁹⁴ KUBÍK 2008, 462. Motiv sasánovské palmety nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a 14r [20]. v ornamentální výzdobě celostránkového nadpisu „INCIPIIT EVANGELIVM“ na fol. 24v [24] a v rámování textu evangelia sv. Jana na fol. 187r [44] a 188r [45]. Analogie tohoto motivu - zaostřené palmetě parafrázující výše zmíněný sasánovský typ palmet nacházíme v Cim 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a 8r [8] a na celostránkové miniatuře „portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23].

¹⁹⁵ KUBÍK 2008, 97. Jedná se typ členění byzantského původu.

¹⁹⁶ Charakter rostlinné ornamentiky je značně stylizovaný. V Cim. 2 jej nacházíme ve výplni nárožních ornamentů rámování a ornamentálních pásů zrcadla textu celostránkového nadpisu „INCIPIIT EVANGELIVM“ fol. 24 [24] a ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkové iniciály „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25].

Nárožní ornamenty jsou zasazeny do čtverců, jejichž vnitřní pole zdobí opakující se ornamenty stejného typu - vždy úhlopříčně dva a dva, odlišující se jen barevným pojetím. V pravém horním rohu je výpň tvořena modrým pletencem se zlatou konturou obkružující překříženou čtveřicí běžových stvolů zakončených stylizovanými trojlisty nebo žlutými trojúhelnými segmenty. Jeho pozadí je tyrkysové. V levém dolním rohu je výpň nárožního ornamentu tvořena tyrkysovým pletencem se zlatou konturou obkružující překříženou čtveřicí žlutých stvolů zakončených stylizovanými trojlisty nebo modrými trojúhelnými segmenty. Pozadí je hnědofialové. Levý horní nárožní ornament má výplň tvořenou zlatým rosetovým čtyřcípým pletencem vetkaným do koncentrické osnovy na tyrkysovém pozadí. Vnitřní segment osnovy má modré, zelené, žluté a hnědofialové pozadí. Pravý dolní nárožní ornament má výplň tvořenou zlatým rosetovým čtyřcípým pletencem vetkaným do koncentrické osnovy na žlutém pozadí. Vnitřní segment osnovy má tyrkysové, modré a hnědofialové pozadí. V polovině rámu jsou ještě ve středech nahoře a dole vsazeny ozdobné medailony, vyplněné čtyřmi žlutými a červenými pletencovými motivy (dreierschlinge).¹⁹⁷ Symetricky ve středech vertikálních částí vnějších rámu pak čtyřlaločnaté rosety vyplněné vždy čtyřmi laločnatými palmetami s tmavší nervaturou a okrajovým bílým dessinem, uspořádanými do kříže. V pravé čtyřlaločnaté rosetě je zelená palmeta na žlutém podkladu, v levé je barevná kombinace opačná. Střed je vždy oranžový.¹⁹⁸ Rámy jsou konturovány zlatě, nárožní ornamenty a středové ozdoby pak stříbrně. Výplň rámu je hnědé barvy, pletence jsou kontrastní světlé s tmavším stínováním. Vnitřní stranu rámu celostránkového nadpisu obíhá ještě drobnější rámeček s fialovými, modrými a tyrkysovými ornamenty evokujícími osazení drahými kameny (edelsteinrahmen).¹⁹⁹

Barevná škála je ve výzdobě celostránkového nadpisu Evangelia sv. Matouše spíše upozaděna ve prospěch zlaté, která se zde uplatňuje nejen v textu nadpisu a kontur

¹⁹⁷ JAKOBI 1997, 171.

¹⁹⁸ Rostlinná ornamentika spíše naturalistického charakteru je na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na fol. 85r [33], „INITIUM EVANGELII“ fol. 84r [31], celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a na fol. 128r [39], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na fol. 187v [43] a v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Jana na fol. 187v [44] a na fol. 188r [45].

¹⁹⁹ JAKOBI 1997, 30.

rámování, ale i kontur všech rostlinných i zoomorfních prvků. Pozadí dekorativních pásů je žluté, hnědé a modré, stejné barvy nacházíme v rostlinných a zoomorfních prvcích jejich výplní, které jsou plošně kolorovány. Na rozdíl od ornamentů ve vnitřním rámečku evokujících osazení drahými kameny, na kterých je patrná snaha o modelaci světlem a pletencové výplně rámu, které jsou stínovány tmavším odstínem.

25. **Evangeliář**, fol. 25r, celostránková iniciála „LIBER GENERATIONIS“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 25r Celostránková iniciála „LIBER GENERATIONIS“

Matoušovo evangelium otevírá celostránková iniciála „LIBER GENERATIONIS“ [25], která je vsazena do bohatě zdobeného pravoúhlého rámu.

Ve středu kompozice je půlkruhovitě prohnuté majuskulní písmeno L, které utváří tenká hnědá linie, zvýrazněná po obrysu řadou červených tečkovaných bodů.²⁰⁰ Tělo písmene L je rozděleno do třech segmentů, z nichž každý je ještě zvlášť silně konturován zlatě. Jednotlivé segmenty jsou vyplněny zlatým pletencem, se stříbrnou modelací. Pozadí horního segmentu je zelené s drobnými oranžovými a tmavě hnědými partiemi, uprostřed modré s oranžovými a tyrkysovými detaily, dolní je monotónní zelené. Oba konce zakončují kornua, z jejichž obrysu vyrůstají fantaskní tvorové s hnědými hlavami.²⁰¹ Ve žluté tlamě drží obrys kornua.

Ve vnitřním poli iniciály L je písmeno I asi třetinové výšky. Je rovněž tvořeno tenkou hnědou linkou a výraznou zlatou konturou. Tělo je vyplněné béžovými jednobarevnými pletenci na hnědofialovém podkladu. Iniciála I je zakončena na obou koncích pletencovými kornui.²⁰² Ze stran a shora je obklopena třemi zvířaty se stylizovanými těly, které se různě proplétají a prostupují. Štíhlé bílé hlavy s protáhlými očima, s výraznými černými zornicemi, a štíhlými žlutými zobáky, které se na koncích mírně zvedají, jsou takřka shodné. Zvířata se liší jen ostatními fyziognomickými znaky. Vlevo stojí pták na dvou štíhlých nohách s dlouhým spirálovitě stočeným krkem modré

²⁰⁰ Motiv linie zvýrazněné po obrysu řadou tečkovaných bodů se objevuje v Cim. 2 na celostránkové iniciále „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25], „INITIUM EVANGELII“ na fol. 84r [31]. Analogie lze nalézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [55] ze třetí či čtvrté čtvrtiny 9. století a ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [54], jehož vznik je kladen do let 871-877. Tzv. „pointilismus“ je vliv grafické ostrovní tradice. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.

²⁰¹ Analogie motivu kornuí zakončených zoomorfními hlavami a jejich další varianty je možno nalézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [49], jejíž vznik je kladen do let 871-877, v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [51], jež byl vytvořen ve třetí či čtvrté čtvrtině 9. století a v Evangelii ze Saint Vaast (Saint Vaast, BM, ms. 1045) [52] ze druhé poloviny 9. století. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011, CRIVELLO 2007, 16-23.

²⁰² Motiv kornuí se v Cim. 2 objevuje v řadě variant na všech celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25], „INITIUM EVANGELII“ na fol. 25r [31], celostránkové iniciále „QVONIAM QUIDEM“ na fol. 127r [37] a celostránkové iniciále „IN PRINCIPIO“ na fol. 187r [43] Analogie tohoto výzdobného motivu lze nelézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [47], jejíž vznik je kladen do let 871-877, v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [48], jež byl vytvořen ve třetí či čtvrté čtvrtině 9. století. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.

barvy. Nohy jsou obtočeny tenkým pletencem vycházejícím z jeho těla. Otáčí se k písmenu I a v zobáku drží oranžový stvol. Vpravo je had, s do sebe zavnutým tělem, který drží v tlamě provaz svazující nohy draka nahoře. Tělo hada je ve světlejším fialovém tónu, na oranžovém, tyrkysovém, zeleném a modrém podkladu, kolem něho je ponechán pergamen bez barevné vrstvy. Ušatý drak je pojednán rovněž fialovou barvou. Stojí na čtyřech oranžových pařátech na písmenu I. Pozadí je z větší části fialové, jež místy doplňuje žlutá, zelená, modrá, hnědá.

Na levé straně vnějšího pole iniciály se na fialovém pozadí vine zdola nahoru stylizovaná rozvilina tyrkysového trubicovitě utvářeného stvolu, přepásaného jasně oranžovými prstenci. Vyrůstají z ní naturalistický kadeřavý akant se zaostřenými a laločnatými tvary zelené barvy a modrá vějířovitá laločnatá palmeta polokruhového obrysu. Mají tmavší nervaturu a okrajový bílý dessin, který je u laločnatého akantu doplněn jasně oranžovou.²⁰³ Nahoře na ni dosedají dva ptáci s propletenými ocasy a zobáky. Ve špičkách zobáků oba svírají propletený oranžový pletenec. Konce bílých ocasů jsou stylizovány do tvaru srdce.²⁰⁴ Jejich hlavy jsou téměř shodné se třemi dalšími tvory ve vnitřním poli, jen tvar jejich zobáků je protáhlejší. Na krku mají stejný oranžový proužek, který chybí jen hadu po pravé straně písmene I ve vnitřním poli iniciály. Mají tyrkysové tělo a na hlavě oranžově šrafované hřebínky. Horní, dolní a pravý okraj vnějšího pole iniciály pokrývají oranžové šrafované geometrické motivy a červené a zelené vytečkované motivy.²⁰⁵ Na pravé straně vnějšího pole iniciály L jsou zlatá stylizovaná hranatá písmena „BER“ ve stříbrném obdélném orámování.²⁰⁶ Celek tvoří slovo „LIBER“

²⁰³ Rostlinná ornamentika spíše naturalistického charakteru je na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na fol. 85r [33], „INITIUM EVANGELII“ fol. 84r [31], celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a na fol. 128r [39], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na fol. 187v [43] a v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Jana na fol. 187v [44] a na fol. 188r [45].

²⁰⁴ KUBÍK 2008, 494.

²⁰⁵ Členění pozadí červenými a zelenými tečkovanými ornamenty nacházíme v Cim. 2 na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25], „INITIUM EVANGELII“ na fol. 84r [31]. Analogie tzv. „pointilismu“, odkazující na vliv grafické ostrovní tradice, lze nalézt v dílech frankosaské školy např. v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [55] ze třetí či čtvrté čtvrtiny 9. století a ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [54], jehož vznik je kladen do let 871-877. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.

²⁰⁶ Analogie užití tohoto kvadraterního typu písma lze nalézt v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 290) [57], jež byl vytvořen ve třetí či čtvrté čtvrtině 9. století v Saint Ammand. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.

a zcela dole pak zlatou kapitolou pokračuje text [GENERATIONIS IHU XPI FILII DAVID].²⁰⁷

Iniciála „LIBER GENERATIONIS“ je zasazena do výrazného obdélného rámování, vyplněným motivy symetrických pletenců. Jeho rozvrh je shodný jako na protějším fol. 24v [27].²⁰⁸ Nárožní ornamenty jsou zasazeny do čtverců, jejichž vnitřní pole zdobí opakující se ornamenty stejného typu - vždy úhlopříčně dva a dva, odlišují se jen barevným pojetím. V pravém horním rohu je výpň tvořena béžovým pletencem se zlatou konturou obkružující překříženou čtveřicí tyrkysových stvolů zakončených stylizovanými trojlisty nebo modrými trojúhelnými segmenty. Jeho pozadí je světle žluté. V levém dolním rohu je výpň nárožního ornamentu tvořena žlým pletencem se zlatou konturou obkružující překříženou čtveřicí modrých stvolů zakončených stylizovanými trojlisty nebo zelenými trojúhelnými segmenty. Pozadí je hnědofialové. Levý horní nárožní ornament má výplň tvořenou zlatým rosetovým čtyřcípým pletencem vetkaným do koncentrické osnovy na modrém pozadí. Vnitřní segment osnovy má hnědofialové, oranžové, modré, tyrkysové a žluté pozadí. Pravý dolní nárožní ornament má výplň tvořenou zlatým rosetovým čtyřcípým pletencem vetkaným do koncentrické osnovy na hnědofialovém pozadí. Vnitřní segment osnovy má žluté, modré a tyrkysové pozadí.²⁰⁹ V polovině rámů jsou ještě ve středech nahoře a dole vsazeny ozdobné medailony, vyplněné čtyřmi žlutými a červenými pletencovými motivy (dreierschlinge).²¹⁰ Symetricky ve středech vertikálních částí pak čtyřlaločné rosety vyplněné vždy čtyřmi laločnatými palmetami s tmavší nervaturou a okrajovým bílým dessinem, uspořádanými do kříže. V pravé čtyřlaločné rosetě je zelená palmeta na žlutém podkladu, v levém je barevná

²⁰⁷ První, Matoušovo, evangelium se začíná slovy „LIBER GENERATIONIS IHU XPI FILII DAVID.“ Ihned v úvodu podává odpověď na otázku původu Ježíše Krista, interpretuje jej ve světle vzkříšení a Božího plánu spásy. viz. BIBLE. Písmo svaté starého a nového zákona, ekumenický překlad, Česká biblická společnost 1995, (Mt 1.1-17).

²⁰⁸ Podobná organizace výzdoby, kde je celostránková iniciála vsazena doprostřed výrazného rámování s pletencovou výplní, zlatými konturami a výraznými čtvercovými nárožními ornamenty s ornamentální výplní, je na fol. 19 v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [62], ze třetí či čtvrté čtvrtiny 9. století ze Saint Ammand. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.

²⁰⁹ Charakter rostlinné ornamentiky je značně stylizovaný. V Cim. 2 jej nacházíme ve výplni nárožních ornamentů rámování a ornamentálních pásů zrcadla textu celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 24 [24] a ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkové iniciály „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25].

²¹⁰ JAKOBI 1997, 171.

kombinace opačná. Střed je vždy oranžový. Rámy jsou konturovány zlatě, nárožní ornamenty a středové ozdoby pak stříbrně. Výplň ráků je hnědé barvy, pletencové motivy jsou kontrastní světlé s tmavším stínováním. Pletence v levé horní a pravé dolní části svislých partií jsou doplněny menšími, ale výraznými oranžovými a zelenými podélnými výplněmi, které mají zřejmě evokovat vsazené drahokamy.

Na celostránkové iniciále „LIBER GENERATIONIS“ převládá purpurová barva podkladu, z níž vystupují zejména zlaté kontury těla iniciál a rámování. Těla fantaskních tvorů jsou utvářena tenkou hnědou linií a plošně kolorovana hnědou, purpurovou, tyrkysovou nebo modrou barvou. Naturalističtější formy rostlinných motivů jsou modelovány bělobou, mají bílý okrajový dessin a naznačenou nervaturu tenkou hnědou linií.

26. **Evangeliář**, fol. 25v, Matoušovo evangelium „LIBER GENERATIONIS“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 25v Matoušovo evangelium „LIBER GENERATIONIS IHV XPI“

První strana textu Matoušova evangelia „LIBER GENERATIONIS“ [26] je vsazena do bohatě zdobeného pravoúhlého rámu. Jeho rozvrh je shodný jako na protějším fol. 26r [27].

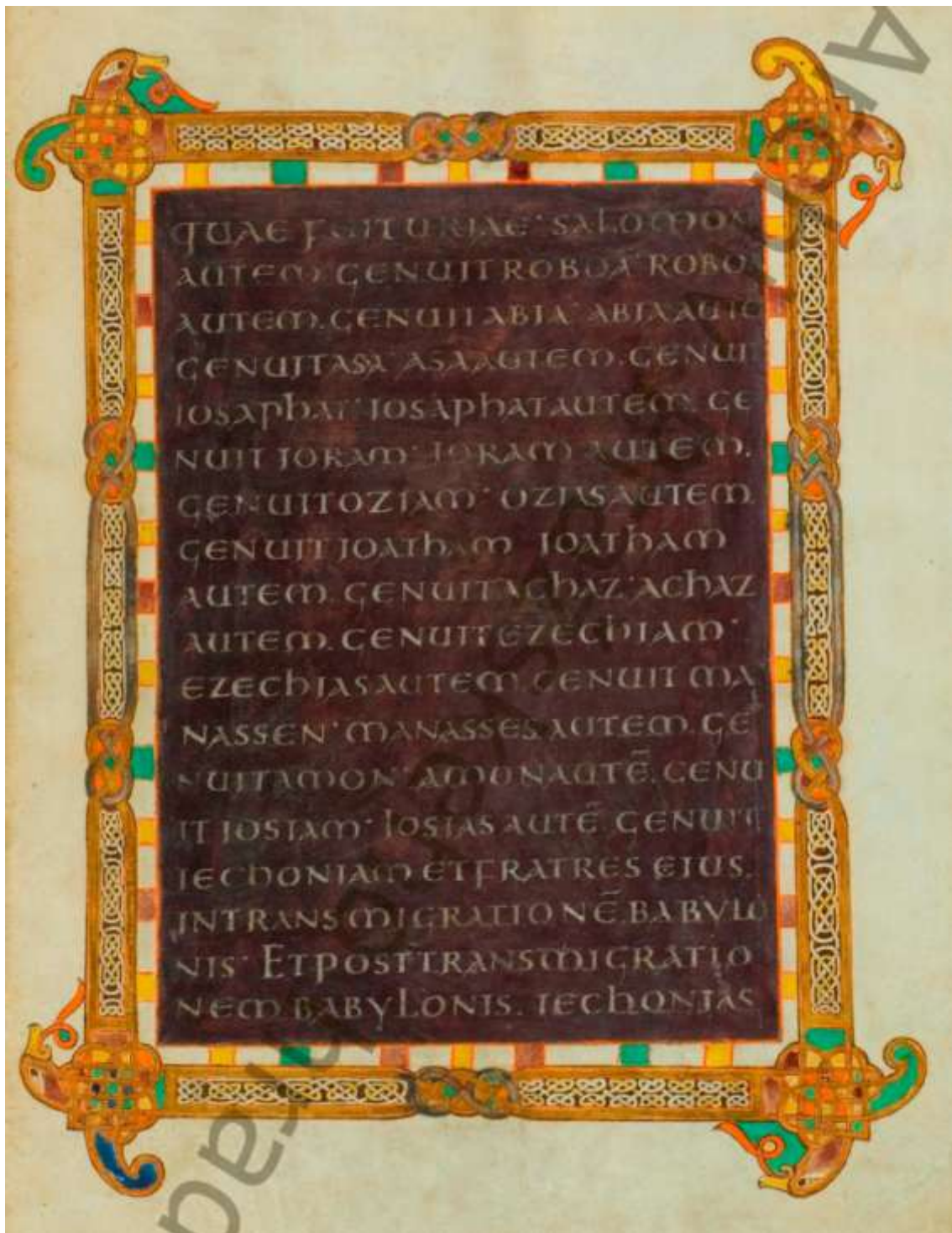
Text evangelia je psán stříbrnou kapitálou na temně purpurovém podkladu, tvoří 18 řádků.

První dvě strany textu evangelia jsou zasazeny do výrazného obdélného rámování, vyplněným symetrickými motivy pletenců. Nárožní ornamenty tvoří pletencové kornua, z jejichž obrysu vyrůstají hlavy fantaskních tvorů. Tvorové mají hnědé hlavy, velké mandlovité oči a ze žlutých tlam jim ční dlouhý stočený oranžový jazyk.²¹¹ Výplň kornua se skládá z několika barev na levé horní a pravé dolní převažuje tyrkysová, doplněná žlutou, oranžovou, modrou a hnědou, na pravé horní kornua je žlutá doplněna oranžovou, tyrkysovou a hnědou, na levé dolní převažuje modrá, doplněná žlutou, oranžovou, modrou a hnědou barvou. Kornua jsou silně zlatě konturována. Uprostřed horizontálních částí rámu a symetricky ve třetinách vertikálních částí rámu vytváří kontury rámu pletencový prstenec (achterknoten).²¹² Rámy jsou vyplněny světlým pletencovým motivem na hnědém podkladu, v místech pletencového prstence je podklad oranžový, fialový a tyrkysový. Vnitřní stranu rámu celostránkového nadpisu obíhá ještě drobnější rámeček se žlutými, tyrkysovými a hnědými ornamenty evokujícími osazení drahými kameny (edelsteinrahmen).²¹³

²¹¹ Analogie motivu kornuí zakončených zoomorfními hlavami a jejich další varianty je možno nalézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [49], jejíž vznik je kladen do let 871-877, v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [51], jež byl vytvořen ve třetí či čtvrté čtvrtině 9. století a v Evangelii ze Saint Vaast (Saint Vaast, BM, ms. 1045) [52] ze druhé poloviny 9. století. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011, CRIVELLO 2007, 16-23.

²¹² JAKOBI 1997, 171.

²¹³ JAKOBI 1997, 30.

27. **Evangeliář**, fol. 26r, Matoušovo evangelium „LIBER GENERATIONIS“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 26r Matoušovo evangelium „LIBER GENERATIONIS IHV XPI“

Druhá strana textu Matoušova evangelia „LIBER GENERATIONIS“ [27] je vsazena do bohatě zdobeného pravoúhlého rámu. Jeho rozvrh je shodný jako na protějším fol. 25v [26].

Text evangelia je psán stříbrnou kapítalou na temně purpurovém podkladu, tvoří 18 řádků.

První dvě strany textu evangelia jsou zasazeny do výrazného obdélného rámování, vyplněným motivy pletenců. Nárožní ornamenty tvoří pletencové kornua, z jejichž obrysu vyrůstají hlavy fantaskních tvorů. Tvorové mají hnědé hlavy, velké mandlovité oči a ze žlutých tlam jim ční dlouhý stočený oranžový jazyk.²¹⁴ Výplň kornua se skládá z několika barev na levé horní a pravé dolní převažuje tyrkysová, doplněná žlutou, oranžovou, modrou a hnědou, na pravé horní kornua je žlutá doplněna oranžovou, tyrkysovou a hnědou, na levé dolní převažuje modrá, doplněná žlutou, oranžovou, modrou a hnědou barvou. Kornua jsou silně zlatě konturována. Uprostřed horizontálních částí rámu a symetricky ve třetinách vertikálních částí rámu vytváří samotné kontury rámu pletencový prstenec (achterknoten).²¹⁵ Rámy jsou vyplněny světlým pletencovým motivem na hnědém podkladu, v místech pletencového prstence je podklad oranžový, fialový a tyrkysový. Vnitřní stranu rámu celostránkového nadpisu obíhá ještě drobnější rámeček se žlutými, tyrkysovými a hnědými ornamenty evokujícími osazení drahými kameny (edelsteinrahmen).²¹⁶

²¹⁴ Analogie motivu kornuí zakončených zoomorfními hlavami a jejich další varianty je možno nalézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [49], jejíž vznik je kladen do let 871-877, v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [51], jež byl vytvořen ve třetí či čtvrté čtvrtině 9. století a Evangeliiáři ze Saint Vaast (Saint Vaast, BM, ms. 1045) [52] ze druhé poloviny 9. století. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011, CRIVELLO 2007, 16-23.

²¹⁵ JAKOBI 1997, 171.

²¹⁶ JAKOBI 1997, 30.

28. **Evangeliář**, fol. 82v, sv. Petr dává příkaz sv. Markovi k napsání evangelia, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 82v sv. Petr dává příkaz sv. Markovi k napsání evangelia, nápis na okraji segmentu nebes „AETERNI PATRIS EST VIRTUS ET DEXTERA XPI“, nápis na vodorovné liště „ISTIC PETRUS EVANGELIUM IVBET EDERE MARCVM“

Celostránková miniatura se scénou povolání evangelisty Marka [28] je rozvržena do dvou polí. Rámována je v odstupňovaném rámci složeném ze dvou pásků oranžové a červené barvy s vnější konturou tmavě hnědé a vnitřními konturami černé a bílé barvy. Dvojbarevnost rámce vymezuje stále se opakující pravidelný dekor složený z tečky a stylizované ploché kapky.

Vodorovné členění rámce do dvou částí tvoří purpurová nápisová páska, která rozděluje výjev na spodní větší díl (zhruba dvě třetiny výjevu) a horní menší díl (zhruba jednu třetinu obrazu).

Scéna zobrazuje svatého Petra, který pověřuje svého žáka Marka sepsáním evangelia.²¹⁷ Výjev se odehrává v neurčité krajinné scenerii.

Apoštol Petr sedí na poměrně vysokém stolci růžové barvy s jednoduchým zlatým zdobením horizontálních lišt a neplastickým malovaným ornamentem ve tvaru stylizované homole na čelní stěně.²¹⁸ Stolec doplňuje obdélná podesta a nakloněný stupínek se zlacenými okraji a malovanými kruhovými ornamenty na bočních stranách. Z profilu zobrazený apoštol Petr sedí zpříma naproti přistupujícímu Matoušovi. Oděn je do spodního roucha modré barvy s měkce modelovanými sklady a záhyby a svrchního purpurového pláště zakrývající zcela levici světce, vedeného kolem zad pod pravici a znovu vedeného k levému rameni odkud cíp volně spadá podél zad. Ovinutí kolem beder volně splývá přes kolena světce téměř až ke kotníkům. Draperie pláště jsou měkce modelovány bělobou, v partii stehen věrně naznačují maskulaturu těla. Ze spodního roucha vyčnívají bosé nohy spočívající na stupínku. Pravá noha položena před levou. Pravice pozvednuta v žehnajícím gestu, levicí podává Markovi podává svitek

²¹⁷ ROYT 1991, 148. HALL 1991, 257. RULÍŠEK 2005, nepag. heslo Marek. Dle tradice Marka pokřtil sám svatý Petr, který se stal jeho učitelem. Častěji bývá zobrazován, jak píše evangelium podle Petrova kázání či přímo podle jeho diktátu. Marek je v přeneseném smyslu zmiňován jako syn Petrův. Bible (IP 5.13)

²¹⁸ Pojetí interiérových prvků (stolců, písařských pulpitů, truhlic a příp. stolku na lahvičku s inkoustem) na všech celostránkových miniaturách vychází z téhož konceptu. Objevují se objekty ze dřeva, mramoru, se zlatými a stříbrnými partiemi a zdobením. Na všech zobrazeních se setkáváme se snahou o perspektivní zobrazení, patrné z perspektivně ubíhajících stupínků, špalet dekorativních ornamentů apod., ale zároveň s určitou mírou nepochopení prostorové perspektivy (např. stolec zobrazený z enfacu a jen jeho hrní plocha vykazuje náznak prostorového řešení) či nezájmem vytvořit dokonale prostorově prohloubený obraz.

(rotulus). Hlava je zobrazena ze tříčtvrtěčního profilu, je lemována krátkými prošedivělými kadeřemi a krátkým plnovousem. Za hlavou světce je jednoduchá zlatá kruhová svatozář. Modelace inkarnátů světlými lazurami, oči, ústa, nos jsou rámovány hnědými konturami. Velké mandlovité oči, hledí zpřímá Markovi do očí.

Evangelista Marek je zobrazen v nakročení k Petrovi, lehce sehnutý, pravá noha je předsunuta. Oděn je do modrého spodního roucha a červeného svrchního pláště, který téměř cele zakrývá spodní roucho. Plášť zcela halí obě ruce, dále je veden kolem zad a cíp draperie má přehozen přes předloktí levé ruky. Draperie jsou měkce promodelovány bělobou. Ze spodního roucha vyčnívají bosé nohy. V obou rukou drží svitek podávaný svatým Petrem. Hlava je zobrazena ze tříčtvrtěčního profilu, je lemována krátkými hnědými kadeřemi a hnědým plnovousem. Oči upřené k apoštolovi. Za hlavou jednoduchá kruhová svatozář zlaté barvy. Modelace inkarnátů světlými lazurami, oči, ústa, nos jsou rámovány hnědými konturami.

Celý výjev je zasazen do neurčité krajiny se zdůrazněním vegetabilního pásu, tvořeného travnatým porostem seskupeným do kulovitých trsů. Travnaté drny doplňují vždy trojice stonků, které vytváří svou pravidelností dekor. Jde o opakované střídání tří prohnutých stonků s bělavými okvětimi a trojici stonků s tulipánovitými kalíšky červené barvy.²¹⁹ Za takto dekorovaným travnatým porostem přechází pozadí do dvou zelených pásů zdůrazňujících dramatickosti kopcovité krajiny v níž je výjev zasazen. Na krajinné pásy dosedají dva modré pásy těžkých modrých oblak.²²⁰

Obraz zachycující Marka se svým učitelem Petrem je vymalován v poměrně jasných barvách. Důraz je kladen na jasně červený plášť evangelisty Marka a purpurový plášť a růžový stolec svatého Petra. Pozadí vychází z jemných dvou odstínů modře imitující nebe, jež dosedají na dva zelené krajinné pásy.

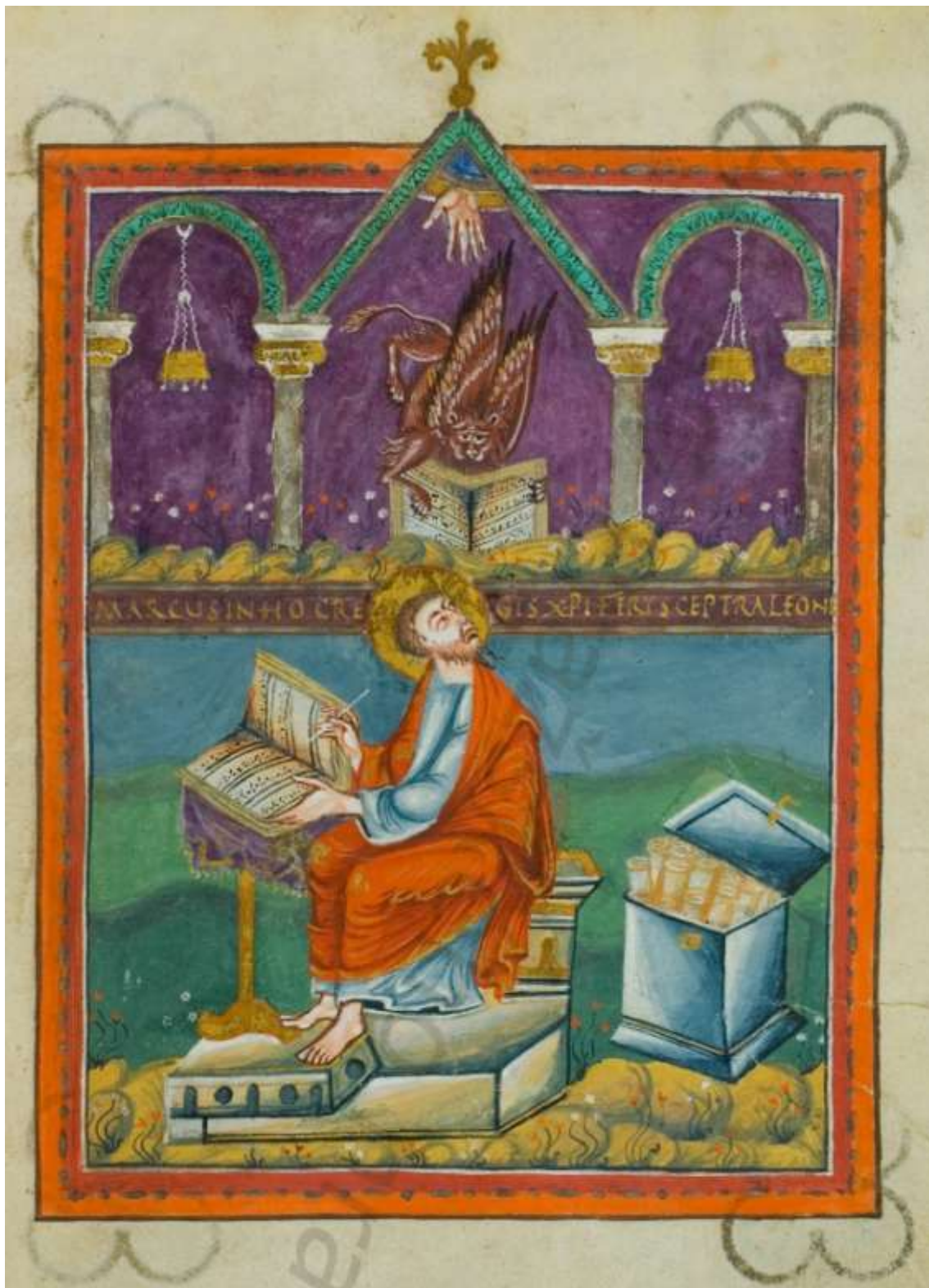
²¹⁹ Vegetativní porosty s trsy trávy jsou stejného charakteru na celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Jedním z inspiračních zdrojů krajinného prostředí výjevu mohla být scéna Geneze v Bibli z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL, Ad. 10 546) [65].

²²⁰ Pozadí tvořené několika vodorovnými barevnými pásy jemných pastelových tónů je komponováno obdobně na všech celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Poslední večeře“ na fol. 185r [40], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Ve scénách „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29] jsou vodorovné pásy zvlhčené. Malíř mohl vycházet z předloh, jakými jsou díla Tourské školy kolem poloviny 9. století (během episcopátu opata Viviana 843-851) např. Bible z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL Ad. 10 546) [65], První bible Karla Holého tzv. Vivianova bible (dnes v Paříži, BNF, Lat. 1) [64] či Evangeliář de Du Fey, (dnes v Paříži, BNF 9385, Lat. 9385) [69].

Předělová nápisová páska s textem [ISTIC PETRUS EVANGELIUM IVBET EDERE MARCVM] je purpurové barvy, písmena jsou psána zlatou kapitálou. Písmeno M přesahuje do vnějšího rámce.

V horním poli miniatury je vyobrazen segment nebes sestávající ze dvou soustředných pásů, které jsou zlatě konturovány. Z horního pásu vyčnívá Dexter a dei, na širším modrém pásu jsou zlaté hvězdy.²²¹ Na segment nebes navazuje nápisová páska s textem [AETERNI PATRIS EST VIRTUS ET DEXTERA XPI]. Nápisová páska je rovněž purpurové barvy a písmena jsou psána zlatou kapitálou. Ve volném prostoru na počátku řádku je zlatý kříž a na konci tečka v ose řádku. Pozadí ve cviklech sestává z několika tónů růžové, oranžové a červené barvy.

²²¹ ČERNÝ 2006, 49. Ikonografický motiv dvou andělů kořících se Kristovi patří obvykle k zobrazení Majestas Domini.

29. **Evangeliář**, fol. 83r, evangelista Marek, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 83r evangelista Marek, nápis na vodorovné liště „MARCUS IN HOC REGIS XPI FERT CEPTRA LEONE“

Celostránková miniatura s vyobrazením evangelisty Marka [29] je rozvržena do dvou polí. Rámována je v odstupňovaném rámci složeném ze dvou pásků oranžové a červené barvy s vnější konturou tmavě hnědé a vnitřními konturami černé a bílé barvy. Dvojbarevnost rámce vymezuje stále se opakující pravidelný dekor složený z tečky a čárky, která se v některých místech rozpíjí ve stylizovanou plochou kapku.

Vodorovné členění rámce do dvou částí tvoří fialová nápisová páska, která rozděluje výjev na spodní větší díl (zhruba tři pětiny výjevu) a horní menší dílec (zhruba dvě pětiny obrazu). Avšak teologicky, jsou zde vymezena pole tři a to již zmíněné dvě pole v daném poměru a dále pak čtvrtkruhový výřez imitující nebe zasazený do středního pole trojúhelné střechy. Zde je prostor vymezen nebeské účasti, ze které je vystrčena rozevřená Boží ruka, která skrze lva diktuje evangelistovi text Písma.

Svatý Marek sedí na mramorovém stolci bez textilní podušky, zdobeném zlatými horizontálními lištami a méně nápadným obdélným obloukovitě zakončeným ornamentem, který pravděpodobně pokračuje v celé ploše, avšak je překrytý draperií světce.²²² Jednoduchý stolec je doplněn mramorovou podestou, na kterou je umístěn obdélný předsunutý stupínek který má boční části dekorovány obdélnými obloukovitě zakončenými a kruhovými ornamenty šedomodré barvy.

Bočně sedící evangelista Marek je zachycen ze tříčtvrtečního profilu, s hlavou nepřírozeně zvrácenou vzhůru, aby mohl lépe naslouchat lvovi, který mu diktuje text. Je oděn do spodního modrého roucha s lineárně naznačeným řasením. Přes roucho má evangelista přehozen svrchní plášť jasně červené barvy, který zcela zakrývá pravé rameno, zahaluje záda a je veden pod pravou rukou kolem pasu. Dále zahaluje obě kolena. Trochu nelogicky je veden cíp textilie volně splývající podél levého boku svatého Marka. Bosé nohy, vyčnívající ze spodního roucha, se volně volně celou plochou plocek opírají o stupínek, prsty pravé nohy přesahují až k noze pulpitu. Levicí světec přidržuje opatrně

²²² Pojetí interiérových prvků (stolců, písařských pulpitů, truhlic a příp. stolku na lahvičku s inkoustem) na všech celostránkových miniaturách vychází z téhož konceptu. Objevují se objekty ze dřeva, mramoru, se zlatými a stříbrnými partiemi a zdobením. Na všech zobrazeních se setkáváme se snahou o perspektivní zobrazení, patrné z perspektivně ubíhajících stupíneků, špalet dekorativních ornamentů apod., ale zároveň s určitou mírou nepochopení prostorové perspektivy (např. stolec zobrazený z enfacu a jen jeho hrní plocha vykazuje náznak prostorového řešení) či nezájmem vytvořit dokonale prostorově prohloubený obraz.

okraj kodexu, spalcem v náznaku gesta, pravíci přidržuje písadlo a zároveň ukazovákem přidržuje listy přivírajícího se kodexu.

Hlava světce je zobrazena ze tříčtvrtečního profilu, lemována rovnými tmavě hnědými vlasy a vousy. Za hlavou světce je jednoduchá zlatá kruhová svatozář. Modelace inkarnátů světlými lazurami, oči, ústa, nos jsou rámovány hnědými konturami. Velké mandlovité oči vzhlíží vzhůru.

Pulpit na levé straně stupínku je překryt purpurovým ubrusem s náhodně naznačenými záhyby a sklady. Draperii lemují zlatý okraj s třásněmi. Jednoduchá zlatá noha je zakončena trojnožkou přecházející v jednoduchý dřík bez zdobení. Opodál v prostoru stojí otevřená mramorová truhla se svítky, jejíž víko expanduje až do vnějšího rámce. Celý výjev je zasazen do neurčité krajiny se zdůrazněním vegetabilního pásu, tvořeného z travnatého porostu seskupeného do kulovitých trsů ve dvou plánech a jednotlivých stvolů květin, které vytváří svou pravidelností dekor. Jde o pravidelné střídání trojice prohnutých stonků s bělavými okvětimi a trojicí stonků s tulipánovitými kališky červené barvy.²²³ Za takto dekorovaným travnatým porostem přechází pozadí do dvou zelených pásů zdůrazňujících dramaticčnost kopcovité krajiny v níž je výjev zasazen. Na krajinné pásy dosedají těžká modrá oblaka.²²⁴

Výjev zachycující sv. Marka v okamžiku, kdy naslouchá diktátu lva, kterého vede Boží ruka je vymalován v poměrně jasných odstínech. Převládají dva tóny zelené a modř v pozadí. Pozornost je kladena na jasně červený plášť evangelisty v centru kompozice.

Předělová nápisová páska s textem [MARCUS IN HOC REGIS XPI FERT CEPTRA LEONE] je fialové barvy se stříbrnou konturou, písmena jsou psána zlatou kapitálou. Poslední písmeno E expanduje do plochy vnějšího rámce.

²²³ Vegetativní porosty s trsy trávy jsou stejného charakteru na celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Jedním z inspiračních zdrojů krajinného prostředí výjevu mohla být scéna Geneze v Bibli z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL, Ad. 10 546) [65]. Jeden stvol bílých kvítků je vymalován bez stonků.

²²⁴ Pozadí tvořené několika vodorovnými barevnými pásy jemných pastelových tónů je komponováno obdobně na všech celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Poslední večeře“ na fol. 185r [40], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Ve scénách „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29] jsou vodorovné pásy zvlhňené. Malíř mohl vycházet z předloh, jakými jsou díla Tourské školy kolem poloviny 9. století (během episcopátu opata Viviana 843-851) např. Bible z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL Ad. 10 546) [65], v První bible Karla Holého tzv. Vivianova bible (dnes v Paříži, BNF, Lat. 1) [64] či Evangeliář de Du Fey, (dnes v Paříži, BNF 9385, Lat. 9385) [69].

V menším poli, nad nápisovou páskou, je prostor pro vyobrazení atributu svatého Marka. V jednoduché architektuře tvořené z arkády sloupoví je vyobrazen okřídlený lev umístěný pod střední brankou, sklenutou do trojúhelné střechy a lemovanou dvojicí bočních polokruhových oblouků. Lev je zobrazený v nepřirozeně dramatickém pohybu. Přísně čelně hledící hlava je nasazena na tělo zobrazené v profilu. Přední tlapy ze široka rozevřeny přidrží rozevřené evangelium, přičemž lev pravicí v textu ukazuje svatému Markovi text k přepisu. Křídla složená z jednotlivých perutí jsou složena vedle sebe a vztyčena vzhůru. Zakončení perutí jsou vymalovány černou barvou, jednotlivá pera křídel jsou vymalována v odstínu běloby. Nad lvem je rozevřená dlaň Boha Otce, vykukující z čtvrt kruhu svatozáře.²²⁵ V bočních arkádách na jednoduchých řetízích zavěšeny dvě zlatá světýlka. Střední klenba, přesahující vnější rám výjevu má ve vrcholu drobnou zlatou palmetu. Klenutí arkád, tyrkysové barvy je ve středním poli zdobeno tmavším kaligrafickým pásovým ornamentem na způsob vejcovce²²⁶ a v bočních polích nejasný dekor. Pozadí purpurové, doplněné ve spodní části o opakující se motiv dekorativní vegetace. Avšak traviny zde jsou uskupeny do jednodušších kup, navozujících dojem lehkých oblaků.

²²⁵ HALL 1991, 103. RULÍŠEK 2005, nepag., heslo Marek. Markovým atributem je okřídlený lev, jedna z apokalyptických bytostí. Oproti běžnému vyobrazení ikonografie takto zastoupeného Boha Otce není ruka v žehnajícím gestu, ale zcela rozevřená.

²²⁶ KUBÍK 2008, 466.

30. **Evangeliiář**, fol. 83v, celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Čim. 2

Fol. 83v Celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM“

Celostránkový nadpis Evangelia sv. Marka [30] je vsazen do bohatě zdobeného pravoúhlého rámu.

Zrcadlo textu je rozděleno na čtyři řádky, které jsou vloženy mezi pět rostlinných rozvilin. Zcela nahoře a zcela dole jsou to zleva doprava se vinoucí tyrkysové trubicovitě utvářené stvoly, ze kterých vyrůstají čtyřlísté květy a akantoidní zavínuté lístky. Druhý a čtvrtý pás tvoří v opačném směru se pnoucí fialové trubicovitě utvářené stvoly, ze kterých vyrůstají většinou laločnaté polopalmy v menší míře doplňované zaostřenými tvary a akantoidní zavínuté lístky, prostřední modrý trubicovitě utvářený stvol, se pne zleva doprava. Zmíněné trubicovité stvoly jsou větveny do zaostřených tvarů. Stvoly jsou monotónně kolorovány vždy i s palmetoidy a akantoidy, které z nich vyrůstají.²²⁷ Text [INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM] je provedený zlatou kapitálou.

Text incipitu je zasazen do výrazného rámování, vyplněným motivy symetrických pletenců. Jeho rozvržení je obdobné s protějším fol. 84r [31]. Nárožní ornamenty rámu jsou zasazeny do čtyřlístů, jejichž vnitřní pole zdobí opakující se ornamenty stejného typu – vždy úhlopříčně dva a dva, odlišují se jen barevným pojetím. V levém horním a pravém dolním čtyřlístu je vždy dvojice žlutých laločnatých polopalmet na fialovém podkladu přisazených k sobě hřbety listů, které jsou důsledně spirálovitě stlačeny. V jejich vrcholu je modrý trojlíst a dvojice modrých laločnatých polopalmet na tyrkysovém podkladu s fialovým trojlístem přisazeným k jejich vrcholu. Ve středu čtyřlístu je menší čtyřlíst se čtveřicí fialových vějířovitě rozprostřených laločnatých palmet na žlutém podkladu.²²⁸ V pravém horním a levém dolním čtyřlístu je vždy dvojice zelené a modré laločnaté palmety, které se k sobě spirálovitě stáčí, přičemž jejich obrysy vytváří srdčitou kompozici, jejíž vnitřní plochu vyplňuje menší fialová laločnatá palmeta vyrůstající z dotýkajících se vrcholů zmíněných spirálovitě stáčených polopalmet. Podklad je fialový

²²⁷ Ornamentální výzdoba zrcadla textu má odlišný – stylizovanější charakter než rozviliny nárožních ornamentů v rámování stránky.

²²⁸ Obdobný motiv nacházíme v čtyřlaločnatých rosetách v rámování stránek celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 24v [24] a celostránkové iniciály „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25].

a oranžový, na druhé dvojici žlutý a oranžový. Všechny listy jsou bez naznačené nervatury, ale mají bílý okrajový dessin.²²⁹ Ve středech vertikálních částí rámu jsou uprostřed vsazeny medailony vyplněné pletencovým ornamentem na fialovém podkladu. V levém je pletenec hnědé a dvou odstínech béžové barvy komponován ze stylizovaných geometrických pásek vytvářejících křížovou kompozici, zatímco v pravém středu vertikálního rámu je pružný pletenec vytvářející routový tvar, vyplňující kruhový medailon páskou ve dvou odstínech béžové barvy.²³⁰ Konturování rámu je zlaté, nárožních čtyřlístů a středních medailonů pak stříbrné. Výplň rámu je hnědé barvy, pletence jsou kontrastní světlé s tmavším stínováním.

Rostlinná složka ornamentální výzdoby pozadí zrcadla textu je plošně kolorována modrou, tyrkysovou a fialovou barvou. Jinak je tomu u rostlinných motivů v rámování, které jsou modelovány bělobou, mají bílý okrajový dessin a naznačenou nervaturu tenkou hnědou linií.

²²⁹ Rostlinná ornamentika spíše naturalistického charakteru je na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na fol. 85r [33], „INITIUM EVANGELII“ fol. 84r [31], celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a na fol. 128r [39], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na fol. 187v [43] a v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Jana na fol. 187v [44] a na fol. 188r [45].

²³⁰ Obdobný, avšak složitější, motiv pletence nacházíme v pravém horním a levém dolním nárožním medailonu rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na protějším fol. 187v [43].

31. *Evangeliář*, fol. 84r, celostránková iniciála „INITIUM EVANGELII“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 84r Celostránková iniciála „INITIUM EVANGELII“

Markovo evangelium začíná celostránková iniciála „INITIUM EVANGELII“ [31], která je vsazena do pravoúhlého rámu s bohatou výzdobou a navazujícím textem evangelia.

Majuskulní písmeno I je umístěno v levé polovině kompozice zrcadla textu. Na výšku zabírá celou výšku strany. Tělo písmene I je rozděleno na dva segmenty, z nichž každý je zvlášť silně zlatě konturován. Písmeno I je zvýrazněno po obrysu řadou tečkovaných bodů.²³¹ Vnitřní stranu jednotlivých segmentů obíhá ještě drobnější rámeček s obdélnými ornamenty evokující osazení drahými kameny (edelsteinrahmen).²³² Výplň segmentů tvoří pletencové motivy béžové, zlaté a stříbrné barvy na oranžovém podkladu. Oba konce písmene zakončují pletencové kornua.²³³ Vnější pole iniciály vyplňuje v levé polovině rostlinný ornament a v pravé části pokračuje text [INITIUM EU / ANGELII / IHU XPI FILII / DI SICUT SCRIP- PTUM EST IN / ESAIA PRO / QUIPRAEPA / RABITUIAM / TUAM / VOXCLAMAN / TIS INDESER / TO PARATE] psaný zlatou kapitálou.²³⁴ Na levé straně vnějšího pole iniciály se na žlutém, fialovém a modrém pozadí rozvilinově vine zdola nahoru tyrkysový trubicovitě utvářený stvol, přepásaný žlutými prstenci. Vyrůstají z něho žluté, fialové, tyrkysové a modré laločnaté palmety a polopalmety a trojice červených hvězdicovitých květů složených ze čtyř mandlovitých červených lístků a čtyř zelených a žlutých okvětních lístků. V jednom případě mají okvětní lístky tvar trojlistů, jinak jednoduchý oblý tvar.

²³¹ Motiv linie zvýrazněné po obrysu řadou tečkovaných bodů se objevuje v Cim 2 na celostránkové iniciále „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25], „INITIUM EVANGELII“ na fol. 84r [31]. Analogie lze nalézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [55] ze třetí či čtvrté čtvrtiny 9. století a ve II. biblii Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [54], jejíž vznik je kladen do let 871-877. Tzv. „pointilismus“ je vliv grafické ostrovní tradice. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.

²³² JAKOBI 1997, 30.

²³³ Motiv kornuí se v Cim. 2 objevuje v řadě variant na všech celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25], „INITIUM EVANGELII“ na fol. 25r [31], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ na fol. 127r [37] a celostránkové iniciále „IN PRINCIPIO“ na fol. 187r [43]. Analogie tohoto výzdobného motivu lze nelézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. ve II. biblii Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [47], jejíž vznik je kladen do let 871-877, v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [48], jež byl vytvořen ve třetí či čtvrté čtvrtině 9. století. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.

²³⁴ Jde o počátek Markova evangelia, jež začíná slovy „INITIUM EU ANGELII IHU XPI FILII DI SICUT SCRIP- PTUM EST IN ESAIA PRO QUIPRAEPA RABITUIAM TUAM VOXCLAMAN TIS INDESER TO PARATE.“ viz. BIBLE (Mk 1.1-17).

Povrch listu pokrývá nervatura a okrajový bílý dessin.²³⁵ Na pravé straně písmene I a nad textem je pozadí vyzdobeno rostlinnými ornamenty vytvořené z červených a zelených teček.²³⁶

Iniciála „INITIUM EVANGELII“ je zasazena do výrazného rámování, vyplněným motivy symetrických pletenců. Jeho rozvržení je totožné s protějším fol. 83v [30]. Nárožní ornamenty rámu jsou zasazeny do čtyřlístů, jejichž vnitřní pole zdobí vždy opakující se ornamenty stejného typu – vždy úhlopříčně dva a dva, odlišují se jen mírně barevným pojetím. V levém horním a pravém dolním je čtveřice košatých fialových a tyrkysových laločnatých palmet na tyrkysovém a modrém podkladu. V jejich vrcholu je vždy žlutý nebo fialový trojlíst.²³⁷ Střed tvoří stříbrný čtyřlístový květ a směrem k němu otočená čtveřice do kříže uspořádaných fialových a oranžových laločnatých palmet ve trojúhelném žlutém poli. V pravém horním a levém dolním je dvojice laločnatých polopalmet svírajících mezi sebou protisměrně nasazenou protáhlou laločnatou polopalmetu. Dvě z nich jsou z vnější strany žluté, uvnitř fialové a zelené na modrém podkladu a dvě z vnější strany bílé a uvnitř zelené a žluté na fialovém podkladu. Střed čtyřlístu tvoří menší fialový čtyřlíst a směrem k němu otočená čtveřice žlutých trojlístů koncentricky vyrůstajících z dostředných částí vnějšího čtyřlístového rámu, přičemž tyto trojlísty kombinují boční zaostřené a střední laločnatý tvar. Ve středech vertikálních částí rámu jsou vsazeny medailony vyplněné světlým a tyrkysovým pletencovým ornamentem na fialovém a tyrkysovém podkladu. Oba pletence vytváří v medailonech křížové útvary. Na levé straně z lukovitě formovaných pásek, na pravém boku jde o kompozici keltského kříže. Kontury rámování jsou zlaté,

²³⁵ Rostlinná ornamentika spíše naturalistického charakteru je na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na fol. 85r [33], „INITIUM EVANGELII“ fol. 84r [31], celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a na fol. 128r [39], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na fol. 187v [43] a v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Jana na fol. 187v [44] a na fol. 188r [45],

²³⁶ Členění pozadí červenými a zelenými tečkovanými ornamenty nacházíme v Cim 2 na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25], „INITIUM EVANGELII“ na fol. 84r [xx], a „INITIUM EVANGELII“ na fol. 84r [31]. Analogie tzv. „pointilismu“, odkazující na vliv grafické ostrovní tradice, lze nalézt v dílech frankosaské školy např. v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [61] ze třetí či čtvrté čtvrtiny 9. století a ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [54], jehož vznik je kladen do let 871-877. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011a.

²³⁷ Motiv palmety kombinující laločnaté a zaostřené tvary, v jejímž vrcholu je další laločnatá palmeta či trojlíst se objevuje ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkové iniciály „INITIUM EVANGELII“ na fol. 84r [31], na celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36] a na celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ na fol. 127r [37] je palmeta nahrazena trojlístem.

náročných čtyřlístů a středních medailonů pak stříbrné. Výplň rámu je hnědé barvy, pletence jsou kontrastní světlé s tmavším stínováním.

Stránka je vypravena v pestré barevné škále. Převládá purpurová, modrá a v menší míře žlutá barva podkladu, z níž výrazněji vystupují 3 červené květy a zejména zlaté kontury rámování a těla iniciál. Rostlinné motivy jsou modelovány bělobou mají též bílý okrajový dessin a naznačenou nervaturu tenkou hnědou linií, ojediněle jsou plošně kolorovány.

32. **Evangeliiar**, fol. 84v, Markovo evangelium „INITIVM EVANGELII“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 84v Markovo evangelium „INITIVM EVANGELII“

První strana textu Markova evangelia „INITIVM EVANGELII“ [32] je vsazena do bohatě zdobeného pravoúhlého rámu. Jeho rozvrh je bohatší variantou rámu na protějším fol. 85r [33].

Text evangelia je psán stříbrnou kapítalou na temně purpurovém podkladu, tvoří 18 řádků. V textu jsou dvě zlaté iniciálky F a E.

První strana textu Markova evangelia je opatřena výrazným rámováním se zlatými konturami, vyplněným pletencovým a geometrickým motivem. Nárožní ornamenty jsou tvořeny vždy ze dvou částí. Levou část tvoří hlava fantaskního tvora, jejíž krk je zúženým pokračováním rámu. Krk je stříbrně konturován a jeho výplň tvoří žlutý pletencový motiv na hnědém podkladu. Hlava se stáčí doleva vně rámu a z její tlamy ční dlouhý oranžový jazyk. Zprava se k hlavě mytického tvora vine stvol se žlutými, oranžovými, zelenými a modrými zavínutými lístky přepásanými bílými či oranžovými prstenci a stylizovanou rozvilinou složené ze zelené či modré polopalmety kombinující laločnaté a zaostřené tvary s naznačenou nervaturou a okrajovým dessinem.²³⁸ Uprostřed horizontálních částí a symetricky ve třetinách vertikálních částí rámy diagonálně přetínají stříbrné pásy. Výplň rámu je hnědá a pletence kontrastní béžové, modelované vždy o něco tmavším odstínem. V pravé části vodorovných rámu pletence doplňují ještě menší zelené a oranžové obdélné ozdoby evokující osazení drahými kameny. Ve středních částech svislých rámu je výplň světlá a pletencový motiv střídá geometrický ornament složený z několika zubořezů schodištních forem béžové, žluté, oranžové a tyrkysové barvy.²³⁹ Vnitřní stranu rámu celostránkového nadpisu obíhá ještě drobnější

²³⁸ Rostlinná ornamentika spíše naturalistického charakteru je na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na fol. 85r [33], „INITIVM EVANGELII“ fol. 84r [31], celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a na fol. 128r [39], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na fol. 187v [43] a v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Jana na fol. 187v [44] a na fol. 188r [45].

²³⁹ KUBÍK 2008, 468. Geometrický motiv zubořezu schodištních forem se v Cim. 2 objevuje v rámování textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 126v [36].

rámeček s tyrkysovými a modrými obdélnými ornamenty evokujícími osazení drahými kameny (edelsteinrahmen).²⁴⁰

²⁴⁰ JAKOBI 1997, 30.

33. **Evangeliiar**, fol. 85r, Markovo evangelium „INITIVM EVANGELII“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 85r Markovo evangelium „INITIVM EVANGELII“

Druhá strana textu Markova evangelia „INITIVM EVANGELII“ [33] je vsazena do bohatě zdobeného pravoúhlého rámu. Jeho rozvrh je zjednodušenou variantou rámu na protějším fol. 84v [32].

Text evangelia je psán stříbrnou kapítalou na temně purpurovém podkladu, tvoří 18 řádků. V textu je zlatá iniciála E.

Druhá strana textu Markova evangelia je opatřena výrazným rámováním se zlatými konturami, vyplněným pletencovým motivem. Nárožní ornamenty jsou tvořeny vždy ze dvou částí. Levou část tvoří hlava fantaskního tvora, jejíž krk je zúženým pokračováním rámu. Krk je stříbrně konturován a jeho výplň tvoří žlutý pletencový motiv na hnědém podkladu. Hlava se stáčí doleva vně rámu a z její tlamy ční dlouhý oranžový jazyk. Zprava se k hlavě mytického tvora vine stvol se žlutými, oranžovými, zelenými a modrými zavinutými lístky přepásanými bílými či oranžovými prstenci a stylizovanou rozvilinou složené ze zelené či modré polopalmety kombinující laločnaté a zaostřené tvary s naznačenou nervaturou a okrajovým dessinem.²⁴¹ Uprostřed horizontálních částí a symetricky ve třetinách vertikálních částí rámy diagonálně přetínají stříbrné pásy. Výplň rámu je hnědá a pletence kontrastní béžové, modelované vždy o něco tmavším odstínem. Vnitřní stranu rámu celostránkového nadpisu obíhá ještě drobnější rámeček střídavě s tyrkysovými a modrými obdélnými ornamenty evokujícími osazení drahými kameny (edelsteinrahmen).²⁴²

²⁴¹ Rostlinná ornamentika spíše naturalistického charakteru je na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na fol. 85r [33], „INITIVM EVANGELII“ fol. 84r [31], celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a na fol. 128r [39], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na fol. 187v [43] a v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Jana na fol. 187v [44] a na fol. 188r [45].

²⁴² JAKOBI 1997, 30.

34. **Evangeliář**, fol. 125v, sv. Pavel dává příkaz k napsání evangelia sv. Lukášovi, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 125v sv. Pavel dává příkaz k napsání evangelia sv. Lukášovi, nápis na vodorovné liště „HIC LVCAE EVANGEN PAVLVS COMENDAT AGENDVM“

Celostránková miniatura se scénou povolání evangelisty Lukáše [34] je rozvržena do dvou polí. Rámována je v odstupňovaném rámci složeném ze dvou pásků oranžové a červené barvy s vnějšími konturami tmavě hnědé a vnitřními konturami bílé a černé barvy.

Vodorovné členění rámce do dvou částí tvoří černá nápisová páska, která rozděluje výjev na spodní větší díl (zhruba dvě třetiny výjevu) a horní menší díl (zhruba jednu třetinu obrazu).

Scéna zobrazuje svatého Pavla, který pověřuje svatého Lukáše sepsáním evangelia.²⁴³ Výjev se odehrává v neurčité krajinné scenerii.

Apoštol Pavel sedí na dřevěném stolci s jednoduchým zlatostříbrným zdobením horizontálních lišt a neplastickým malovaným ornamentem ve tvaru stylizované homole na čelní stěně.²⁴⁴ Stolec doplňuje obdélná podesta se zlacenými okraji. Ze tříčtvrtečního profilu zobrazený apoštol Pavel se právě otáčí k Lukášovi stojícímu pohledově vpravo. Oděn je do spodního roucha modré barvy s měkce modelovanými sklady a záhyby a svrchního purpurového pláště, který zakrývá spodní roucho téměř až ke kotníkům. Draperie pláště jsou měkce modelovány bělobou a zlatým stínováním. Bosá chodidla vyčnívají ze spodního roucha a volně počívají na podestě sedes, podložena čtvercovým koberečkem oranžové barvy se stříbrným lemem. Pravicí podává Lukášovi svitek. Hlava je zobrazena ze tříčtvrtečního profilu, je lemována krátkými hnědými kadeřemi a krátkým plnovousem. Za hlavou světce je jednoduchá zlatá kruhová svatozář. Modelace inkarnátů světlými lazurami, oči, ústa, nos jsou rámovány hnědými konturami. Velké mandlovitě oči, hledí zpřímá Lukášovi do očí.

²⁴³ ROYT 1991, 148. HALL 1991, 257. RULÍŠEK 2005, nepag. heslo Marek. Dle tradice Marka pokřtil sám svatý Petr, který se stal jeho učitelem. Častěji bývá zobrazován, jak píše evangelium podle Petrova kázání či přímo podle jeho diktátu. Marek je v přeneseném smyslu zmiňován jako syn Petrův. Bible (IP 5.13)

²⁴⁴ Pojetí interiérových prvků (stolců, písařských pulpitů, truhlic a příp. stolku na lahvičku s inkoustem) na všech celostránkových miniaturách vychází z téhož konceptu. Objevují se objekty ze dřeva, mramoru, se zlatými a stříbrnými partiemi a zdobením. Na všech zobrazeních se setkáváme se snahou o perspektivní zobrazení, patrné z perspektivně ubíhajících stupínek, špalet dekorativních ornamentů apod., ale zároveň s určitou mírou nepochopení prostorové perspektivy (např. stolec zobrazený z enfacu a jen jeho hrní plocha vykazuje náznak prostorového řešení) či nezájmem vytvořit dokonale prostorově prohloubený obraz.

Evangelista Lukáš²⁴⁵ je zobrazen v nakročení k Pavlovi, lehce sehnutý, levá noha je předsunuta. Oděn je do modrého spodního roucha a červeného svrchního pláště. Draperie spodního roucha tmavě modrou linkou, plášť je jemně modelován světlejším tónem červené. Ze spodního roucha vyčnívají bosé nohy. V obou rukou drží svitek podávaný svatým Petrem. Hlava je zobrazena ze tříčtvrtečního profilu, je lemována krátkými hnědými kadeřemi. Oči upřené k apoštolovi. Za hlavou jednoduchá kruhová svatozář zlaté barvy. Modelace inkarnátů světlými lazurami, oči, ústa, nos jsou rámovány hnědými konturami.

Stolec Pavlův doplňuje po pravém boku pulpit s nakloněnou mramorovou odkládací deskou, která je nesena kalichovitou hlavicí. Zlatá kalichovitá patka bez zdobení přechází v balustrádovitý dřík členěný kuželkami a stříbrnými prstenci.²⁴⁶

Celý výjev je zasazen do neurčité krajiny se zdůrazněním vegetabilního pásu, tvořeného travnatým porostem seskupeným do kulovitých trsů. Travnaté drny doplňují vždy trojice stonků, které vytváří svou pravidelností dekor. Jde o opakované střídání tří prohnutých stonků s bělavými okvěty a trojici stonků tulipánovitými kalíšky červené barvy.²⁴⁷ Za travnatým porostem přechází pozadí do dvou zelených krajinných pásů, na něž dosedají modrá oblaka.²⁴⁸

Obraz zachycující svatého Pavla s evangelistou Lukášem je vymalován ve spíše tlumenější barevné škále. Na pozadí dvou jemných zelených krajinných pásů, na něž dosedají světle modrá oblaka, vystupují purpurová barva pláště svatého Pavla a jasně červená barva pláště svatého Lukáše.

²⁴⁵ ROYT 2007, 145-147. HALL 1991, 255. RULÍŠEK 2005, nepag. heslo Lukáš. Lukáš byl původním povoláním lékař. Byl spolupracovníkem a přítelem Pavla, který jej nazval „milovaným lékařem“. (Ko 4.14).

²⁴⁶ Výše popsané schéma je rozpracovááno na dalších místech Cim. 2: na celostránkových miniaturách „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35] a „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41].

²⁴⁷ Vegetativní porosty s trsy trávy jsou stejného charakteru na celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Jedním z inspiračních zdrojů krajinného prostředí výjevu mohla být scéna Geneze v Bibli z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL, Ad. 10 546) [65].

²⁴⁸ Pozadí tvořené několika vodorovnými barevnými pásy jemných pastelových tónů je komponováno obdobně na všech celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Poslední večeře“ na fol. 185r [40], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Ve scénách „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29] jsou vodorovné pásy zvlněné. Malíř mohl vycházet z předloh, jakými jsou díla Tourské školy kolem poloviny 9. století (během episcopátu opata Viviana 843-851) např. Bible z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL Ad. 10 546) [65], První bible Karla Holého tzv. Vivianova bible (dnes v Paříži, BNF, Lat. 1) [64] či Evangeliář de Du Fey, (dnes v Paříži, BNF 9385, Lat. 9385) [69].

Předělová nápisová páska s [HIC LVCAE EVANGEN PAVLVS COMENDAT AGENDVM] je černé barvy, písmena jsou psána zlatou kapitálou. Ve volném prostoru na konci řádku je tečka v ose řádku.

V horním poli miniatury je vyobrazena svatozář, z níž vybíhají dolů bílé, červené a modré paprsky. Svatozář se skládá ze tří soustředných pásů, dvou modrých a prostředního zeleného. Dva vnější jsou pokryty zlatými hvězdami, každý je ještě zvlášť zlatě konturován, vně je kontura navíc stříbrná. Pozadí ve cviklech je ve dvou tónech okrově rumělkových červánků.

35. **Evangeliář**, fol. 126r, evangelista Lukáš, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 126r evangelista Lukáš, nápis na liště: „LUCAS PER VITVLV X / IT FERT PONTIFICATUM“

Celostránková miniatura s portrétem evangelisty Lukáše [35] je rozvržena do dvou polí. Rámována je v odstupňovaném rámci složeném ze dvou pásků oranžové a červené barvy s vnějšími konturami tmavě hnědé a vnitřními konturami bílé a černé barvy.

Vodorovné členění rámce do dvou částí tvoří černá nápisová páska, která rozděluje výjev na spodní větší díl (zhruba tři pětiny výjevu) a horní menší dílec (zhruba dvě pětiny obrazu).

Evangelista Lukáš sedí na dřevěném stolci truhlového typu, s jednoduchým zlatým a stříbrným zdobením horizontálních lišt, vymezujících odstupňování sedadla. Na čelní straně, ve středním poli je malovaný neplastický ornament složený z trojice různě velkých stylizovaných homolí. Stolec je doplněn profilovanou podestou obdélného tvaru, kterou zdobí obdobné zlacené lišty.²⁴⁹

Sedící svatý Lukáš je zde zobrazen z profilu, s nohama volně překříženými (levou přes pravou), zapisující evangelium. Je oděn do spodního světle modrého roucha s lemy na rukávech a spodním okraji roucha v tónu tmavší modře, s lineárním naznačeným řasením. Svrchní plášť purpurové barvy skoro zcela zakrývá spodní roucho, je veden od pravé ruky kolem zad a pod ramenem levé ruky, dále pak kolem beder, volně splývá přes kolena světce a je ukončen zhruba v polovině lýtek. Sklady a záhyby draperie jsou měkce modelovány bělobou se zlatým stínováním umocňujícím pocit plastičnosti. Bosá chodidla vyčnívají ze spodního roucha a volně spočívají na podestě sedes, levé podloženo čtvercovým koberečkem oranžové barvy a zeleným lemem, pravé chodidlo se špičkou opírá o podestu s patou odlehčenou. Levicí evangelista přidržuje okraj kodexu, s palcem pozdviženým v náznaku gesta, v pravici drží písadlo a hřbetem ruky si přidržuje listy přivírajícího se kodexu.

²⁴⁹ Pojetí interiérových prvků (stolců, písařských pulpitů, truhlic a příp. stolku na lahvičku s inkoustem) na všech celostránkových miniaturách vychází z téhož konceptu. Objevují se objekty ze dřeva, mramoru, se zlatými a stříbrnými partiemi a zdobením. Na všech zobrazeních se setkáváme se snahou o perspektivní zobrazení, patrné z perspektivně ubíhajících stupínek, špalet dekorativních ornamentů apod., ale zároveň s určitou mírou nepochopení prostorové perspektivy (např. stolec zobrazený z enfacu a jen jeho hrní plocha vykazuje náznak prostorového řešení) či nezájmem vytvořit dokonale prostorově prohloubený obraz.

Hlava světce je zobrazena ze tříčtvrtě profilu, lemována krátkými hnědými vlasy. Za hlavou světce je jednoduchá zlatá kruhová svatozář. Modelace inkarnátů světlými lazurami, oči, ústa, nos jsou rámovány hnědými konturami. Velké mandlovité oči hledí zpřímá do otevřeného kodexu.

Po pravém boku stolce je umístěn pulpit s nakloněnou mramorovou odkládací deskou. Zlatá kalichovitá noha bez zdobení přechází ve stříbrný balustrádovitý dřík členěný prstenci a kuželkami,²⁵⁰ deska pulpitu hladká. Čelně před sedes stojí perspektivně zobrazená hranolová schránka s pootevřeným volným víkem, obsahujícím svitky. Schránka je tmavě hnědé barvy, se zlatým lemem víka a horního okraje, na čelní stěně zlaté zámkové kování. Schránka má výrazný profilovaný podstavec. Celý výjev je zasazen do neurčité krajiny se zdůrazněním vegetabilního pásu, tvořeného travnatým porostem seskupeným do kulovitých trsů a to zejména v pohledově levém rohu výjevu. Travnaté drny zdobí vždy trojice stonků, které vytváří svou pravidelností dekor. Jde o opakované střídání tří prohnutých stonků s bělavými okvětimi a trojici stonků s tulipánovými kalíšky červené barvy.²⁵¹ Za travnatým porostem přechází pozadí do monotónní zelené barvy, na nějž dosedají dva modré pásy oblak v různých odstínech.²⁵²

Výjev zachycující sv. Lukáše při psaní evangelia je vymalován v poměrně jasných barvách. Důraz je kladen na purpurový plášť a oranžový stolec na němž je evangelista usazen. Pozadí vychází z jemných dvou odstínů modře imitující nebe a jasně zelené modelace krajinného pásu.

Předělová nápisová páska s textem [LUCAS PER VITVLV X IT FERT PONTIFICATUM] je černé barvy, písmena jsou psána zlatou kapitálou.

²⁵⁰ Výše popsané schéma je rozpracovááno na dalších místech Cim. 2: na celostránkových miniaturách „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35] a „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41].

²⁵¹ Vegetativní porosty s trsy trávy jsou stejného charakteru na celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Jedním z inspiračních zdrojů krajinného prostředí výjevu mohla být scéna Geneze v Bibli z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL, Ad. 10 546) [65].

²⁵² Pozadí tvořené několika vodorovnými barevnými pásy jemných pastelových tónů je komponováno obdobně na všech celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Poslední večeře“ na fol. 185r [40], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Ve scénách „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29] jsou vodorovné pásy zvlněné. Malíř mohl vycházet z předloh, jakými jsou díla Tourské školy kolem poloviny 9. století (během episcopátu opata Viviana 843-851) např. Bible z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL Ad. 10 546) [65], První bible Karla Holého tzv. Vivianova bible (dnes v Paříži, BNF, Lat. 1) [64], či Evangeliář de Du Fey, (dnes v Paříži, BNF 9385, Lat. 9385) [69].

Ve volném prostoru za nápisem je jednoduchý ornament tvořený stylizovanou ležící routou a dvěma páry nepravidelných teček umístěných vždy při špici kosočtverce.

Horní menší pole listu člení trojdílná arkáda se širším středním polem, nesená torčovanými sloupy se stylizovanými ionskými hlavicemi, černé oblouky arkád jsou zdobeny jasně zeleným akantovým dekorem.

Pod středním obloukem leží vůl, jež mezi předníma nohama svírá zavřený kodex.²⁵³ Ležící vůl je vyobrazen z profilu, za hlavou má jednoduchou kruhovou svatozář zlaté barvy. Jeho tělo je hnědé a anatomická plnost je modelována plasticky světlejším odstínem hnědi. Zešíroka rozevřená vzepjatá křídla jsou prokreslena světlejšími tóny hnědé, okrové a zlaté barvy, konce perutí černé. V bočních arkádách jsou ve vrcholech oblouku zavěšeny na jednoduchých řetízcích vykuřovadla. Boční arkády jsou stříbrně konturovány, vlys tvoří pásově uspořádané zaostřené polopalmety. Střední oblouk přesahuje nad vnější rám, v jeho vrcholu je zlatá korouhev ve tvaru kohouta. Pozadí průhledu arkád je purpurové, doplněné ve spodní části o opakující se motiv dekorativní vegetace.

²⁵³ ROYT 2007, 145-147 a HALL 1991, 255 a RULÍŠEK 2005, nepag. heslo Lukáš. Lukášovým atributem je okřídlený vůl či býk, jedna z apokalyptických bytostí.

36. **Evangeliář**, fol. 126v, celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 126v Celostránkový nadpis „INCIPIIT EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM“

Celostránkový nadpis Evangelia sv. Lukáše [36] je vsazen do bohatě zdobeného pravoúhlého rámu.

Vnitřní pole zrcadla textu je rozděleno na čtyři řádky textu²⁵⁴ vložených mezi pět dekorativních pásů. Řádky s textem [INCIPIIT EVANGELIVM SECUNDUM LVCAM] provedeným zlatou kapitálou jsou silně stříbrně rámovány.

V horním pásu je uprostřed zelená palmeta kombinující laločnaté a zaostřené tvary a v jejím vrcholu bílá laločnatá palmeta.²⁵⁵ Obě mají naznačenou nervaturu a bílý okrajový dessin. Po stranách pak leží symetricky dva fantaskní tvorové, jejichž těla jsou stylizována do pletenců. Jejich bílé štíhlé hlavy se otáčejí směrem k vnějším okrajům rámu, dlouhé žluté zobáky jsou zakousnuté do těla. Levý je bílý, pravý zelený. Ve druhém pásu se vine zleva doprava stylizovaná rozvilina zeleného trubicovitě utvářeného a symetricky stáčeného stvolu, přepásaného oranžovými prstenci, jež se ve vrcholu rozdvojuje a stáčí až za okraje řádku s textem. Vyrůstají z ní zelené a modré laločnaté palmety s naznačenou nervaturou a bílým okrajovým dessinem, oranžové úponky a naturalistický kadeřavý akant se zaostřenými a laločnatými tvary bílé barvy.²⁵⁶ V prostředním pásu se vine v opačném směru stylizovaná rozvilina žlutého trubicovitě utvářeného a symetricky stáčeného stvolu, přepásaného oranžovými prstenci, jež se ve vrcholu rozdvojuje a stáčí až za okraje řádku s textem. Vyrůstají z ní bílé stylizované kalichovité palmety bez nervatury a okrajového dessinu a bílý a žlutý naturalistický kadeřavý akant se zaostřenými a laločnatými tvary a bílý trojlist s naznačenou nervaturou.

²⁵⁴ Rozvržení stránky je stejné jako na celostránkovém nadpisu „INCIPIIT EVANGELIVM“ na fol. 24v [24], avšak zde řádky s textem nedosahují až k obdélnému rámování.

²⁵⁵ Motiv palmy kombinující laločnaté a zaostřené tvary, v jejímž vrcholu je další laločnatá palmeta či trojlist se objevuje ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkové iniciály „INITIVM EVANGELII“ na fol. 84r [31], na celostránkovém nadpisu „INCIPIIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36] a na celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ na fol. 127r [37] je palmeta nahrazena trojlistem.

²⁵⁶ Rostlinná ornamentika spíše naturalistického charakteru je na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na fol. 85r [33], „INITIVM EVANGELII“ fol. 84r [31], celostránkovém nadpisu „INCIPIIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a na fol. 128r [39], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na fol. 187v [43] a v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Jana na fol. 187v [44] a na fol. 188r [45].

Ve čtvrtém pásu se analogicky ke druhému pásu vine zleva doprava stylizovaná rozvilina zeleného trubicovitě utvářeného a symetricky stáčeného stvolu, přepásaného oranžovými prstenci, jež se ve vrcholu rozdvouje a stáčí až za okraje řádku s textem. Vyrůstají z ní zelené a hnědé laločnaté palmety s naznačenou nervaturou a bílým okrajovým dessinem, oranžové úponky a naturalistický kadeřavý akant se zaostřenými a laločnatými tvary hnědé, žluté a bílé barvy. Druhý a čtvrtý pás vyrůstají ze stylizovaného květu tyrkysové barvy s oranžovým okrajem, prostřední pás z geometrického motivu přiléhajícím k pravoúhlému rámování stránky.²⁵⁷ V dolním pásu je, obdobně jako v horním pásu, uprostřed hnědá palmeta kombinující laločnaté a kadeřavé tvary a v jejím vrcholu zelená laločnatá palmeta.²⁵⁸ Obě mají naznačenou nervaturu a bílý okrajový dessin. Po stranách pak leží symetricky dva fantaskní tvorové, jejichž těla jsou stylizována do pletenců. Jejich bílé štíhlé hlavy se otáčí směrem k vnějším okrajům rámu, dlouhé žluté zobáky jsou zakousnuté do těla. Levý je zelený, pravý modrý. Pozadí ornamentálně pojednaných pásů je žluté, tyrkysové, modré a hnědé.

Celostránkový nadpis je zasazen do výrazného obdélného rámování, vyplněným motivy symetrických pletenců. V pravém horním rohu je modrá palmeta kombinující laločnaté a zaostřené tvary s naznačenou nervaturou a bílým okrajovým dessinem. Jeho rozvrh je stejný, jako na protějším fol. 127r [37]. Rohy rámu jsou obkrouženy vždy tříčtvrtěkruhem, který se dovnitř iluminace sbíhá v pravém úhlu, aby odsud zpět vytryskl ve formě štíhlých linií protínajících vnitřní pole nárožní sestavy a v obloukovitém tvaru vybíhají vně rámu, přičemž tyto výběhy jsou zakončeny buď laločnatými polopalmetami nebo hlavami fantaskních tvorů, které se z vnější strany zakusují do rámování stránky.²⁵⁹ Tvorové mají hnědé hlavy, výrazné zelené protáhlé uši, které se na konci stáčí mírně nahoru a delší žluté tlamy. Na opačnou stranu vybíhají ocasy stylizované do podoby laločnatých polopalmet. Všechny čtyři stříbrné nárožní ornamenty jsou stejné, liší se jen různou barevnou výplní. Konturování rámu je zlaté.

²⁵⁷ KUBÍK 2008, 468. Geometrický motiv zubořezu schodištních forem se v Cim. 2 objevuje v rámování textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na celostránkovém nadpisu „INCIPIIT EVANGELIVM“ na fol. 126v [36].

²⁵⁸ Obdobný motiv se objevuje na celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ na protějším fol. 127r [37].

²⁵⁹ Nárožní ornament se tříčtvrtěkruhem zakončeným zoomorfními hlavami je v Cim. 2 na celostránkovém nadpisu „INCIPIIT EVANGELIVM“ na fol. 126v [36] a celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ na protějším fol. 127r [37]. Analogie tohoto motivu lze nalézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [59], jehož vznik je kladen do let 871-877, Evangelii Františka II. (Paříž, BNF, Lat. 257) [60] ze 2. poloviny 9. století, <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.

Stránka je vypravena v pestré barevné škále. Převládá barva žlutá, tyrkysová, modrá a hnědá pozadí dekorativních pásů, z níž vystupuje zlatý nápis a kontury rámování. Těla fantaskních tvorů jsou utvářena tenkou hnědou linií a jejich těla, stylizovaná do motivů pletenců, jsou plošně kolorována v odstínech bílé, zelené a modré barvy. Motivy rostlinné jsou modelovány bělobou, mají též bílý okrajový dessin a naznačenou nervaturu tenkou hnědou linií.

37. **Evangeliář**, fol. 127r, celostránková iniciála „QVONIAM QVIDEM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 127r Celostránková iniciála „QVONIAM QVIDEM“

Celostránková iniciála „QVONIAM QVIDEM“ [37], započínající Lukášovo evangelium, je vsazena do zdobeného pravoúhlého rámu.

Uprostřed bohatě vyplněné kompozice je majuskulní písmeno Q, které rámuje tenká hnědá linie. Tělo písmene Q je rozděleno do více segmentů. Oválná část těla písmene Q je rozdělena do čtyř částí, z nichž každá je zvlášť silně konturována zlatě, v horizontální ose této oválné části jsou ještě vsazeny dva medailony se silným stříbrným obrysem. Vnitřní pole medailonů vyplňuje květinová srostlice v podobě čtyř srostlých stylizovaných zelených laločnatých trojlistů a zdůrazněným obrubovým rámem. Střed mezi nimi je oranžový, podklad vnitřního pole medailonu žlutý. Výplň levé horní a pravé dolní části těla iniciály Q je hnědá s kontrastním světlým fantaskním tvorem, jehož tělo je stylizováno do pletencového motivu. Má štíhlou bílou hlavu a v zobáku drží svůj ocas. Mezi pletenci jsou menší žluté, oranžové a zelené obdélné výplně, evokující inkrustaci drahokamy. Pravá horní a levá dolní část oválného těla iniciály je vyplněna stylizovanou rostlinnou rozvilinovou kompozicí na žlutém, fialovém a modrém podkladu; ze zelených trubicovitě utvářených stvolů vyrůstají béžové, žluté, oranžové a zelené polopalmy bez nervatury ale s okrajovým bílým dessinem. Kauda je rozčleněna do tří částí. Levou část kaudy vytváří modrá zaostřená palmeta a pravou část protáhlá fialová kadeřavá polopalmeta aditivně kombinující zaostřené a laločnaté tvary. Obě části kaudy jsou rámovány bílým okrajovým dessinem. Směrem dolů z kaudy vyrůstá ještě dvojice zelených kalichovitě komponovaných stylizovaných laločnatých palmet s bílým okrajovým dessinem. Střední část těla kaudy má hnědou výplň a v ní dva fantaskní tvory s propletenými těly stylizovanými do pletence. V zobáku drží svůj ocas. Mezi oválnou částí iniciály Q a kaudu jsou ještě vsazeny, k sobě horizontálně odvrácené, zelený trojlist a zelená palmeta s okrajovým dessinem a výraznou zlatou konturou.

Do vnitřního pole iniciály Q je zasazeno písmeno M. Je silně stříbrně konturováno. Jeho tělo vyplňují světlé motivy pletenců (seilmuster)²⁶⁰ na hnědém, zeleném a modrém podkladu. Střední část dolní špičky písmene M je stylizována do motivu pletencové kornui

²⁶⁰ JAKOBI 1997, 30.

provedené silnou zlatou konturou.²⁶¹ Její části jsou zeleně vybarveny. Paty a horní špičky písmene M zakončují pletencové kornua, z jejichž obrysu vyrůstají dvojice fantaskních hlav.²⁶² Čtyři hlavy drží v tlamě tělo písmene Q a čtyři hlavy, otočené dovnitř vnitřního pole, mají vyplazený jazyk. Pozadí vnitřního pole je světle žluté a fialové barvy. Vnitřní pole iniciály Q dále pokrývají jednoduté rostlinné a zoomorfní motivy na žlutém, oranžovém, fialovém, zeleném a modrém pozadí. Na vertikální ose dole směrem vzhůru vyrůstá zelená laločnatá palmeta a v jejím vrcholu béžový trojlist s tmavší nervaturou a bílým okrajovým dessinem.²⁶³ Na téže ose, v horní části vnitřního pole iniciály Q je zelený zaostřený kadeřavý akant s protahovanými okraji do vlasových linií doplněný tmavší nervaturou a bílým okrajovým dessinem a vrcholem v podobě zelené pětilaločnaté palmety s bílým okrajovým dessinem.

Celou horní polovinu vnějšího pole iniciály Q vyplňují bílá těla stylizovaná do pletenců dvou fantaskních tvorů. Mají bílé štíhlé hlavy a dlouhé světle žluté zobáky. Dolní polovinu vnějšího pole iniciály Q vyplňují dva a dva hlavami k sobě obrácení, horizontálně postavení, fantaskní tvorové. Mají štíhlé bílé hlavy, stylizovaná štíhlá těla světle žluté barvy a čtyři nohy. Úplně dole je zlatou kapitálou provedený nápis [QUIDEM MULTI CONATI SUNT ORDI], kterým započíná Lukášovo evangelium. Nápis je podtržen modrou silnou linkou, ze které vpravo vyrůstá stylizovaný zaostřený trojlist. Na písmenech nápisu jsou opření svými bílými pařáty dva fantaskní tvorové, kteří mají zelené stylizované tělo do pletencových motivů. Levý čtyřnohý drak má bílou štíhlou hlavu a dlouhý zobák. Jeho velice dlouhý bílý jazyk a ocas jsou stylizovány do pletencového motivu. Pravý dvounohý tvor má hlavu s oranžovými ušima a mohutný pětídílný oranžový jazyk, který mu ční z tlamy.

²⁶¹ Motiv kornuí se v Cim. 2 objevuje v řadě variant na všech celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25], „INITIUM EVANGELII“ na fol. 25r [31], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ na fol. 127r [37] a celostránkové iniciále „IN PRINCIPIO“ na fol. 187r [43] Analogie tohoto výzdobného motivu lze nalézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [47], jejíž vznik je kladen do let 871-877, Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [48], jež byl vytvořen ve třetí či čtvrté čtvrtině 9. století. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.

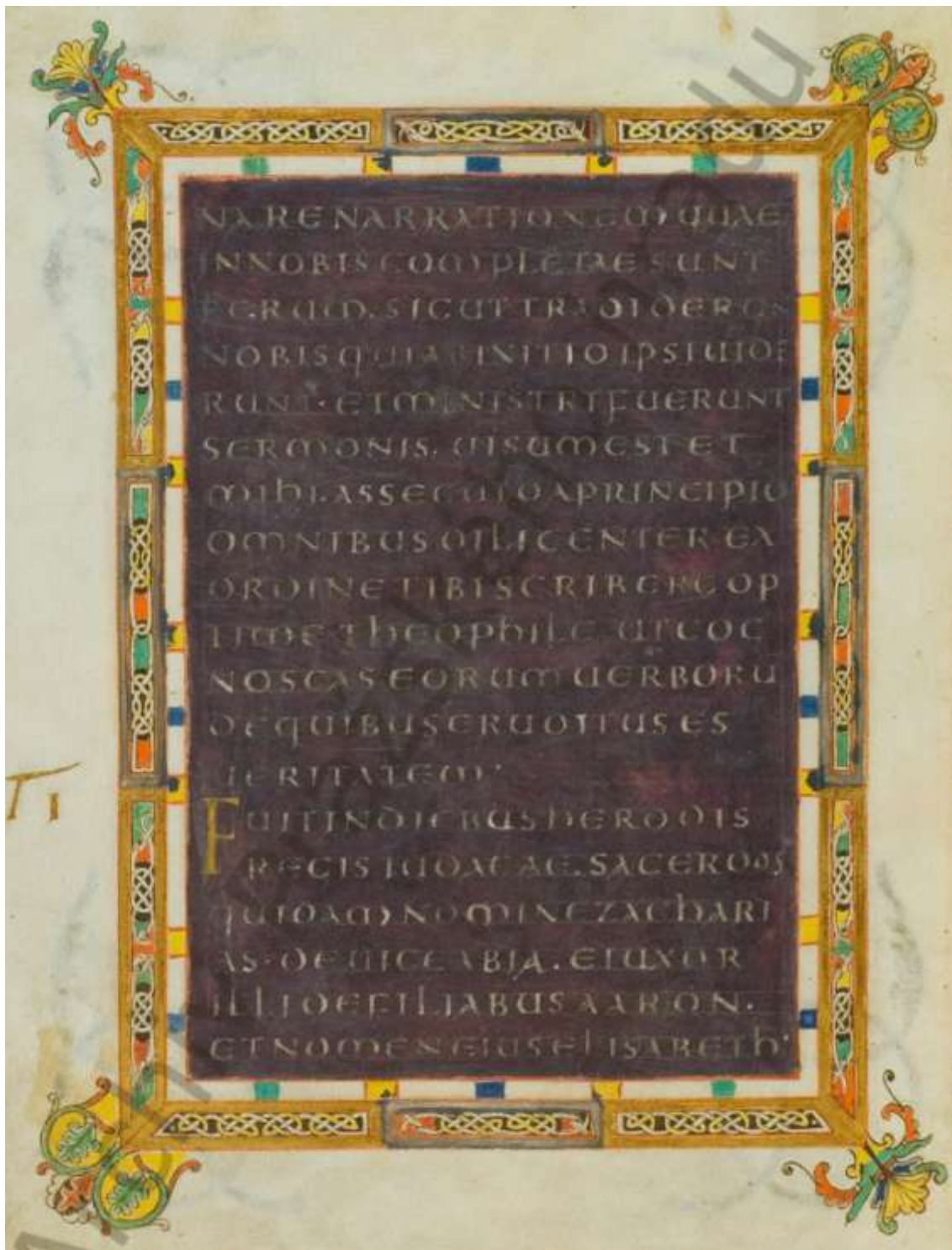
²⁶² Analogie motivu kornuí zakončených zoomorfními hlavami a jejich další varianty je možno nalézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [49], jejíž vznik je kladen do let 871-877, Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [51], jež byl vytvořen ve třetí či čtvrté čtvrtině 9. století a Evangeliáři ze Saint Vaast (Saint Vaast, BM, ms. 1045) [52] ze druhé poloviny 9. století. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011, CRIVELLO 2007, 16-23.

²⁶³ Motiv palmety kombinující laločnaté a zaostřené tvary, v jejímž vrcholu je další laločnatá palmeta či trojlist se objevuje ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkové iniciály „INITIUM EVANGELII“ na fol. 84r [31], na celostránkové celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36] a na celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ na fol. 127r [37] je palmeta nahrazena trojlistem.

Iniciála „QVONIAM QVIDEM“ je vsazena do bohatě zdobeného obdélného rámování, vyplněného motivy světlých symetrických pletenců na hnědém podkladu. V pravém horním rohu jej střídá zelený a v levém dolním rohu béžový zaostřený kadeřavý akant s nervaturou a bílým okrajovým dessinem. Jeho rozvrh je stejný, jako na protějším fol. 126r [36]. Rohy rámu jsou obkrouženy vždy třičtvrtěkruhem, který se dovnitř iluminace sbíhá v pravém úhlu, aby odsud zpět vytryskl ve formě štíhlých linií protínajících vnitřní pole nárožní sestavy a v obloukovitém tvaru vybíhají vně rámu, přičemž tyto výběhy jsou zakončeny buď laločnatými polopalmetami nebo hlavami fantaskních tvorů, které se z vnější strany zakusují do rámování stránky.²⁶⁴ Tvorové mají hnědé hlavy, výrazné zelené protáhlé uši, které se na konci stáčí mírně nahoru a delší žluté tlamy. Na opačnou stranu vybíhají ocasy stylizované do podoby laločnatých polopalmet. Všechny čtyři stříbrné nárožní ornamenty jsou stejné, liší se jen různou barevnou výplní. Konturování rámu je zlaté.

K dojmu plošnosti a jednoduše stránky přispívá jemná barva pozadí, které je koncipováno převážně ve světle žluté, hnědé a světle tyrkysové barvě. Oživují jej partie jasně modré a oranžové barvy. Na pozadí vystupují iniciály Q a M jejichž tělo je zlaté a stříbrně konturováno. Těla fantaskních tvorů stylizované do pletenců jsou převážně bílá či světle žlutá, jen dva draci, jež se svými pařáty opírají o písmena nápisu, mají plošně kolorovaná zelená těla. Rostlinné motivy, které zdobí tuto celostránkovou iniciálu, jsou modelovány bělobou mají často bílý okrajový dessin a naznačenou nervaturu tenkou hnědou linií.

²⁶⁴ Nárožní ornament se třičtvrtěkruhem zakončeným zoomorfními hlavami je v Cim. 2 na celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 126v [36] a celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ na protějším fol. 127r [37]. Analogie tohoto motivu lze nalézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [59], jejíž vznik je kladen do let 871-877, Evangeliáři Františka II. (Paříž, BNF, Lat. 257) [60] ze 2. poloviny 9. století, <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.

38. **Evangeliář**, fol. 127v, Lukášovo evangelium „QVONIAM QVIDEM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 127v Lukášovo evangelium „QVONIAM QVIDEM“

První strana textu Lukášova evangelia „QVONIAM QVIDEM“ [38] je vsazena do bohatě zdobeného pravoúhlého rámu. Jeho rozvrh je obdobný jako na protějším fol. 128r [39].

Text evangelia je psán stříbrnou kapítalou na temně purpurovém podkladu, tvoří 19 řádků. V textu je zlatá iniciálka F.

První dvě strany Lukášova evangelia jsou opatřeny výrazným rámováním se zlatými konturami, vyplněným pletencovým motivem. Nárožní ornamenty tvoří květinové srostlice - vždy úhlopříčně dvě a dvě stejného typu. V levém horním a pravém dolním rohu jsou srostlice v jasných tónech žluté, oranžové, zelené a modré barvy. Jsou tvořeny symetricky uspořádanými polopalmetami kombinujícími laločnaté a zaostřené tvary, které ve vrcholu svírají žlutou vějířovitou palmetou kombinující laločnaté a zaostřené tvary. V pravém horním a levém dolním rohu je symetricky sestavená květinová srostlice tvořena dvěma k sobě přisazenými zelenými stvoly, ze kterých vyrůstají bílé a oranžové akantové zavinuté lístky a bílé laločnaté polopalmy, které se sbíhají k sobě a svírají mezi sebou oranžovou palmetu s naznačenou nervaturou a bílým okrajovým dessinem. Stvoly se pravidelně stáčí a vytváří tak medailony, v nichž vyrůstají zelené laločnaté palmety s naznačenou nervaturou a bílým okrajovým dessinem. Jejich pozadí je žluté.²⁶⁵ Horizontální části rámu jsou rozdělené do tří segmentů, z nichž každý je ještě zvláště silně konturován. V krajních segmentech výplň tvoří bílé pletencové motivy na hnědém pozadí. Jejich kontury jsou zlaté. Výplň středních segmentů tvoří zoomorfní tvorové, jejichž tělo je stylizováno do bílých pletencových motivů na hnědém pozadí, v dolní horizontální partii částečně i oranžovém pozadí. Kontury krajních segmentů jsou zlaté, středních segmentů stříbrné. Vertikální části rámu jsou rovněž rozděleny do třech segmentů, z nichž každý je zvláště silně konturován. V krajních segmentech výplň tvoří zoomorfní tvorové, jejichž těla jsou stylizována do bílých pletencových motivů. Výplň středních segmentů tvoří bílé

²⁶⁵ Rostlinná ornamentika spíše naturalistického charakteru je na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na fol. 85r [33], „INITIUM EVANGELII“ fol. 84r [31], celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a na fol. 128r [39], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na fol. 187v [43] a v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Jana na fol. 187v [44] a na fol. 188r [45].

pletencové motivy. Pozadí vertikálních částí rámu je žluté, oranžové, tyrkysové a hnědé. Kontury krajních segmentů jsou zlaté, středních segmentů stříbrné. Vnitřní stranu rámu celostránkového nadpisu obíhá ještě drobnější rámeček se žlutými, tyrkysovými a modrými obdélnými ornamenty evokujícími osazení drahými kameny (edelsteinrahmen).²⁶⁶

²⁶⁶ JAKOBI 1997, 30.

39. **Evangeliář**, fol. 128r, Lukášovo evangelium „QVONIAM QVIDEM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 128r Lukášovo evangelium „QVONIAM QVIDEM“

Druhá strana textu Lukášova evangelia „QVONIAM QVIDEM“ [39] je vsazena do bohatě zdobeného pravoúhlého rámu. Jeho rozvrh je obdobný jako na protějším fol. 128r [38].

Text evangelia je psán stříbrnou kapítalou na temně purpurovém podkladu, tvoří 19 řádků.

Druhá strana textu Lukášova evangelia je opatřena výrazným rámováním se zlatými konturami, vyplněným pletencovým motivem. Nárožní ornamenty tvoří květinové strostlice - vždy úhlopříčně dvě a dvě stejného typu. V levém horním a pravém dolním rohu je aditivně sestavená květinová strostlice tvořená dvěma přisazenými žlutými stvoly, a modrými a tyrkysovými polopalmetami kombinujícími laločnaté a zaostřené tvary. Stvoly se k sobě spirálovitě stáčí, přičemž jejich obrysy vytváří srdčitou kompozici, jejíž vnitřní plochu vyplňuje žlutá zaostřená palmeta s naznačenou nervaturou na oranžovém, tyrkysovém a modrém pozadí. V pravém horním a levém dolním rohu je aditivně sestavená květinová strostlice tvořená dvěma zelenými trubicovitě utvářenými stvoly přepásanými oranžovými prstenci, ze kterých vyrůstají bílé, žluté, oranžové, tyrkysové a modré polopalmetry kombinující laločnaté a zaostřené tvary. Stvoly se k sobě spirálovitě stáčí, přičemž jejich obrysy vytváří srdčitou kompozici, jejíž vnitřní plochu vyplňuje oranžovo tyrkysový zavlnutý lupen na žlutém pozadí.²⁶⁷ Horizontální části rámu jsou rozdělené do tří segmentů, z nichž každý je ještě zvlášť silně konturován. Výplň jednotlivých segmentů tvoří béžové pletencové motivy modelované vždy o něco tmavším odstínem na hnědém pozadí. Vertikální části rámu jsou rovněž rozděleny do třech segmentů. Výplň jednotlivých segmentů tvoří vždy dvojice zoomorfních tvorů, jejichž těla jsou stylizována do béžových pletencových ornamentů, které jsou modelovány vždy o něco tmavším odstínem na žlutém, oranžovém, tyrkysovém a hnědém pozadí. Kontury středních segmentů rámu jsou stříbrné, krajních segmentů zlaté. Vnitřní stranu rámu

²⁶⁷ Rostlinná ornamentika spíše naturalistického charakteru je na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na fol. 85r [33], „INITIUM EVANGELII“ fol. 84r [31], celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a na fol. 128r [39], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na fol. 187v [43] a v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Jana na fol. 187v [44] a na fol. 188r [45].

celostránkového nadpisu obíhá ještě drobnější rámeček se žlutými, tyrkysovými a modrými obdélnými ornamenty evokujícími osazení drahými kameny (edelsteinrahmen).²⁶⁸

²⁶⁸ JAKOBI 1997, 30.

40. **Evangeliář**, fol. 185v, Poslední večeře, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

**Fol. 185v Poslední večeře, nápis na okraji segmentu nebes: „LUX MVNDI XPS
SIMUL EST ET VITA PERENNIS“, nápis na vodorovné liště: „HIC CUM
DISCIPULIS DNS CONVIVA RECUMBIT“**

Celostránková miniatura se scénou Poslední večeře na počátku evangelia sv. Jana [40] je rozvržena do dvou polí. Rámována je v odstupňovaném rámci složeném ze dvou pásků oranžové a žluté barvy s hnědými konturami. Barevné pásy odděluje bílá kontura.

Vodorovné členění rámce do dvou částí tvoří purpurová nápisová páska, která rozděluje výjev na spodní větší díl (zhruba jedna třetina výjevu) a horní menší dílec (zhruba dvě třetiny obrazu).

Výjev je zarámován v obdélném poli, v horní části vymezeném přímým překladem, který nese dvojice tordovaných sloupů se zlacenými hlavicemi. Nad překladem vystupuje trojice stylizovaných architektonicky ztvárněných hnědých objektů členěných v průčelí vždy třemi nikami – oba krajní, nižší, mají nízké trojúhelné tympanony, střední, zobrazený perspektivně, je o něco vyšší, členěný zlatými kordonovými římsami. K jeho okrajům se po obou stranách upínají látkové draperie, pověšené ve formě festonů a při koncích omotané o dvojici žerdí s kulovitými zlacenými hlavicemi, které v prostoru předstupují před výše popsanou architekturu.²⁶⁹ Mezi těmito žerděmi je na překladu zavěšena dvojice vykuřovadel. Pozadí blankytně modré. Ve spodní části výjevu je na světle zeleném pozadí zobrazena scéna Poslední večeře Páně.²⁷⁰ Celou plochu desky jídelního stolu obdélného tvaru zakrývá ubrus světle modré barvy s okrovým rámcem. Na stole jsou náhodně bez uspořádání rozloženy příbory, ostré nože, dva kalichy a v náznaku vymalované stylizované

²⁶⁹ Pojetí interiérových prvků (stolců, písařských pulpitů, truhlic a příp. stolku na lahvičku s inkoustem) na všech celostránkových miniaturách a architektonickým motivů na fol. 185v [40] vychází z téhož konceptu. Objevují se objekty ze dřeva, mramoru, se zlatými a stříbrnými partiemi a zdobením. Na všech zobrazeních se setkáváme se snahou o perspektivní zobrazení, patrné z perspektivně ubíhajících stupínků, špalet dekorativních ornamentů a oken apod., ale zároveň s určitou mírou nepochopení prostorové perspektivy (např. pouze jeden ze tří vedle sebe stojících domů je zobrazen perspektivně a zbývající dva jsou zobrazeny v nárysu) či nezájmem vytvořit dokonale prostorově prohloubený obraz.

²⁷⁰ ROYT 2007, 244. HALL 1991, 366. RULÍŠEK 2005, nepag. heslo Poslední večeře. Označuje se tak večeře na oslavu židovského svátku Pascha, kterou slavil Ježíš se svými učedníky před svým zajetím. Při večeři jim Ježíš oznámil, že jeden z nich jej zradí. Evangelia popisují událost Poslední večeře a Označení zrádce (Mt 26.17-30, Mk 14.12-26, L 22.7-23, J 13.21-30) takto: „*Amen, pravím vám, jeden z vás mně zradí. ... „Je to ten, pro koho omočím tuto skývu chleba a podám mu ji“.* Mt 26.23 jinde „*Jeden ze Dvanácti, který se mnou namáčí chléb v téže míse.*“ Mk 14.20

jídlo. Za stolem sedí řada učedníků (10 apoštolů), zobrazených jako polopostavy se svatozářemi zlaté a stříbrné barvy, zcela vlevo pak sedí Kristus, zobrazený z profilu. Oděn je do spodního roucha modré barvy, plasticitu draperie naznačuje stínování o odstín modré skoro až bílé barvy. Svrchní plášť Krista červené barvy, cípem zahaluje i Janova ramena, který se opírá o jeho hrud'.²⁷¹ Jeho bosé nohy předsunuty před stůl, pravá překřížena přes levou. Levice skryta za postavou Jana, pravicí žehná Eucharistii, kterou nad kalichem stojícím na stole před Kristem, přidržuje Jidáš. Hlava Krista zobrazena ve tříčtvrtečním profilu, lemována dlouhými kučeravými kadeřemi uprostřed sčesanými do pěšinky. Bez plnovousu.²⁷² Za hlavou Krista kruhová svatozář zlaté barvy. Mandlovitě oči upřeně hledí k učedníkům. Jan je zobrazen jako stařec s prošedivělými vlasy a plnovousem, nemá svatozář. Jidáš, je zobrazen stojící v nakročení před stolem, pravá noha předsunuta. Oděn je do světle modrého roucha a svrchního pláště hnědé barvy, jehož sklady a záhyby jsou modelovány v tmavším tónu hnědé. Jeho nohy přesahují do vnějšího rámce. V pravici drží Eucharistii, v levici nůž ostřím namířeným proti Kristovi.²⁷³ Ze stolu visí pásy zelené nařasené draperie, tzv. čalounu, navozující pocit těžké drahé textilie. Pod zeleným dekorativním pásem tkaniny je spodní okrový ubrus zakončený třásněmi sahajícími až k zemi.

Předělová nápisová páska s textem [HIC CUM DISCIPULIS DNS CONVIVA RECUMBIT] je purpurové barvy, písmena jsou psána zlatou kapitálou. Ve volném prostoru za nápisem je zlatá tečka v ose řádku. V půlkruhové výseči imitující nebe jsou dva oválné medailony se dvěma mužskými polopostavami z enfacu.²⁷⁴ Výřez nebe vymezuje nápisová páska [LUX MUNDI CHRISTUS SIMUL EST ET VITA PERENSIS] purpurové barvy, písmena jsou psána zlatou kapitálou. Oba cvikly vyplňuje okrová barva ve dvou odstínech.

²⁷¹ HALL 1991, 367. Zobrazení Jana, jak se opírá o hrud' Kristovu, bylo chápáno jako přijímání inspirace. Zobrazení v podobě starce s prošedivělými vlasy a vousy pak dokládá vliv východní tradice.

²⁷² Kristus je zde zobrazen jako bezvousý na rozdíl od 23v [22].

²⁷³ Jidáš s nožem v levici, jež má vztaženu ke Kristu a žehnání Krista nad rukou Jidáše smáčeující chléb ve víně je ikonograficky ojedinělé zobrazení, kterému budu věnovat další studium.

²⁷⁴ BOCK 1871, 106. F. Bock výjev interpretuje jako „Halbbildern Sonne und Mond“ obraz Slunce a Měsíce. Obdobně KOEHLER, MÜTHERICH 1982, 364 „Medaillons mit Son und Luna.“

41. **Evangeliář**, fol. 186r, evangelista Jan, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 186r evangelista Jan, nápis na liště: „HAC AVE IOHANNES DNI SIGNAT DITATEM“

Celostránková miniatura s portrétem evangelisty Jana [41] je rozvržena do dvou polí. Rámována je v odstupňovaném rámci složeném ze dvou pásků oranžové a žluté barvy s hnědými konturami. Barevné pásy odděluje bílá kontura.

Vodorovné členění rámce do dvou částí tvoří purpurová nápisová páska, která rozděluje výjev na spodní větší díl (zhruba tři pětiny výjevu) a horní menší dílec (zhruba dvě pětiny obrazu).

Evangelista Jan sedí na poměrně vysokém jednoduchém stolci truhlového typu, se zdobením zlatými a stříbrnými horizontálních lištami a na čelní straně malovaným dekorem, sestávajícím z homolí obloukovitě zakončených připomínajících útlá okénka. Profilovaná podesta obdélného tvaru je atypicky vysoká, představuje zhruba jednu třetinu výšky stolce.²⁷⁵ Na podestě je rozprostřen pravděpodobně koberec hnědé barvy se zlatým lemem, na kterém spočívají bosé nohy světce.

Z profilu sedící evangelista Jan je lehce sehnutý nad svitkem. Oděn je do spodního roucha blankytně modré barvy s bílým stínováním, naznačující muskulaturu těla a svrchního hnědého pláště zakrývající zcela levici světce, vedeného kolem zad pod pravici a znovu vedeného k levému rameni odkud cíp volně splývá přes kolena světce téměř až ke kotníkům. Draperie pláště jsou měkce promodelovány bělobou a zlatým stínováním avšak na pravém kolenu je netypicky malba provedena pomocí složených obloučků, připomínajících vykreslení perutí na křídlech.

Ze spodního roucha vykukují nohy lehce rozkročené pevně posazené na podestě, pravá ploskou přesahuje rámeček vymezený kobercem.²⁷⁶ V levici světec drží svitek (rotulus),²⁷⁷ v pravici drží písadlo těsně nad rozepsaným textem. Rotulus nespočívá

²⁷⁵ Pojetí interiérových prvků (stolců, písařských pulpitů, truhlic a příp. stolku na lahvičku s inkoustem) na všech celostránkových miniaturách vychází z téhož konceptu. Objevují se objekty ze dřeva, mramoru, se zlatými a stříbrnými partiemi a zdobením. Na všech zobrazeních se setkáváme se snahou o perspektivní zobrazení, patrné z perspektivně ubíhajících stupínek, špalet dekorativních ornamentů apod., ale zároveň s určitou mírou nepochopení prostorové perspektivy (např. stolec zobrazený z enfacu a jen jeho hrní plocha vykazuje náznak prostorového řešení) či nezájmem vytvořit dokonale prostorově prohloubený obraz.

²⁷⁶ Lem je přerušen v místě, kde má o něj světec opřenu nohu – navozuje tak doje, že stříbrná linka byla provedena dodatečně jako na fol. 187r [43] a fol. 24r [23].

²⁷⁷ Evangelista Jan píše své dílo do svitku a v truhle opodál má uloženy svitky a jeden rozevřený kodex, Matouš, Marek a Lukáš píšící do kodexu a jejich truhly obsahují jen svitky.

celou plochou na desce stolu, jeho horní část svinutá do ruličky přesahuje z pulpitu, rozvinutá část volně spadá z psací desky. Hlava evangelisty Jana je zobrazena ze tříčtvrtečního profilu, lemována prošedivělými zvlněnými kadeřemi, splývajícími až na záda, a šedým plnovousem.²⁷⁸ Za hlavou světce je jednoduchá zlatá kruhová svatozář. Modelace inkarnátů světlými lazurami, oči, ústa, nos jsou rámovány hnědými konturami. Velké mandlovité oči hledí na svitek.

Za zády světce vykukuje objemná poduška zelenavé barvy zdobená vertikálním pruhováním doplněným nápadnou zelenou vlnovkou, na které světec sedí. Po levém boku stolce je umístěn pulpit, přes který je přehozen světle růžový ubrus se zlatými třásněmi. Sklady a záhyby jsou naznačeny spíše náhodně a schematicky. Přes ubrus je položena ještě menší zelená textilie se stříbrným lemem. Stupínkem částečně zakrytá kalichovitá patka přechází v oranžový balustrádovitý dřík členěný prstenci a kuželkami.²⁷⁹ Opodál v prostoru stojí šedomodrá truhla na svitky se zlatým kováním víka a horního a dolního okraje. Celý výjev je zasazen do neurčité krajiny se zdůrazněním vegetabilního pásu, tvořeného z travnatého porostu seskupeného do kulovitých trsů a jednotlivých stvolů květin, které vytváří svou pravidelností dekor. Jde o pravidelné střídání trojice prohnutých stonků s bělavými okvětimi a trojici stonků tulipánovými kališky červené barvy.²⁸⁰ Za travnatým porostem přechází pozadí do modré barvy, která je v horním pásu o tón světlejší.²⁸¹

²⁷⁸ Zobrazení Jana v podobě starce dokládá vliv východní tradice.

²⁷⁹ Výše popsané schéma je rozpracováváno na dalších místech Cim. 2: na celostránkových miniaturách „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35] a „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41].

²⁸⁰ Vegetativní porosty s trsy trávy jsou stejného charakteru na celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Jedním z inspiračních zdrojů krajinného prostředí výjevu mohla být scéna Geneze v Bibli z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL, Ad. 10 546) [65].

²⁸¹ Pozadí tvořené několika vodorovnými barevnými pásy jemných pastelových tónů je komponováno obdobně na všech celostránkových miniaturách „Povolání evangelisty Matouše“ na fol. 23v [22], „Portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23], „Povolání evangelisty Lukáše“ na fol. 125v [34], „Portrét evangelisty Lukáše“ na fol. 126r [35], „Poslední večeře“ na fol. 185r [40], „Portrét evangelisty Jana“ na fol. 186r [41]. Ve scénách „Povolání evangelisty Marka“ na fol. 82v [28] a „Portrét evangelisty Marka“ na fol. 83r [29] jsou vodorovné pásy zvlněné. Malíř mohl vycházet z předloh, jakými jsou díla Tourské školy kolem poloviny 9. století (během episcopátu opata Viviana 843-851) např. Bible z opatství Grandval–Moutier (dnes v Londýně, BL Ad. 10 546) [65], První bible Karla Holého tzv. Vivianova bible (dnes v Paříži, BNF, Lat. 1) [64] či Evangeliář de Du Fey, (dnes v Paříži, BNF 9385, Lat. 9385) [69].

Výjev zachycující svatého Jana při psaní evangelia je vymalován ve spíše tlumené barevné škále, převládají dva tóny modři v pozadí. Pozornost je kladena do centra kompozice, na jasně oranžový stolec, na kterém svatý Jan sepisuje evangelium.

Předělová nápisová páska s textem [HAC AVE IOHANNES DNI SIGNAT DITATEM] je purpurové barvy, písmena jsou psána zlatou kapitálou. Nápis uvádí jednoduchý zlatý křížek, za nápisem je ornament tvořený drobnou tečkou předsazenou před stylizovanou plochou kapku.

Menší pole miniatury, nad nápisovou páskou, je vyhrazeno pro vyobrazení atributu svatého Lukáše. V jednoduché architektuře tvořené z arkády sloupoví, je vyobrazen orel umístěný pod střední brankou, sklenutou do trojúhelné střechy a lemovanou dvojicí boční polokruhových oblouků.²⁸² Orel je zobrazen v dramatickém pohybu se vzepjatými zešíroka rozevřenými křídly, jeho hlava, je stočena dozadu, hlavu lemuje jednoduchá zlatá kruhová svatozář. V pařátech drží stočený svitek převázaný stužkou. Jeho tělo je hnědé, objem je modelován plasticky bělobou a tmavším hnědým odstínem. Opeření je vymalováno hnědou barvou. Konce perutí vymezuje tmavohnědá šrafura. Střední klenba přesahuje vnější rám výjevu, v jeho vrcholu je drobná kruhová ozdoba, klenutí je zdobeno jasně oranžovým stylizovaným perlovcem na černém pozadí a zlatě konturováno. Pozadí v průhledu architektury monotóně zelené, s pásem žlutozelené vegetace. Jde o opakující se motiv dekorativní vegetace jako ve spodním pásu.

²⁸² ROYT 2007, 89-92 a HALL 1991, 183-185 a RULÍŠEK 2005, nepag. heslo Jan Evangelista. Jeho atributem je orel, jedna ze čtyř apokalyptických bytostí. Jan byl podle tradice synem rybáře a potkal se s Ježíšem na břehu Galilejského moře. Přidal se i s bratrem Jakubem k Ježíšovým žákům. Od raně křesťanské doby byl Jan zobrazován jako mladík s hladce oholenou tváří, na Východě byl zobrazován s vousy.

42. **Evangeliář**, fol. 186v, celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM JOHANNEM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 186v Celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM JOHANNEM“

Celostránkový nadpis Evangelia sv. Jana [42] je vsazen do bohatě zdobeného pravouhlého rámu, ale oproti předešlým příkladům představuje celkové řešení strany značně zjednodušenou variantu společného schématu.

Zrcadlo textu je rozděleno na čtyři řádky [INCIPIT / EVANGELIVM / SECVNDVM / JOHANNEM] provedeným zlatou kapitálou, jinak je ponecháno bez jakékoli ornamentální výzdoby.²⁸³

Celostránkový nadpis je zasazen do výrazného obdélného rámování, vyplněného motivy symetrických pletenců. Jeho rozvrh je shodný jako na protějším fol. 187r [43]. Nárožní ornamenty tvoří kruhové medailony, jejichž vnitřní pole zdobí opakující se ornamenty stejného typu - vždy úhlopříčně dva a dva. V levém horním a pravém dolním medailonu se jedná o pásový ornament přiléhající k vnitřnímu obrysu medailonu, který tvoří střídající se zelené zaostřené trojlisty a žluté vějířovitě komponované zaostřené kadeřavé palmety s nervaturou a bílým okrajovým dessinem na hnědém podkladu.²⁸⁴ Kruhový střed vnitřního pole je vyplněn čtveřicí trojdílných pletenců (dreierschlinge) na hnědém podkladu.²⁸⁵ Pravý horní a levý dolní medailon vyplňují čtyři fantaskní hadi se štíhlými bílými hlavami a stylizovanými bílými těly složitě spletených do kruhu, který tvoří vnitřní obrubeň medailonu. Střed medailonu vyplňuje žlutý a béžový pružný pletenec vytvářející routový tvar na fialovém podkladu.²⁸⁶ Vnitřní čtverec a kruh propojuje klikatící se pletencová páska, která oba geometrické útvary prostorově obtáčí. Rámy jsou

²⁸³ Na rozdíl od celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 24v [24] a celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 126v [36], kdy je zrcadlo textu vždy rozděleno na 4 řádky textu vložených mezi 5 dekorativních pásů s rostlinnou a zoomorfní ornamentální výzdobou a celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], kdy je zrcadlo textu rozděleno na 4 řádky, které oddělují ornamenty rostlinné povahy je v celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] zrcadlo textu se 4 řádky textu ponecháno bez jakékoli ornamentální výplně.

²⁸⁴ Rostlinná ornamentika spíše naturalistického charakteru je na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na fol. 85r [33], „INITIUM EVANGELII“ fol. 84r [31], celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a na fol. 128r [39], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na fol. 187v [43] a v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Jana na fol. 187v [44] a na fol. 188r [45].

²⁸⁵ JAKOBI 1997, 171.

²⁸⁶ Obdobný, avšak jednodušší, motiv pletence nacházíme v kruhovém medailonu v rámování stránky „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 83v [30].

konturovány zlatě, nárožní medailony stříbrně. Výplň ráků je hnědé barvy, pletencové motivy komponované do čtverců, posazených ve vertikální ose na hrany, a s vnitřní kruhovou pletencovou výplní, jsou kontrastní světlé s tmavším stínováním.

Zrcadlo textu je ponecháno bez barevné ornamentální výzdoby, rostlinná a zoomorfnní výzdoba v nárožních ornamentech rámování je pojednána ve žluté, tyrkysové a fialové barvě. Rostlinné prvky jsou modelovány bělobou, mají bílý okrajový dessin, a nervaturu naznačenou hnědou linkou. Nárožní ornamenty se zoomorfnní výzdobou jsou plošně kolorovány.

43. **Evangeliář**, fol. 187r, celostránková iniciála „IN PRINCIPIO“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 187r Celostránková iniciála „IN PRINCIPIO“

Janovo evangelium otevírá celostránková iniciála „IN PRINCIPIO“ [43], která je vsazena do bohatě zdobeného pravoúhlého rámu.²⁸⁷

Uprostřed kompozice je majuskulní písmeno I, které utváří tenká hnědá linie, zvýrazněná širokou zlatou konturou. Tělo písmene I je rozčleněno do dvou segmentů. Segmenty jsou vyplněny hnědou výplní a světlým kontrastním pletencem. Oba konce zakončují velká pletencová kornua.²⁸⁸ Jejich výplň je žluté, tyrkysové a modré barvy, dolní žluté, zelené a modré barvy.

Ve vnějším poli iniciály I je majuskulní písmeno N, které je asi dvoutřetinové výšky. Je rovněž tvořeno tenkou hnědou linkou, avšak konturováno stříbrně.²⁸⁹ Tělo je vyplněné béžovými jednobarevnými pletenci na tmavě hnědém podkladu. Zakončeno je na všech čtyřech koncích pletencovými kornui, z jejichž obrysu vycházejí vždy směrem k písmenu I stylizované fantaskní hlavy, které drží v tlamě pletence.²⁹⁰ Jejich barevnost je zelená, tyrkysová, fialová a modrá. Písmeno N je stylizováno tak, aby jeho střední část vytvořila s písmenem I kříž. Vnější pole iniciály I pokrývají pletencové zoomorfní motivy na žlutém, oranžovém, zeleném, fialovém a modrém pozadí. Jedná se o dvanáct fantaskních tvorů se štíhlými hlavami a žlutými dlouhými zobáky. Čtyři dvojice fantaskních tvorů se štíhlými bílými hlavami a žlutými zobáky mají stylizovaná žlutá a

²⁸⁷ Obdobnou kompozici celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ lze nalézt v Evangeliári (Londýn, BL, ms Egerton 768) na fol. 63, jehož vznik je kladen do poslední čtvrtiny 9. století, pravděpodobně v Corvey. <http://www.bl.uk/catalogues/illuminatedmanuscripts/record.asp?MSID=8626&CollID=28&NStart=768>, vyhledáno 11.6. 2011 Tamní ornamentální výplň je ve srovnání s Cim. 2 jednodušší.

²⁸⁸ Motiv kornuí se v Cim. 2 objevuje v řadě variant na všech celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25], „INITIUM EVANGELII“ na fol. 25r [31], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ na fol. 127r [37] a celostránkové iniciále „IN PRINCIPIO“ na fol. 187r [43]. Analogie tohoto výzdobného motivu lze nelézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [47], jejíž vznik je kladen do let 871-877, v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [48], jež byl vytvořen ve třetí či čtvrté čtvrtině 9. století. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.

²⁸⁹ Kontura písmene N vzbuzuje v místě křížení dojem, že je provedena přes tělo písmene I dodatečně a částečně překrývá pletencový motiv výplně písmene I.

²⁹⁰ Analogie motivu kornuí zakončených zoomorfními hlavami a jejich další varianty je možno nalézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [49], jejíž vznik je kladen do let 871-877, v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [51], jež byl vytvořen ve třetí či čtvrté čtvrtině 9. století a Evangeliári ze Saint Vaast (Saint Vaast, BM, ms. 1045) [52] ze druhé poloviny 9. století. <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011, CRIVELLO 2007, 16-23.

zelená těla, která jsou, stejně jako extrémně dlouhé bílé uši, spletená do pletenců. Kromě nich jsou zde ještě čtyři bílí fantaskní tvorové se štíhlými ušatými hlavami se světle žlutými zobáky a bílými stylizovanými těly do prostorově uvolněných až odlehčených pletenců analogických výzdobě vnějších polí. Na všech okrajích vnějšího pole je pozadí zdobeno červenými geometrickými ornamenty se šrafurou.²⁹¹

Iniciála „IN PRINCIPIO“ je zasazena do výrazného obdélného rámování, vyplněného motivy symetrických pletenců. Jeho rozvrh je shodný jako na protějším fol. 186v [42]. Nárožní ornamenty tvoří kruhové medailony, jejichž vnitřní pole zdobí opakující se ornamenty stejného typu - vždy úhlopříčně dva a dva. V levém horním a pravém dolním medailonu se jedná o pásový ornament přiléhající k vnitřnímu obrysu medailonu, který tvoří střídající se zelené zaostřené trojlisty a žluté vějířovitě komponované zaostřené kadeřavé palmety s nervaturou a bílým okrajovým dessinem na hnědém podkladu.²⁹² Kruhový střed vnitřního pole je vyplněn čtveřicí trojdílných pletenců (dreierschlinge) na hnědém podkladu.²⁹³ Pravý horní a levý dolní medailon vyplňují čtyři fantaskní tvorové se štíhlými bílými hlavami a stylizovanými bílými těly složitě spletených do kruhu, který tvoří vnitřní obrubeň medailonu. Střed medailonu vyplňuje žlutý a béžový pružný pletenec vytvářející routový tvar na fialovém podkladu.²⁹⁴ Rámy jsou konturovány zlatě, nárožní medailony stříbrně. Výplň rámu je hnědé barvy, pletencové motivy komponované do čtverců posazených ve vertikální ose na hrany a s vnitřní kruhovou pletencovou výplní jsou kontrastní světlé s tmavším stínováním.

Na celostránkové iniciále „IN PRINCIPIO“ převládá purpurová barva podkladu, která je doplněna v menší míře modrou. Z ní vystupují zejména zlaté a stříbrné kontury těla iniciál. Těla fantaskních tvorů jsou utvářena tenkou hnědou linií a plošně kolorována bílou,

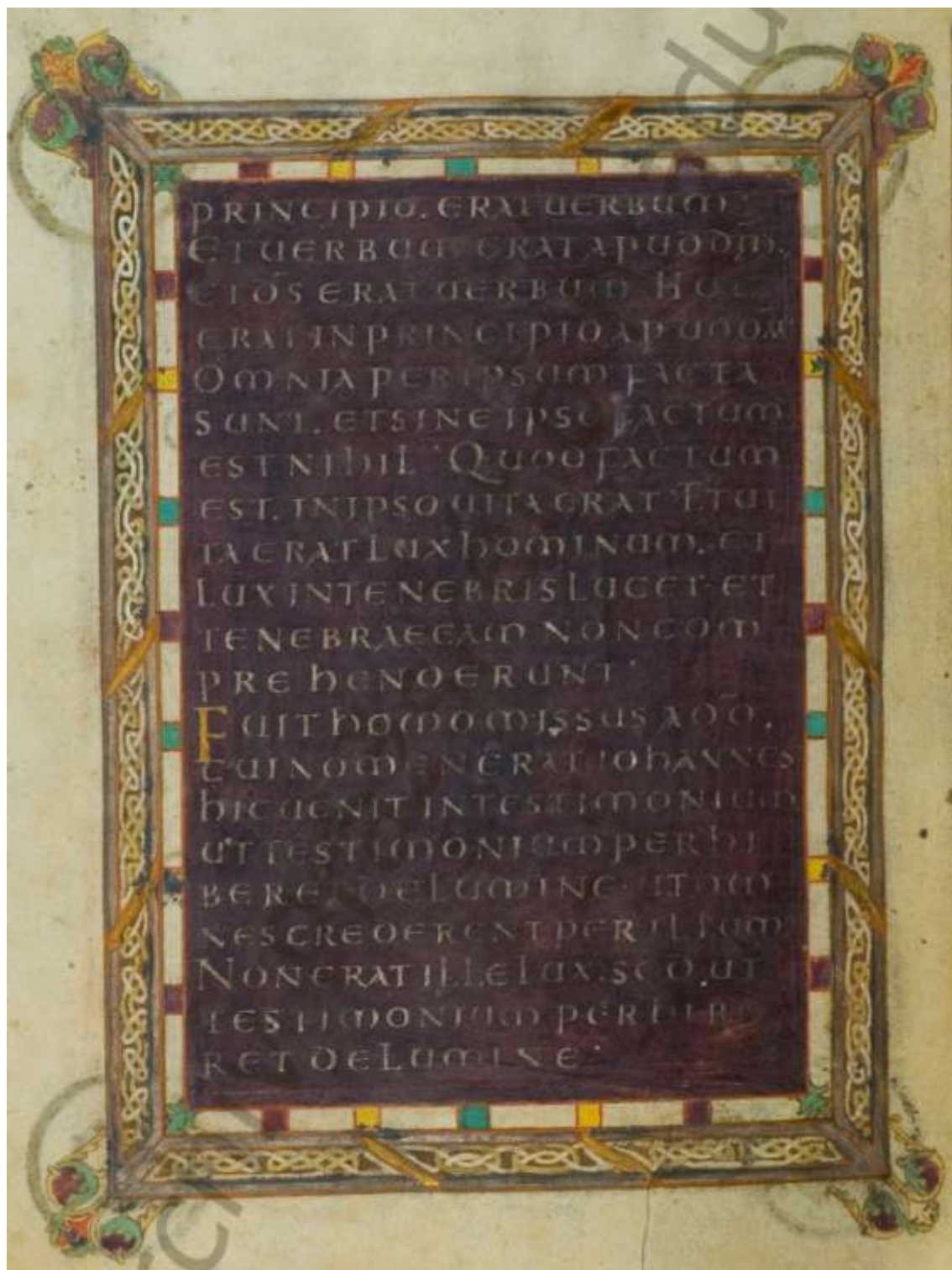
²⁹¹ Nejedná se o červené a zelené tečkované ornamenty jako na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25], „INITIUM EVANGELII“ na fol. 84r [31] a „IN PRINCIPIO“ na fol. 187r [43] v Cim. 2.

²⁹² Rostlinná ornamentika spíše naturalistického charakteru je na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na fol. 85r [33], „INITIUM EVANGELII“ fol. 84r [31], celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a na fol. 128r [39], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na fol. 187v [43] a v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Jana na fol. 187v [44] a na fol. 188r [45].

²⁹³ JAKOBI 1997, 171.

²⁹⁴ Obdobný, avšak jednodušší, motiv pletence nacházíme v kruhovém medailonu v rámování stránky „INCIPIT EVANGELIVN SECVNDVM MATHEVM“ fol. 83v [30].

žlutou a tyrkysovou barvou. Žlutá, tyrkysová a modrá barva kolorují i výrazné kornua písmene I.

44. **Evangeliář**, fol. 187v, Janovo evangelium „IN PRINCIPIO“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 187v Janovo evangelium „IN PRINCIPIO“

První strana textu Janova evangelia „IN PRINCIPIO“ [44] je vsazena do bohatě zdobeného pravoúhlého rámu. Jeho rozvrh je shodný jako na protějším fol. 188r [45].

Text evangelia je psán stříbrnou kapitálou na temně purpurovém podkladu, tvoří 21 řádků. V textu je zlatá iniciálka F.

První dvě strany textu Janova evangelia jsou opatřeny výrazným rámováním se stříbrnými konturami, vyplněným pletencovým motivem. Nárožní ornamenty tvoří květinové srostlice složené z dvojice přisazených žlutých trubicovitě utvářených stvolů, ze kterých vyrůstají zelené a žluté laločnaté polopalmy bez nervatury a okrajového dessin. Stvoly se stáčí od sebe a vytváří tak prostor pro červenou palmetu sasánovského typu se zlatou konturou, která tvoří vrchol srostlice.²⁹⁵ V pravém dolním nárožním ornamentu je vrcholová palmeta ponechána bez červené barvy a zlaté kontury. Nárožní ornamenty jsou vždy stejné, jejich pozadí je fialové. Dolní dva nárožní ornamenty mají barevně pojednanu jen část pozadí sevřenou polopalmetami.²⁹⁶ Výplň rámu je hnědá a pletence kontrastní béžové, modelované vždy o něco tmavším odstínem. Horizontální části rámu ve třetinách diagonálně přetínají zlaté pásy, vertikální části rámu analogicky ve čtvrtinách. Vnitřní stranu rámu celostránkového nadpisu obíhá ještě drobnější rámeček střídavě se žlutými, tyrkysovými a fialovými obdélnými ornamenty evokujícími osazení drahými kameny (edelsteinrahmen).²⁹⁷ V rozích tohoto rámečku jsou zelené palmy sasánovského typu s naznačenou nervaturou a okrajovým dessinem.

²⁹⁵ KUBÍK 2008,462. Motiv sasánovské palmy nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a 14r [20], v ornamentální výzdobě celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 24v [24] a v rámování textu evangelia sv. Jana na fol. 187r [44] a 188r [45]. Analogie tohoto motivu - zaostřené palmy parafrázující výše zmíněný sasánovský typ palmet nacházíme v Cim 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a 8r [8] a na celostránkové miniatuře „portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23].

²⁹⁶ Rostlinná ornamentika spíše naturalistického charakteru je na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na fol. 85r [33], „INITIUM EVANGELII“ fol. 84r [31], celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a na fol. 128r [39], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na fol. 187v [43] a v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Jana na fol. 187v [44] a na fol. 188r [45].

²⁹⁷ JAKOBI 1997, 30.

45. **Evangeliář**, fol. 188r, Janovo evangelium „IN PRINCIPIO“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

Fol. 188r Janovo evangelium „IN PRINCIPIO“

Druhá strana textu Janova evangelia „IN PRINCIPIO“ [45] je vsazena do bohatě zdobeného pravoúhlého rámu. Jeho rozvrh je shodný jako na protějším fol. 188r [44].

Text evangelia je psán stříbrnou kapítalou na temně purpurovém podkladu, tvoří 21 řádků. V textu jsou dvě zlaté iniciálky E a I.

První dvě strany textu Janova evangelia jsou opatřeny výrazným rámováním se stříbrnými konturami, vyplněným pletencovým motivem. Nárožní ornamenty jsou stejné, odlišují se jen barevným pojetím – vždy úhlopříčně dva a dva. Levý horní a pravý dolní tvoří květinové srostlice složené z dvojice přisazených trubicovitě utvářených bílých stvolů, ze kterých vyrůstají červené a tyrkysové laločnaté polopalmety bez nervatury a okrajového dessin. Stvolý se stáčí od sebe a vytváří tak prostor pro žlutou palmetu sasánovského typu, která tvoří vrchol srostlice.²⁹⁸ Jejich pozadí je fialové a žluté. Pravý horní a levý dolní nárožní ornament tvoří květinové z dvojice přisazených trubicovitě utvářených červených stvolů, ze kterých vyrůstají červené a tyrkysové laločnaté polopalmety bez nervatury a okrajového dessin. Stvolý se stáčí od sebe a vytváří tak prostor pro fialovou palmetu sasánovského typu s naznačenou nervaturou a bílým okrajovým dessinem, která tvoří vrchol srostlice. Jejich pozadí je žluté.²⁹⁹ Výplň rámu je hnědá a pletence kontrastní béžové, modelované vždy o něco tmavším odstínem. Horizontální části rámu ve třetinách diagonálně přetínají zlaté pásy, vertikální části rámu analogicky ve čtvrtinách. Vnitřní stranu rámu celostránkového nadpisu obíhá ještě drobnější rámeček střídavě se žlutými, tyrkysovými a fialovými obdélnými ornamenty

²⁹⁸ KUBÍK 2008,462. Motiv sasánovské palmetry nacházíme v Cim. 2 ve výzdobě kánonové tabule na fol. 13v [19] a 14r [20], v ornamentální výzdobě celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 24v [24] a v rámování textu evangelia sv. Jana na fol. 187r [44] a 188r [45]. Analogie tohoto motivu - zaostřené palmetry parafrázující výše zmíněný sasánovský typ palmet nacházíme v Cim. 2 v ornamentální výzdobě kánonové tabule na fol. 7v [7] a 8r [8] a na celostránkové miniatuře „portrét evangelisty Matouše“ na fol. 24r [23].

²⁹⁹ Rostlinná ornamentika spíše naturalistického charakteru je na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ fol. 25r [25], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 83v [30], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Marka na fol. 84v [32] a na fol. 85r [33], „INITIUM EVANGELII“ fol. 84r [31], celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ fol. 126v [36], celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ fol. 127r [37], v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Lukáše na fol. 127v [38] a na fol. 128r [39], ve výplni nárožních ornamentů rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v [42] a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na fol. 187v [43] a v nárožních ornamentech textu evangelia sv. Jana na fol. 187v [44] a na fol. 188r [45].

evokujícími osazení drahými kameny (edelsteinrahmen).³⁰⁰ V rozích tohoto rámečku jsou zelené palmety sasánovského typu s naznačenou nervaturou a okrajovým dessinem.

³⁰⁰ JAKOBI 1997, 30.

2.3.3 Shrnutí výsledků rozboru malířské výzdoby rukopisu

Evangeliář Cim. 2 z Metropolitní kapituly obsahuje na 244 foliích (348 x 117 cm) čtyři novozákonní evangelia. Rukopis je psán na pergamenu karolinskou minuskulou, nápisy jsou provedeny unciálou a písmem typu capitalis quadrata.³⁰¹ 39 folií je vyzdobeno bohatou kaligrafickou a malířskou výzdobou. Na počátku rukopisu je 15 kánonových tabulí vložených do arkády. Každé evangelium je pak uvedeno dvojicí celostránkových miniatur s figurálními scénami (na versu epická scéna „povolání“ evangelisty a na protějším rectu jeho „portrét“). Za nimi následuje vždy celostránkový nadpis a celostránková iniciála. První dvě strany textu evangelia jsou psány stříbrem na purpurovém pozadí a mají jednotný rozvrh obdélného rámování s výraznými nárožními ornamenty, obdobně jako u nadpisů a iniciál. Rámování má vždy pletencovou výplň na hnědém podkladu a je silně zlatě konturováno.

Arkády kánonových tabulí jsou tvořeny hladkými sloupy, které se zvedají nad klasicky profilovaným či hranolovým podstavcem, a zaklenuty jsou třemi či čtyřmi polokruhovými oblouky. Nad nimi se vždy klene velký půlkruhový oblouk. Ornamentální výzdoba arkád je komponována z geometrických, rostlinných a zoomorfních motivů. Architektonické prvky sloupových arkád vychází často z tvarosloví klasických architektonických řádů, dle F. Bocka (1871) především z korintského.³⁰² Typologicky nejednou vykazují také vliv staveb byzantských.

Ornamentální výzdoba celostránkových iniciál a rámování prvních dvou stran textu evangelií je komponována z geometrických, rostlinných a zoomorfních motivů, které se různě prostupují a doplňují a vytváří tak organický celek. Již C. Nordenfalk (1931) na základě stylové příbuznosti kaligrafické výzdoby přiřadil Cim. 2 ke skupině rukopisů pocházející z tzv. Franko-saské školy.³⁰³ Příklady analogií výzdobných motivů je možno nalézt v nejluxusnějších dílech, vzniklých mnohdy přímo na objednávku císaře Karla Holého.

³⁰¹ ČERNÝ 2006, 48.

³⁰² BOCK 1871, 103. „korintische Capital“

³⁰³ NORDENFALK 1931, 217.

Motiv pletencových kornuí se v dílech Franko-saské školy objevuje v řadě variant. V Cim. 2 jsou pletencová kornua součástí výzdoby celostránkových iniciál „INITIUM EVANGELII“ na fol. 84r [31], „QVONIAM QVIDEM“ na fol. 127 [37] a „IN PRINCIPIO“ na fol. 187 [43].

Pletencové kornua zakončené zoomorfními hlavami nacházíme na celostránkových iniciálách „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25], „QVONIAM QVIDEM“ na fol. 127 [37], „IN PRINCIPIO“ na fol. 187 [43] a v rámování textu Evangelia sv. Matouše na fol. 25v [26] a 26r [27]. Analogie lze nalézt v dílech vzniklých ve druhé polovině 9. století v Saint Ammandském skriptoriu např. v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [51] ze třetí či čtvrté čtvrtiny 9. století a ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [49], jejíž vznik je kladen do let 871-877³⁰⁴ či ve vedlejším skriptoriu v Saint Vaast v Evangelii ze Saint Vaast (Saint Vaast, BM, ms. 1045) [52] ze druhé poloviny 9. století.³⁰⁵

46. **Evangeliář**, fol. 84r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

47. **II. bible Karla Holého**, fol. 11 (detail), 871-877, Paříž, BNF, Lat. 2

³⁰⁴ <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/> , vyhledáno 19.9. 2011..

³⁰⁵ <http://www.bl.uk/catalogues/illuminatedmanuscripts/TourPopup.asp?TourID=233>, vyhledáno 20.9. 2011.

48. **Sakramentář ze Saint Denis**, fol. 19 (detail), třetí či čtvrtá čtvrtina 9. století, Paříž, BNF, Lat. 2290

49. **II. bible Karla Holého**, fol. 11 (detail), 871-877, Paříž, BNF, Lat. 2

50. **Evangeliář**, fol. 25r (detaily), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

51. **Sakramentář ze Saint Denis**, fol. 19 (detail), třetí či čtvrtá čtvrtina 9. století, Paříž, BNF, Lat. 2290

52. **Evangeliář ze Saint-Vaast**, fol. 43 (detail), druhá polovina 9. století, Saint Vaast, BM, ms. 1045

Motiv linie zvýrazněné po obrysu řadou tečkovaných bodů nebo členění pozadí červenými a zelenými tečkovanými ornamenty, tzv. „pointilismus“, převzala díla Franko-saské školy z grafické ostrovní tradice.³⁰⁶ V Cim. 2 je tělo iniciály L na celostránkové iniciále „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25], a podobně tělo iniciály I na celostránkové iniciále „INITIUM EVANGELII“ na fol. 84r [53], utvářené tenkou hnědou linií zvýrazněno po obrysu řadou teček. Tamtéž a také na celostránkové iniciále „IN PRINCIPIO“ na fol. 187r [43] je pozadí členěno tečkovanými ornamenty podobně jako v dílech ze druhé poloviny 9. století vytvořených v Saint Ammand např. v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [55] ze třetí či čtvrté čtvrtiny 9. století a ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [54], jejíž vznik je kladen do let 871-877.³⁰⁷

53. **Evangeliář**, fol. 84 (detail), celostránková iniciála „IN PRINCIPIO“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

54. **II. bible Karla Holého**, fol. 11 (detail), celostránková iniciála „IN PRINCIPIO“, 871-877, Paříž, BNF, Lat. 2

55. **Sakramentář ze Saint Denis**, fol. 19 (detail), třetí či čtvrtá čtvrtina 9. století, Paříž, BNF, Lat. 2290

³⁰⁶ <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011..

³⁰⁷ idem

Analogie užití kvadraturního typu písma, jaké nacházíme na celostránkové iniciále „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [25, 56], lze nalézt v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [57], jež byl vytvořen ve třetí či čtvrté čtvrtině 9. století v Saint Ammand.³⁰⁸

56. **Evangeliář**, fol. 25r (detail), celostránková iniciála „LIBER GENERATIONIS“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

57. **Sakramentář ze Saint Denis**, fol. 19 (detail), třetí či čtvrtá čtvrtina 9. století, Paříž, BNF, Lat. 2290

³⁰⁸ <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011. Bock 1871, 97-107 autor východisko tohoto písma shledává v motivu řeckém meandru.

Výrazný nárožní ornament, jaký se uplatňuje v Cim. 2 v rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 126v [36] a celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ na protějším fol. 127r [37, 58] se objevuje rovněž v dílech Saint Ammandského skriptoria např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [59], jejíž vznik je kladen do let 871-877, v Evangeliáři Františka II. (Paříž, BNF, Lat. 257) [60] ze 2. poloviny 9. století.³⁰⁹

58. **Evangeliář**, fol.127r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

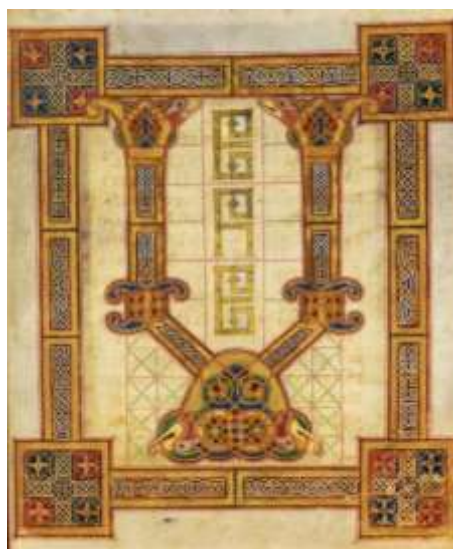
59. **II. bible Karla Holého**, fol. 11 (detail), 871-877, Paříž, BNF, Lat. 2

60. **Evangeliář Františka II.**, druhá polovina 9. století, fol. 13, Paříž, BNF, Lat. 257

³⁰⁹ <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011..

Podobná organizace výzdoby, kde je celostránková iniciála vsazena doprostřed výrazného rámování s pletencovou výplní, zlatými konturami a výraznými čtvercovými nárožními ornamenty s ornamentální výplní jako na celostránkové iniciále „LIBER GENERATIONIS“ na fol. 25r [61], je na fol. 19 v Sakramentáři ze Saint Denis (Paříž, BNF, Lat. 2290) [62], ze třetí či čtvrté čtvrtiny 9. století ze Saint Ammand.³¹⁰

61. **Evangeliář**, fol. 25r, celostránková iniciála „LIBER GENERATIONIS“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

62. **Sakramentář ze Saint Denis**, fol. 19, třetí či čtvrtá čtvrtina 9. století, Paříž, BNF, Lat. 2290

³¹⁰ <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011..

W. Koehler (1972) upřesnil lokalizaci uměleckého původu kaligrafické výzdoby rukopisu - do vedlejšího centra Franko-saské školy v Saint Vaast v Arrasu.³¹¹ Saint Vaast bylo blízké hlavnímu centru palácové školy Karla Holého v Saint Ammand. Normativní systém Franko-saské školy zde byl prodchnut ještě dalšími vlivy. Badatelé se shodují na tom, že v ornamentální výzdobě Cim. 2 se vedle insulární tradice uplatňuje i řada nových antikizujících motivů.³¹² Řada ornamentů svědčí též o vlivech byzantských. Např. sasánovský typ palmety, ornamentální pás se stvolem stylizovaným do medailonů oddělených vždy od sebe dvojicí vertikálně převrácených trojlistů nacházíme na celostránkovém nadpisu „INCIPIT EVANGLIVM“ na fol. 24v [24]. J. Gaehde a F. Mutherich konstatují až určitou přeplněnost „kobercových stránek“ jako např. na celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ na fol. 127r [63].³¹³

63. **Evangeliiář**, fol. 127r, celostránková iniciála „QVONIAM QVIDEM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

³¹¹ KOEHLER 1972, 174-179.

³¹² KOEHLER, 1972. 174-179. GAEHDE, MÜTHERICH 1976, 17-18, 110-113. KOEHLER, MÜTHERICH 1930-2009. ČERNÝ 2006, 48-53.

³¹³ GAEHDE, MÜTHERICH 1976, 112.

Geneze figurálních scén je podle P. Černého (2006) „*podstatně jiná a méně jednoznačně objasnitelná...* (cit. P.Č., s. 51).³¹⁴ Již G. Bauer (1977) rozpoznal ve figurální typice postav evangelistů výrazné souvislosti s o něco starší malbou z Tours.³¹⁵ Příklady možných inspiračních zdrojů lze nalézt v dílech Tourské školy, např. Bibli Grandval–Moutier (dnes uložena v Londýně, BL, Ad. 10 546) [65], v První bibli Karla Holého tzv. Vivianově bibli (dnes uložena v Paříži, BNF, Lat. 1) [64], Evangeliáři de Du Fey (dnes uloženy v Paříži, BNF, 9385) [69], které vznikly ve skriptoriu Saint Martin během let 843-851.³¹⁶

Lze sledovat obdobný způsob včlenění postav do dějového prostoru. Stojící figury ve scénách „povolání evangelisty“ na fol. 23v [22], fol. 82v [28], fol. 125v [34] nespočívají jistě plnou vahou těla na zemi, podobně jako ve výjevu Geneze v první bibli Karla Holého [64], či v Bibli Grandval-Moutier [65]. Odsud mohl malíř čerpat inspiraci také pro krajinný rámec sestávající z vegetabilního pásu, tvořeného v Cim. 2 travnatým porostem seskupeným do trsů a jednotlivých stvolů květin.

³¹⁴ ČERNÝ 2006, 48-53.

³¹⁵ BAUER 1977, 7-15, 133-135, 277-279, 319-327

³¹⁶ <http://expositions.bnf.fr/carolingiens>, vyhledáno 19.9. 2011. Během episcopátu opata Viviána.

64. První bible Karla Holého tzv. Vivianova bible, fol. 10v, Genesis, po roce 845, Paříž, BNF, Lat. 1

65. Bible Grandval-Moutier, fol. 5v, Genesis, kolem roku 845, Londýn, BL, Ad. 10 546

66. **Evangeliář**, fol. 23v (detail), povolání Matouše, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

67. **První bible Karla Holého tzv. Vivianova bible**, fol. 10v (detail), Genesis, po roce 845, Paříž, BNF, Lat. 1

Také sklady a záhyby draperie svrchního pláště Krista v Cim. 2 a Boha Otce v První bibli Karla Holého [67] jsou obdobně měkce modelovány bělobou se zlatým stínováním umocňujícím pocit plastičnosti.

Na celostránkových miniaturách s „portréty evangelistů“ na fol. 24r [23], fol. 83r [29], fol. 126r [35] a fol. 186r [41] jsou světci usazeni na stolci, který doplňuje pulpit a truhla. Podobně je tomu v Evangeliáři de Du Fey [69]. Miniatury jsou zde rovněž rozvrženy do dvou polí, oddělených nápisovou páskou a v menším poli je zobrazen atribut evangelistův. V Evangeliáři de Du Fey je členění diagonální oproti vodorovnému z Cim. 2.

Ve všech výše uvedených dílech se setkáváme s obdobným rozvrhem rámování celostránkových miniatur v odstupňovaných rámcích, složených ze dvou barevných pásek a pozadím tvořeným několika barevnými pásy.

68. **Evangeliář**, fol. 24r, evangelista Matouš, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

69. **Evangeliář de Du Fey**, fol. 18v, evangelista Matouš, 843-851, Paříž, BNF 9385

2.3.4 Problém působnosti malířské výzdoby rukopisu

Již C. A. Nordman (1953) otevřel otázku o působnosti rukopisu Cim. 2 na severoněmecké otonské knižní malířství.³¹⁷ Doložil, že folia ze saského evangeliáře z 10. století se zobrazením Povolání Matouše (uloženém dnes v Národním muzeu v Helsinkách) [73] a folium s evangelistou Markem (dnes v Národní knihovně v Lipsku) [75] jsou přímými kopiemi celostránkových miniatur Povolání Matouše na fol. 23v [72] a Portrétu Evangelisty Lukáše na fol. 83r [74] z evangeliáře Cim. 2. Svědčí pro to stejná kompozice figurálních výjevů i pojetí figur.

Této otázce se následně věnovala řada badatelů, kteří vliv Cim. 2 označují za významný faktor pro vznikající tradici otonské knižní iluminace.³¹⁸

70. **Evangeliář**, fol. 23v (detail), Kristus ve scéně povolání Matouše, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

71. **fragment evangeliáře**, Kristus ve scéně povolání Matouše, 10. století, Helsinky, NM

³¹⁷ NORDMAN 1953, 56-59.

³¹⁸ SWARZENSKI 1963, 15. MÜTHERICH 1963, 34. BAUER 1977, 88. BUDDENSIEG 1967, 93-114. BLOCH, SCHNITZER 1970. KAHSNITZ 1993, 22, 24, 34-36, 41. GANZ 1990, 66.

72. **Evangeliář**, fol. 23v, povolání Matouše, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

73. **fragment evangeliáře**, povolání Matouše, 10. století, Helsinky, NM

74. **Evangeliář**, fol. 126r, evangelista Lukáš, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

75. **fragment evangeliáře**, evangelista Lukáš, Lipsko, NK

Ještě časnějším příkladem rukopisu, jehož malířská výzdoba mohla být pořízena dle vzoru Cim. 2, je Evangeliář (dnes uložený v Londýně, BL, ms Egerton 768). Jeho vznik je kladen do Corvey do poslední čtvrtiny 9. století.³¹⁹ Obdobná kompozice celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 186v a celostránkové iniciály „IN PRINCIPIO“ na protějším fol. 187r [76] z Cim. 2 se totiž uplatňuje i v Evangeliáři (Londýn, BL, ms Egerton 768) na fol. 62 a fol. 63 [77] a to ve značně zjednodušené formě.

Zároveň zde vidíme obdobný nárožní ornament [79] jaký byl použit v Cim. 2 v rámování celostránkového nadpisu „INCIPIT EVANGELIVM“ na fol. 126v [36] a celostránkové iniciále „QVONIAM QVIDEM“ na protějším fol. 127r [78] a který jsme výše porovnávali s díly Saint Ammandského okruhu (např. ve II. bibli Karla Holého (Paříž, BNF, Lat. 2) [59], jejíž vznik je kladen do let 871-877, v Evangeliáři Františka II. (Paříž, BNF, Lat. 257) [60] ze 2. poloviny 9. století.)³²⁰

76. **Evangeliář**, fol. 186v a 187r, celostránkový nadpis „INITIUM EVANGELII“ a celostránková iniciála „IN PRINCIPIO“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

³¹⁹<http://www.bl.uk/catalogues/illuminatedmanuscripts/record.asp?MSID=8626&CollID=28&NStart=768>.

³²⁰ <http://expositions.bnf.fr/carolingiens/>, vyhledáno 19.9. 2011.
<http://www.bl.uk/catalogues/illuminatedmanuscripts/TourPopup.asp?TourID=233>, vyhledáno 20.9. 2011.

77. **Evangeliář**, fol. 62 a fol. 63, poslední třetina 9. století, Londýn, BL, Egerton 768

78. **Evangeliář**, fol.127r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

79. **Evangeliář**, fol. 63 (detail), poslední třetina 9. století, Londýn, BL, Egerton 768

Evangeliář Cim. 2 s největší pravděpodobností působil i na mladší vrstvy iluminace. Ať již se rukopis dostal na naše území v raném středověku nebo až v době lucemburské,³²¹ řada badatelů, počínaje G. Schmidtem (1967), jej považuje za jednu z předloh korunovačního Evangeliáře rakouských vévodů zv. Jana z Opavy [81] (dnes ve Vídni, OBN, Cod. 1182).³²² Ten vznikl v dvorské dílně Jana ze Středy v Praze po roce 1368.³²³ Vliv evangeliáře Cim. 2 je dle G. Schmidta (1967) patrný v grafické úpravě Evangeliáře Jana z Opavy, která je v soudobém knižním malířství zcela ojedinělá a svědčí o užití starobyklých předloh. U. Jenni (2006) shledává analogie v přísné struktuře - užití stejně velkého zrcadla pro všechny strany, pravoúhlé rámování s náročnými ornamenty, jež rámy přesahují kompoziční vyváženost protějších folií.³²⁴

³²¹ O přítomnosti rukopisu Cim. 2 na dvoře Karla IV. svědčí jeho vrcholně středověká vazba s vyobrazením sv. Zikmunda mezi českými patrony. První ostatky sv. Zikmunda přivezl Karel IV. do Čech v roce 1354 a následně roku 1365, odkdy se začíná šířit jeho kult. HLEDÍKOVÁ 1994, 10. KARA 2000, 27-28.

³²² SCHMIDT 1967, 282-283. Za další možný inspirační zdroj korunovačního Evangeliáře rakouských vévodů je považován Kodex Vyšehradský (Praha, NK, XIV A 13). Užití majuskulního písma textu bylo v době jeho vzniku historismem navazujícím na karolínskou tradici. MERHAUTOVÁ 2006, 73-76: Kodex Vyšehradský byl pořizen v souvislosti s korunovaci krále Vratislava v roce 1085. Již Utrechtský žaltář z doby kolem roku 850 patřil k pozdním památkám psaným cele majuskulou. V Codexu Aureus z roku 870 již bylo vědomým historismem užití unciály jako písma textu.

³²³ JENNI 2006, 440-442. HLAVÁČKOVÁ <http://www.umeni-art.cz/cz/soubory/Hlav.htm>, vyhledáno 10.2.2011. „V letech 1368–1369 se Karel setkal několikrát se svým zetěm Albrechtem, v roce 1369 Albrecht obvěnil svou choť Elišku, dceru Karla IV., tehdy jedenáctiletou, zřejmě u příležitosti naplnění dětského sňatku z roku 1366. K předání daru mohlo dojít například při této příležitosti.“

³²⁴ JENNI 2006, 440-442.

80. **Evangeliiar**, fol. 128r, Lukášovo evangelium „QVONIAM QVIDEM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2

81. **Evangeliiar rakouských vévodů zv. Jana z Opavy**, fol. 91v, Výjevy ze života sv. Lukáše, po 1365, Vídeň, ONB, Cod. 1182

2. ZÁVĚR

Studium Evangeliaře Cim. 2 z knihovny Metropolitní kapituly u sv. Víta potvrdilo řadu závěrů publikovaných v odborné literatuře. Umělecký původ ornamentální výzdoby celostránkových iniciál a rámování prvních dvou stran textu evangelií je možné klást do okruhu tzv. Franko-saské školy, jak určil již C. Nordenfalk (1931), W. Koehler (1972) a shoduje se na tom řada současných badatelů.³²⁵ Geneze figurálních výjevů je však méně jednoznačně objasnitelná. Lze zřejmě souhlasit s G. Bauerem (1977), který rozpoznal ve figurální typice postav evangelistů výrazné souvislosti s o něco starší malbou z Tours.³²⁶ Po stránce formální je zde skutečně možné nalézt řadu paralel. Ovšem řada otázek v této práci byla ještě nastolena. Velmi zajímavou otázkou zůstává zdroj pozoruhodného množství vlivů východní tradice. A to jak v celostránkových miniaturách, tak i v kaligrafické výzdobě. Nanejvýš zajímavá je kupř. ikonografie miniatury s vyobrazením scény Poslední večeře na fol. 185v [81] s Jidášem přímo se podílejícím na Proměnění. Tímto směrem bych chtěla zaměřit své další studium. Nepochybně přínosné by mohlo být důkladné studium archivů Metropolitní kapituly u sv. Víta a opatství Corvey, které by mohlo přinést přímé doklady o osudech tohoto rukopisu. Vliv rukopisu na mladší vrstvy iluminace, ať již v klášteře v Corvey v Německu, kam se zřejmě dostal krátce po svém vzniku, až po české knižní malířství v době vrcholného středověku, je další velice rozsáhlou problematikou, která jistě může přinést ještě mnoho nových podnětných zjištění.

³²⁵ NORDENFALK 1931, 217. KOEHLER 1972, 174-179. GAEHDE, MÜTHERICH 1976, 17-18 a 110-113. ČERNÝ 2006, 48-53. KOEHLER, MÜTHERICH 2009, 355- 369.

³²⁶ BAUER 1977, 7-15, 133-135, 277-279, 319-327

3. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

ALEXANDER, J. J. G.: *Medieval Illuminators and Their Methods of Work*, Yale University Press 1994

ALSTON, G.C.: *Monastery of Corbie*. In: *The Catholic Encyclopedia*. New York ,1913

AMBROS, A.: *Der Dom zu Prag*, Praha 1858

D' ANCONA, P., AESCHLIMANN, E.: *The art of illumination, an anthology of manuscripts from sixth to the sixteen centuries*. London 1969

BAUER, G.: *Corvey oder Hildesheim? Zur ottonischen Buchmallerei in Nord Deutschland*, Hamburg 1977

BECKWITH, J.: *Early Medieval Art. Carolingian, Ottonian, Romanesque*, London 1964

BEISSEL, S.: *Des Heiligen Evangelienbuch im Dom zu Hildesheim*. Hildesheim 1891, s.23-24

BEISSEL, S.: *Geschichte der Evangelienbücher in der ersten Hälfte des Mittelalters*. Freiburg, 1906, s.92-93

BIBLE. *Písmo svaté starého a nového zákona, ekumenický překlad, Český Těšín* 1985

Bibliothèque nationale, Paris, Les Manuscrits a Peintures en France du VII au XII siecles, Paris 1954

Creating French culture : treasures from the Bibliothèque nationale de France (Marie Hélène Tesnière, M.T., Gifford, P. (ed.)), New Haven: Yale University Press, 1995

BISCHOFF, B.: *Die Hofbibliothek Karls des Grossen in: Karl der Gross Lebenswerk und Nachleben I*, Düsseldorf, 1965, s. 42-62

BISCHOFF, B.: *Literarisches und künstlerisches Leben in St. Emmeram (Regensburg) während des frühen und hohen Mittelalters*, Stuttgart 1967

BISCHOFF, B.: *Mittelalterliche Studien 2*, München 1967

BISCHOFF, B.: *Manuscripts and Libraries in the Age of Charlemagne* (Cambridge Studies in Palaeography and Codicology, Cambridge University Press 1994

- BLÁHOVÁ, M.: Artes und Bildung im mittelalterschen Böhmen (vor der Gründung der Prager Universität), Scientia und Ar sim Hoch und Spätmittelater, Berlin 1994
- BLÁHOVÁ, M., FROLÍK, J., PROFANTOVÁ, N.: Velké dějiny zemí Koruny české I., Paseka Praha, Litomyšl 1999
- BLOCH, F., SCHNITZER, H.: Die ottonische Kölner Malerschule II. Düsseldorf. 1970, s. 113-115
- BLOCH, F., KUBACH, E.: Früh- und Hochromanik, Baden-Baden 1964
- BOCK, F.: Evangelienbuch aus dem IX. Jahrhundert im Prager Domschatz In: Mittheilungen der k.k. Central-Commision zur Erfoschung und Erhaltung der Baudenkmale XVI. Wien. 1871, s. 97-107
- BOHATEC, M.: Skryté poklady, Artia Praha 1970, s.17
- BOHATEC, M.: Iluminované rukopisy, PRAHA 1970, s.42
- BOINET, A.: La Miniature Carolingienne, Paris 1913
- BRAUNFELS, W.: Die Welt der Karolinger und ihre Kunst, München 1968
- BRODSKÝ, P.: Katalog iluminovaných rukopisů Strahovské knihovny, Praha 2008
- BROWN, M.: Understanding illuminated manuscripts. A guide to technical terms. J.P. Getty Museum and The British Library 1994
- BUDDENSIEG, T.: Zur ottonischen Buchmalerei und Elfenbeinskultur in Sachsen. In: F. Dettweiler (ed.) Studien zur Buchmalerei und Goldschmiedekunst des Mittelalters. Festschrift für Karl Hermann Usener zum 60. Geburtstag 1965. Marburg / L. 1967, s. 93-114
- COLLINS, R.: Evropa raného středověku, Vyšehrad Praha, 2005
- CUTLER, A.: Late Antique or Medieval? The „Consul“ in the Prague Castle Library and the Question of „Recarved“ Ivory Diptyches. In: Late Antique and Byzantine Ivory Carving. Aldershot – Brookfield – Singapore - Sydney, 1998, s. 701-707
- CRIVELLO, F.: L'Evangeliaire de Saint Vaast in: Art de l'Eluminure, 2007 No.22, s.16-23.
- ČERNÝ, P.: Kodex vyšehradský „korunovační“ charakter jeho iluminované výzdoby a některé aspekty „politické teologie“ 11. století, in: Sborník ke křesťanskému miléniu a k posvěcení nových zvonů na kapitulních chrámu sv. Petra a Pavla, Praha 2001, s. 32
- ČERNÝ, P.: Tři iluminované bible 13. Století francouzského původu v moravských sbírkách In: Krušinský, R. (ed.) Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska 2004. Sborník z 13. odborné konference, Olomouc 23.-24. listopadu 2004. Brno 2005

ČERNÝ, P.: Du bon du couer. Poklady francouzského středověkého umění v českých a moravských sbírkách. Olomouc 2006

DIRINGER, D.: The Illuminated Book, London 1958

DELBRUECK, R.: Die Konsulardiptychen und verwandte Denkmäler. Berlin 1929, s. 169-171, č. kat. 40

DUCKETT, E. S.: Carolingian portraits : a study in the ninth century, Ann Arbor, University of Michigan, 1962

EHLERS, J.: Francouzští králové v období středověku od Oda ke Karlu VIII. (888-1498)

ELBERN, V. H.: Die bildende Kunst des frühmittelalterlichen Imperiums. In: Kubach, E. – Elbern, V.H. Das frühmittelalterliche Imperium. Baden-Baden 1968, s. 185

ENGSTOVÁ - KUBÍNOVÁ, K.: Osudy evangeliáře Cim 2 a plenáře v pražské katedrále. Korunovační evangeliář českých králů? In: Hrdina, J. (ed.) Pater familias. Sborník příspěvků k životnímu jubileu Prof. Dr. Ivana Hlaváčka. Praha 2002, s. 77-94

ERŠIL, J., PRAŽÁK, J.: Archiv pražské metropolitní kapituly, I (-1419) Praha 1959, II (1420-1561) Praha 1986

FAJT, J.: Karel IV. Císař z Boží milosti. Praha 2006

EVANS, J.: Art in Medieval France, Oxford 1948

FICHTENAU, H.: The Carolingian empire: the age of Charlemagne. New York 1964

FILLITZ, H.: Karl der Grosse. Katalog výstavy. Aachen 1965

FILLITZ, H.: Das Mittelalter I. Berlin 1969, s. 142, č.38

FILLITZ, H.: Die Europäischen Kunst in Sachsen, In: Schneidmüller, B., Weinfurter, S. (ed.) Ottonische Neuanfänge. Symposion zur Ausstellung „Otto der Grosse, Magdeburg und Europa“. Mainz 2001, s. 323, 326

FOCILLON, H.: Art of the West. Romanesque Art. London, 1963

Fontes rerum Bohemicarum I., Emler (ed.), Praha 1873

FRIEDL, A.: Iluminované rukopisy vyšebrodské. České Budějovice 1965

FRIEDL, A.: Nové poznatky k dějinám českého malířství v raném a vrcholném středověku, in: Umění 21, 1973

GAEHDE, J., MÜTHERICH F.: Carolingian Painting, New York 1976

GANZ, D.: Corbie in the Carolingian Renaissance, Sigmaringen 1990

- GOLDSCHMIDT, A.: Die Elfenbeinskulpturen aus der Zeit der karolingischen und sächsischen Kaiser II. Berlin 1918, č. kat. 195
- GOLDSCHMIDT, A.: German Illumination, 1- Carolingian period, 2- Ottonian period, New York a Paris 1928
- GRABAR, A., NORDENFALK, C.: Early Medieval Painting, London 1957
- GRABAR, A., NORDENFALK, C.: Romanesque painting from the eleventh to thirteenth century, Geneva 1958
- GRAUS, F.: Slovanská liturgie a písemnictví v přemyslovských Čechách 10. Století, in: ČSČH 14, 1966
- GRAVEN, H.: Entstellte Consulardiptychen, In: Römische Mitteilungen VII, 1892, s. 213-217
- GRUEBER, B.: Die Kunst des Mittelalters in Böhmen, Wien 1871
- HALL, J.: Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění, Praha 1991
- De HAMEL, CH.: De Scribes and Illuminators, London 1999
- De HAMEL, CH.: A History of Illuminated Manuscripts, London 1986
- HEITZ, C.: Od barbarského k románskému umění in: Světové dějiny umění. Larousse, Praha 1996
- HEJNOVÁ, M.: Historické fondy NK ČR, Praha 2007
- HINKS, R: Carolingian Art, London 1935
- HLAVÁČEK, I.: O výrobě a distribuci knih v Praze do rozšíření knihtisku, in: Documenta Pragensia X/1, 1990, s.5 ad.
- HLAVÁČEK, I.: Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích. Univerzita Karlova Praha 1965
- HLAVÁČEK, I.: Příspěvky k starším dějinám knihovny břevnovského kláštera, in: Milénium břevnovského kláštera (993-1993), Praha 1993, s. 53 ad.
- HLAVÁČEK, I.: Z dějin břevnovského opatství, in: Tisíc let benediktinského kláštera na Břevnově. Katalog výstavy, Praha 1993, s. 13 ad.

HLAVÁČEK, I.: Böhmisches-bayerische Kulturkontakte vom Hochmittelalter bis zur Mitte des 14. Jahrhunderts, in: Der weite Blick des Historikers, Köln am Rhein 2002

HLAVÁČEK, I.: Knihy a knihovny v českém středověku, Praha 2005

HLAVÁČKOVÁ, H.: recenze JENNI, U., THEISSEN, M.: Mitteleuropäische Schulen III (ca 1350-1400). Böhmen, Mähren, Schleisen, Ungarn. Mit Ausnahme der Hofwerkstätten Wenzels IV. und deren umkreis. Unter Mitarbeit von Karel Stejskal (Mit Ausnahme der Hofwerkstätten Wenzels IV. und deren Umkreis), Wien 2004. <http://www.umeni-art.cz/cz/soubory/Hlav.htm>, vyhledáno 10.2.2011.

HLEDÍKOVÁ, Z.: Nejstarší břevnovský rukopis, in: Milénium břevnovského kláštera (993-1993), Praha 1993

HLEDÍKOVÁ, Z.: Kodex Reg. lat. 14 – Evangeliář sv. Václava nebo sv. Vojtěcha?, In: Mikulicová, M., Kubín, P. (ed.) In omnibus caritas., Praha 2002 Sborník teologické fakulty IV. Praha: Karolinum; s. 203-232.

HUBERT, J.: L'Art préroman, Paris 1938

HUBERT, J., PORCHER, J., VOLBACH, W. F.: The Carolingian Renaissance, New York, 1970

CHARVÁT, PETR: Zrod českého státu 568-1055, Vyšehrad Praha 2007

CHYTL, K.: Dějiny českého knihařství. Po stránce umělecké a technické. Praha 1899

JAKOBI, CH. M.: Buchmalerei. Ihre Terminologie in Kunstgeschichte. Berlin 1997

JANITSCHKE, H.: Geschichte der deutschen Malerei, Berlin 1890

JANTZEN, H.: Ottonische Kunst, München 1947

JENNI, U., THEISSEN, M.: Mitteleuropäische Schulen III (ca 1350-1400). Böhmen, Mähren, Schleisen, Ungarn. Mit Ausnahme der Hofwerkstätten Wenzels IV. und deren umkreis. Unter Mitarbeit von Karel Stejskal (Mit Ausnahme der Hofwerkstätten Wenzels IV. und deren Umkreis), Wien 2004

JENNI, U.: Evangeliář habsburských vévodů (zv. Jana z Opavy) Kat. 140 in: FAJT, J.: Karel IV. Císař z Boží milosti. Praha 2006, s. 440-442.

JONES, L.W.: The Scriptorium at Corbie I. The Library, in: Medieval Academy of America, Speculum vol. 22, No 2 (Apr. 1947), s. 191-204

JONES, L.W.: The Scriptorium at Corbie II. The Script and the Problems, in: Medieval Academy of America, *Speculum* vol. 22, No 3 (Jul. 1947), s. 375-394

KADLEC, J.: Přehled českých církevních dějin, Řím 2004

KAHSNITZ, W.: Inhalt und Aufbau der Handschrift. Die Bilder. In: Brandt, M. (ed.) *Das Kostbare Evangeliar des Heiligen Bernward*, München 1993, s. 22, 24, 34-36, 41

KARA, M.: Bucheinband mit Elfenbeintafel. In: Wiczorek, A.- Hinz, H. (ed.) *Europas Mitte um 1000. Katalog výstavy*. Stuttgart 2000, s. 27-28, č. kat. 02 0

KIDSON, P.: Románské a gotické umění. In: *Umění světa*, Artia Praha 1973

KLETZL, O.: *Die deutsche Kunst in Böhmen und Mähren*, Berlin 1941

KLUCKERT, E.: Románské malířství, in: *Románské umění*, Toman, Rolf (ed.), Praha 2004

KOEHLER, W.: *Die Karolingischen Miniaturen I, Die Schule von Tours*, Berlin 1930, 1933

KOEHLER, W.: An Illustrated Evangelistary of the Ada School and Its Model, in: *Journal of the Warburg and Courtauld Institute*, Vol. 15, No1/2 (1952), s.48-66

KOEHLER, W.: *Die Karolingischen Miniaturen II, Die Hofschule Karls des Grossen*, Berlin 1958

KOEHLER, W.: *Karolingische Buchmalerei*, Berlin 1958

KOEHLER, W.: *Die Karolingischen Miniaturen III, Die Gruppe des Wiener Krönungs-Evangeliars*, Berlin 1960

KOEHLER, W., MÜTHERICH, F.: *Die Karolingischen Miniaturen IV, Die Hofschule Kaiser Lothas*, Berlin 1971

KOEHLER, W., MÜTHERICH, F.: *Die Karolingischen Miniaturen V, Die Hofschule Karl des Kahlen*, Berlin 1982

KOEHLER, W., MÜTHERICH, F.: *Die Karolingischen Miniaturen VI, Die Schule von Reims II. Von der Mitte bis zum Ende des 9. Jahrhunderts*. Berlin 1972, s.174-179

KOEHLER, W., MÜTHERICH, F., EXNER, M.: *Die Karolingischen Miniaturen VII, Die Frankosächsische Schule*, Berlin 2009

KOSTÍLKOVÁ, M.: *Iluminované rukopisy Svatovítského chrámu*, Praha 1975

KOSTÍLKOVÁ, M.: *Rukopisy Knihovny Metropolitní kapituly u sv. Víta*, Praha 1995

KRÁLÍK, O.: *Nejstarší legendy přemyslovských Čech*, Praha 1969

- KRÁSA, J.: Knižní malba. In: Chadraba, R., Krása, J. (ed.): Dějiny českého výtvarného umění I/2. Praha 1984
- KRÁSA, J.: České iluminované Praha 1984 rukopisy 13.–16. století. Praha 1990
- KUBÍK, V.: Studie k umělecko-historické terminologii středověké knižní malby, in: Studie o rukopisech XXXVII-XXXVIII, 2007-2008, s. 65-99
- KUBÍK, V.: Příručka ke studiu středověké ornamentiky. Italské rukopisy 1200-1330, Byzantské rukopisy 10. - 13. století, České Budějovice 2008
- KUBÍN, P.: Znovu pokus o Kristiána. In: Od knížat ke králům. Sborník u příležitosti 60. narozenin Josefa Žemličky, Praha 2007, s. 63-72.
- KUČERA, J. P., KAŠE, J., ŠAROCHOVÁ, G.: České země v evropských dějinách I (do 1492), Paseka Praha 2006
- KUNST UND KULTUR IM WESERRAUM 800-1600, sv. I.-II. Katalog výstavy. Corvey – Münster 1966, II, s. 464, č. 155
- KUNST UND KULTUR DER KAROLINGERZEIT. Katalog výstavy Karl der Grosse und Paps Leo III. in Paderborn. Mainz 1999
- KVĚT, J.: Sochařství, malířství a umělecká řemesla. Praha románská, díl 2, in: Osmero knih o Praze II, Praha 1948
- KVĚT, J.: Czechoslovakian Miniatures: from romanesque and gothic manuscripts, London 1964
- LEHNER, F.J.: Dějiny umění národa českého I, Praha 1903 a III, Praha 1907
- Under the influence: the concept of influence and the study of illuminated manuscripts, LOWDEN, J., BOVEY, A. (ed.), Brepols 2007
- MAŠÍN, J.: Malerei und Plastik in romantik in Böhmen, München 1977
- MAŠÍN, J.: Románské malířství, in: Chadraba, R., Krása, J. (ed.): Dějiny českého výtvarného umění I/1, Praha 1984
- MATĚJČEK, A.: Rukopisy doby románské s miniaturami české a v Čechách, in: Památky archeologické XXVI, 1914, s. 159-164
- MATĚJČEK, A.: Dějepis umění II, Praha 1924
- MATĚJČEK, A.: Československé umění (red. Wirth, Z.), Praha 1924
- MATĚJČEK, A.: Románské umění, in: Československá vlastivěda, sv.8, Praha 1935
- MERHAUTOVÁ, A., SPUNAR, P.: Kodex vyšehradský, Academia Praha 2006

- MERHAUTOVÁ, A., TŘEŠTÍK, D.: Románské umění v Čechách a na Moravě, Odeon Praha 1983
- MERTON, A.: Die Buchmalerei in St. Gallen vom 9. bis zum 11. Jahrhundert, Leipzig 1912
- MĚŘÍNSKÝ, Z.: České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu II., Praha 2006
- MESSERER, W.: Karolingische Kunst, Köhl am Rhein 1973
- MEYER, W.: Zwei antike Elfenbeintafel der Kgl. Staatsbibliothek in München. Abhandlungen der Kgl. Bayerischen Akademie der Wissenschaften 15, 1879, s. 22-24
- MICHEL, L.G.: L'Enluminure du haut Moyen Age et les influences Irlandaises. Brusel 1939, s.136-137, 142, 145
- MILLAR, E.G.: English illuminated manuscripts, Paris 1926-28
- MOHLBERG, L.C.: Mittelalterliche Handschriften: Handschriften der Abtei Rheinau. In: Katalog der Handschriften der Zentralbibliothek Zürich I, Zürich 1952
- MORGAN, M.: The Bible of Illuminated Letters: A Treasury of Decorative Calligraphy, London 2006
- MRÁZ, B., MRÁZOVÁ, M.: Encyklopedie světového malířství, Academia Praha 1988
- MÜTHERICH, F.: Ottonian Art: Changing Aspects, In: Romanesque and Gothic Art. Studies in Western Art. Acts of the 20th International Congresses of History of Art I. Princeton 1963, s. 34
- MÜTHERICH, F.: Die Buchmalerei am Hofe Karls des Grossen in: Karl der Grosse, Lebenswerk und Nachleben III, Düsseldorf 1965, s. 9-53
- MÜTHERICH, F.: Studies in Carolingian Manuscripts, London 2004
- MÜTHERICH, F.: Zur Geschichte der Corveyer Einzelblätter in Helsinki und Leipzig, in: Zeitschrift des Deutschen Vereins für Kunstwissenschaft, 58.2004(2006), p. 191-196
- NEUWIRTH, J.: Geschichte der christlichen Kunst in Böhmen bis zum Aussterben der Přemysliden, Prag 1888
- NILGEN, U.: Der Codex Douce 292 der Bodleian Library zu Oxford. Ein ottonisches Evangelium. Dissertation. Bonn 1967, s. 127, 144
- NORDENFALK, C.: Ein karolingisches Sakramentar aus Echternach und seine Vorläufer. Acta archaeologica 2, 1931, s. 217, 234
- NORDENFALK, C.: Book Illumination in: Early Medieval Painting from the fourth to the eleventh century, Geneva, 1957

- NORDENFALK, C.: Studies in the history of Book Illumination, London 1992
- NORDENHAGEN, P.J.: Studies in Byzantine and Early Medieval Painting, London 1990
- NORDMANN, C.A.: Eine ottonische Miniatur im Nationalmuseum Finnlands. In: Konsthistorisk Tidskrift 23, 1953, s.56-59
- PÄCHT, O.: Buchmalerei des Mittelalters, München 1984
- PÄCHT, O.: Book illumination in the middle ages, London 1994
- PÄCHT, O.: Illuminated manuscripts in the Bodleian Library Oxford. Oxford 1966
- PASOVSKÝ, A.: Vývoj českého umění ilustračního od počátků do současnosti, in: Československá vlastivěda, sv.7, Praha 1933
- PASSAVANT, J.D.: Über die mittelalterliche Kunst in Böhmen und Mähren, in: Zeitschrift für christliche Archeologie und Kunst 1, 1856
- PICKOVÁ, D., DRŠKA, V.: Dějiny středověké Evropy, Praha 2004
- PLOCEK, V.: Svatojiřské skriptorium, in: Documenta Pragensia X/1, 1990, s. 23
- PODLAHA, A.: Topographie der historischen und Kunstdenkmale im Königreiche Böhmen. Die königliche Hauptstadt Prag. Hradschin II. Der Domschatz und die Bibliothek des Metropolitankapitels 2. Die Bibliothek des Metropolitankapitels, Prag 1902, s. 4
- PODLAHA, A.: Poklad svatovítský a knihovna kapitulní, In: Soupis památek historických a uměleckých v království českém, Praha 1903, s.3-20
- PORCHER, J.: French Miniatures from Illuminated Manuscripts. Collins 1960
- Průvodce po rukopisných fondech v České republice. Díl IV., Rukopisné fondy centrálních a církevních knihoven v České republice. Tošnerová, M. (red.) Praha, 2004. Díl I., Rukopisné fondy zámeckých, hradních a palácových knihoven v České republice. Tošnerová, M. (red.) Praha, 1995.
- RAPP, F.: Svatá říše římská národa německého, Paseka Praha 2007
- REMEŠOVÁ, V.: Ikonografie a atributy svatých, Praha 1991
- RICKERT, M.: Painting in Britain: The Middle Ages. London 1954
- ROYT, J., ŠEDINOVÁ, H.: Slovník symbolů: kosmos, příroda a člověk v křesťanské ikonografii. Praha 1998
- ROYT, J.: Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století, Praha 1999

- ROYT, J.: Středověké malířství v Čechách. Praha 2002
- ROYT, J.: Slovník biblické ikonografie. Praha 2007
- RULÍŠEK, H.: Postavy, atributy, symboly. Slovník křesťanské ikonografie, Alšova jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou 2005
- SCHILLER, G.: Ikonographie der christlichen Kunst I-V. Gütersloh 1966-1991
- SCHMIDT, G.: Johann von Troppau und die vorromanische Buchmalerei. Vom idealen Wert altertümlicher Formen in der Kunst des 14. Jahrhunderts. In: Dettweiler, F. (ed.) Studien zur Buchmalerei und Goldschmiedekunst des Mittelalters. Festschrift für Karl Hermann Usener zum 60. Geburtstag 1965. Marburg 1967
- SCHAASE, G.: Geschichte der bildenden Künste im Mittelalter IV/2, Berlin 1854
- SCHRAMM, P.E., MÜTHERICH, F.: Denkmäler der deutschen Kaiser, München 1963
- SCHWARZENBERG, K., BACH MANN, E., MAŠÍN, J., FILITZ, H.: Romanik in Böhmen, München 1977
- SOUTHERN, R. W.: The Making of the Middle Ages, London 1959
- SPRINGER, A.: Handbuch der Kunstgeschichte 2/6, nově přepracoval Neuwirth, J., Leipzig 1902
- STEJSKAL, K.: Illuminované rukopisy a jejich tvůrci. In: Praha Středověká. Čtvero knih o Praze, Praha 1984, s. 583-603
- SWARZENSKI, H.: Die Regensburger Buchmalerei des 10. und 11. Jahrhunderts. Leipzig 1901
- SWARZENSKI, H.: Early Medieval Illumination, London 1951
- SWARZENSKI, H.: Miniaturen des frühen Mittelalters, Laupen 1952
- SWARZENSKI, H.: Monuments of Romanesque Art, London 1954
- SWARZENSKI, H., KVĚT, J.: Tchechoslovaquie: manuscrits a peintures romans et gothiques, New York 1959
- SWARZENSKI, H.: The Role of Copies in the Formation of the Style of the 11th Century. In: Romanesque and Gothic Art. Studies in Western Art. Acts of the 20th International Congresses of History of Art I. Princeton 1963

SWARZENSKI, G.: Die Salcburger Malerei von den ersten Anfängen bis zur Blütezeit des stils: ur Geschichte der deutschen Malerei und Handschriftenkunde des Mittelalters., Leipzig 1913

SWARZENSKI, G.: Die Salcburger Malerei, I+II, Stuttgart 1969

SWARZENSKI, G.: Die Regensburger Buchmalerei, Stuttgart 1979

TRUHLÁŘ, J.: Catalogus codicum manu scriptorum latinorum qui in C.K. Bibliotheca publica atque Universitatis Pragensis asservantur I - III, Praha 1905-1906

TŘEŠTÍK, D.: Počátky Přemyslovců, NLN-Nakladatelství Lidové noviny Praha 1999

TŘEŠTÍK, D.: Vznik Velké Moravy, Moravané, Čechové a střední Evropa v letech 791-871, NLN-Nakladatelství Lidové noviny Praha 2001

TŘEŠTÍK, D., SOMMER, P., ŽEMLIČKA, J.: Přemyslovci, NLN-Nakladatelství Lidové noviny Praha 2009

URBÁNKOVÁ, E.: Rukopisy a vzácné tisky pražské univerzitní knihovny, Praha 1957

VOLBACH, W.F.: Elfenbeinarbeiten der Spätantik und des frühen Mittelalters. Mainz 1952, s. 34, č. kat. 40

WEITZMANN, K.: Zur byzantinischen Quelle des Wolfenbütteler Musterbuches, Basel - Stuttgart 1961

WOCEL, J. E.: Grundzüge der böhmischen Alterthumskunde, Prag 1845

WOCEL, J. E.: Vyvinování křesťanského umění a nejstarší památky jeho, zvláště v Čechách, in: ČČM 26, 1852

WOCEL, J. E.: Miniaturen aus Böhmen, in: Mitteilungen d.k.k. Central-Comission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale, 5, 1860, (též jako separatum, Wien 1860)

WOCEL, J. E.: Památky krasopisné, vyňaté z rukopisů knihoven českých. Praha 1869

4. SEZNAM VYOBRAZENÍ

1. **Evangeliiář**, fol. 25r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2
Foto: APH
2. **Evangeliiář**, fol. 127r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2
Foto: APH
3. **Evangeliiář**, fol. 187r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2.
Foto: APH
4. **Evangeliiář**, fol. 25r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2.
Foto: APH
5. **Evangeliiář**, fol. 127r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2.
Foto: APH
6. **Evangeliiář**, fol. 187r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2.
Foto: APH
7. **Evangeliiář**, fol. 7v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
8. **Evangeliiář**, fol. 8r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
9. **Evangeliiář**, fol. 8v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
10. **Evangeliiář**, fol. 9r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
11. **Evangeliiář**, fol. 9v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
12. **Evangeliiář**, fol. 10r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
13. **Evangeliiář**, fol. 10v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
14. **Evangeliiář**, fol. 11r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
15. **Evangeliiář**, fol. 11v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH

16. **Evangeliář**, fol. 12r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK,
Cim. 2. Foto: APH
17. **Evangeliář**, fol. 12v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK,
Cim. 2. Foto: APH
18. **Evangeliář**, fol. 13r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK,
Cim. 2. Foto: APH
19. **Evangeliář**, fol. 13v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK,
Cim. 2. Foto: APH
20. **Evangeliář**, fol. 14r, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK,
Cim. 2. Foto: APH
21. **Evangeliář**, fol. 14v, kánonové tabule, poslední třetina 9. století, Praha, KK,
Cim. 2. Foto: APH
22. **Evangeliář**, fol. 23v, povolání Matouše, poslední třetina 9. století, Praha, KK,
Cim. 2. Foto: APH
23. **Evangeliář**, fol. 24r, evangelista Matouš, poslední třetina 9. století, Praha,
KK, Cim. 2. Foto: APH
24. **Evangeliář**, fol. 24v, celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM
SECVNDVM MATHEVM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK,
Cim. 2. Foto: APH
25. **Evangeliář**, fol. 25r, celostránková iniciála „LIBER GENERATIONIS“,
poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
26. **Evangeliář**, fol. 25v, Matoušovo evangelium „LIBER GENERATIONIS IHV
XPI“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
27. **Evangeliář**, fol. 26r, Matoušovo evangelium „LIBER GENERATIONIS IHV
XPI“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
28. **Evangeliář**, fol. 82v, sv. Petr dává příkaz sv. Markovi k napsání evangelia,
poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
29. **Evangeliář**, fol. 83r, evangelista Marek, poslední třetina 9. století, Praha, KK,
Cim. 2. Foto: APH
30. **Evangeliář**, fol. 83v, celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM“,
poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
31. **Evangeliář**, fol. 84r, celostránková iniciála „INITIVM EVANGELII“,
poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH

32. **Evangeliář**, fol. 84v, Markovo evangelium „INITIVM EVANGELII“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
33. **Evangeliář**, fol. 85r, Markovo evangelium „INITIVM EVANGELII“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
34. **Evangeliář**, fol. 125v, sv. Pavel dává příkaz k napsání evangelia sv. Lukášovi, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
35. **Evangeliář**, fol. 126r, evangelista Lukáš, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
36. **Evangeliář**, fol. 126v, celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
37. **Evangeliář**, fol. 127r, celostránková iniciála „QVONIAM QVIDEM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
38. **Evangeliář**, fol. 127v, Lukášovo evangelium „QVONIAM QVIDEM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
39. **Evangeliář**, fol. 128r, Lukášovo evangelium „QVONIAM QVIDEM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
40. **Evangeliář**, fol. 185v, Poslední večeře, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
41. **Evangeliář**, fol. 186r, evangelista Jan, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
42. **Evangeliář**, fol. 186v, celostránkový nadpis „INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM JOHANNEM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
43. **Evangeliář**, fol. 187r, celostránková iniciála „IN PRINCIPIO“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
44. **Evangeliář**, fol. 187v, Janovo evangelium „IN PRINCIPIO“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
45. **Evangeliář**, fol. 188r, Janovo evangelium „IN PRINCIPIO“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH

46. **Evangeliář**, fol. 63 (detail), poslední čtvrtina 9. století, Londýn, BL, Egerton 76. Foto: archiv autora
47. **Evangeliář**, fol. 84r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
48. **II. bible Karla Holého**, fol. 11 (detail), 871-877, Paříž, BNF, Lat. 2. Foto: archiv autora
49. **Sakramentář ze Saint Denis**, fol. 19 (detail), třetí či čtvrtá čtvrtina 9. století, Paříž, BNF, Lat. 2290. Foto: archiv autora
50. **II. bible Karla Holého**, fol. 11 (detail), 871-877, Paříž, BNF, Lat. 2. Foto: archiv autora
51. **Evangeliář**, fol. 25r (detaily), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
52. **Sakramentář ze Saint Denis**, fol. 19 (detail), třetí či čtvrtá čtvrtina 9. století, Paříž, BNF, Lat. 2290. Foto: archiv autora
53. **Evangeliář ze Saint-Vaast**, fol. 43 (detail), druhá polovina 9. století, Saint Vaast, BM, ms. 1045. Foto: archiv autora
54. **Evangeliář**, fol. 84 (detail), celostránková iniciála „IN PRINCIPIO“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
55. **II. bible Karla Holého**, fol. 11 (detail), celostránková iniciála „IN PRINCIPIO“, 871-877, Paříž, BNF, Lat. 2. Foto: archiv autora
56. **Sakramentář ze Saint Denis**, fol. 19 (detail), třetí či čtvrtá čtvrtina 9. století, Paříž, BNF, Lat. 2290. Foto: archiv autora
57. **Evangeliář**, fol. 25r (detail), celostránková iniciála „LIBER GENERATIONIS“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
58. **Sakramentář ze Saint Denis**, fol. 19 (detail), třetí či čtvrtá čtvrtina 9. století, Paříž, BNF, Lat. 2290. Foto: archiv autora
59. **Evangeliář**, fol. 127r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
60. **II. bible Karla Holého**, fol. 11 (detail), 871-877, Paříž, BNF, Lat. 2. Foto: archiv autora
61. **Evangeliář Františka II.**, druhá polovina 9. století, fol. 13, Paříž, BNF, Lat. 257. Foto: archiv autora
Evangeliář, fol. 25r, celostránková iniciála „LIBER GENERATIONIS“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH

62. **Sakramentář ze Saint Denis**, fol. 19, třetí či čtvrtá čtvrtina 9. století, Paříž, BNF, Lat. 2290. Foto: archiv autora
63. **Evangeliář**, fol. 127r, celostránková iniciála „QVONIAM QVIDEM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
64. **První bible Karla Holého tzv. Vivianova bible**, fol. 10v, Genesis, po roce 845, Paříž, BNF, Lat. 1. Foto: archiv autora
65. **Bible Grandval–Moutier**, fol. 5v, Genesis, kolem roku 845, Londýn, BL, Ad. 10 546. Foto: archiv autora
66. **Evangeliář**, fol. 23v (detail), povolání Matouše, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
67. **První bible Karla Holého tzv. Vivianova bible**, fol. 10v (detail), Genesis, po roce 845, Paříž, Paříž, BNF, Lat. 1. Foto: archiv autora
68. **Evangeliář**, fol. 24r, evangelista Matouš, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
69. **Evangeliář de Du Fey**, fol. 18v, evangelista Matouš, 843-851, Paříž, BNF 9385. Foto: archiv autora
70. **Evangeliář**, fol. 23v (detail), Kristus ve scéně povolání Matouše, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
71. **fragment evangeliáře**, Kristus ve scéně povolání Matouše, 10. století, Helsinky, NM. Foto: archiv autora
72. **Evangeliář**, fol. 23v, povolání Matouše, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
73. **fragment evangeliáře**, povolání Matouše, 10. století, Helsinky, NM. Foto: archiv autora
74. **Evangeliář**, fol. 126r, evangelista Lukáš, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
75. **fragment evangeliáře**, evangelista Lukáš, Lipsko, NK. Foto: archiv autora
76. **Evangeliář**, fol. 186v a 187r, celostránkový nadpis „INITIUM EVANGELII“ a celostránková iniciála „IN PRINCIPIO“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
77. **Evangeliář**, fol. 62 a fol. 63, poslední třetina 9. století, Londýn, BL, Egerton 768. Foto: archiv autora

78. **Evangeliář**, fol.127r (detail), poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2.
Foto: APH
79. **Evangeliář**, fol. 63 (detail), poslední třetina 9. století, Londýn, BL, Egerton 768.
Foto: archiv autora
80. **Evangeliář**, fol. 128r, Lukášovo evangelium „QVONIAM QVIDEM“, poslední třetina 9. století, Praha, KK, Cim. 2. Foto: APH
81. **Evangeliář rakouských vévodů zv. Jana z Opavy**, fol. 91v, Výjevy ze života sv. Lukáše, po 1365, Vídeň, ONB, Cod. 1182. Foto: archiv autora